

Nieuwe inzichten in draagvlakvorming: hoe ontstaat steun of weerstand voor tijdelijke woningen?

Een onderzoek naar maatschappelijk draagvlak bij de realisatie van flexwoningprojecten.

Faculteit:	Geowetenschappen
Opleiding:	Master Spatial Planning
Document:	Masterscriptie
Student:	Celeste Kool, 9592822

Scriptiebegeleider:	Prof. Dr. Edwin Buitelaar
Tweede lezer:	Dr. Martijn van den Hurk
Datum:	9 augustus 2021

Universiteit Utrecht

Planbureau voor de Leefomgeving

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie over de factoren die een rol spelen bij steun of weerstand voor de realisatie van flexwoningen. Deze scriptie heb ik met veel plezier mogen schrijven ter afronding van de masteropleiding Spatial Planning aan de Universiteit van Utrecht. Tijdens het laatste jaar van mijn bachelor Sociale Geografie en Planologie groeide mijn interesse naar het domein wonen. Met name het oplopend woningtekort in Nederland heeft mij doen nadenken over nieuwe trends en alternatieve woonvormen als mogelijke oplossing voor de schaarste op de woningmarkt. Daarnaast heeft draagvlak onder burgers voor ruimtelijke projecten altijd al mijn interesse gehad.

Door mijn afstudeeronderzoek uit te voeren bij het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) kreeg ik de uitgelezen kans om deze twee interesses te combineren. Gedurende mijn stageperiode was ik aangesloten bij het projectteam Flexwonen. In overleg met mijn scriptiebegeleider van de Universiteit van Utrecht, Edwin Buitelaar, en mijn stagebegeleidsters vanuit het PBL, Jolien Groot en Femke Daalhuizen, heb ik ervoor gekozen om onderzoek te doen naar de factoren die een rol spelen bij draagvlakvorming onder omwonenden voor flexwoningprojecten. Hiervoor heb ik drie projecten gesitueerd in de gemeenten Leiden, Castricum en Amsterdam onderzocht. Mijn scriptie is onderdeel van een breder onderzoek van het PBL waarbij onderzoek wordt gedaan naar een breed afwegingskader voor flexwonen.

Mijn dank gaat uit naar de personen die mij tijdens dit traject hebben ondersteund. In het bijzonder wil ik mijn dank uitspreken naar Edwin Buitelaar voor zijn begeleiding, feedback en voor dat ik de kans heb gekregen om bij het PBL mijn onderzoek uit te voeren. Ondanks dat, vanwege bekende omstandigheden, de stage volledig digitaal was heb ik het toch enorm naar mijn zin gehad. Daarnaast hebben de projectmeetings eraan bijgedragen dat mijn kritische blik naar nieuwe trends omtrent wonen is verruimd. Graag wil ik iedereen van het projectteam Flexwonen bedanken voor de feedback op mijn onderzoek en hulp bij eventuele praktische vragen. Ook wil ik de respondenten van de interviews bedanken voor hun openheid. Ten slotte wil ik iedereen bedanken in mijn persoonlijke kring voor hun betrokkenheid en opbeurende woorden wanneer dit nodig was.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Celeste Kool

Wormerveer, 9 augustus 2021

Samenvatting

Door verschillende overheidsinstanties wordt gezocht naar een oplossing voor de toenemende druk op de Nederlandse woningmarkt. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) ziet het bouwen en plaatsen van flexwoningen als één van de oplossingen. Echter, de doelstellingen voor het aantal woningen wordt niet gehaald. Daarin lijkt een belangrijke rol weggelegd voor weerstand onder omwonenden. Om meer inzicht te krijgen in hoe draagvlak wordt gevormd is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: *Welke factoren spelen een rol in de draagvlakvorming onder omwonenden voor flexwoningprojecten?*

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn drie deelvragen opgesteld. Er zijn beleids- en mediadocumenten geanalyseerd en semigestructureerde interviews afgenomen met stakeholders. De resultaten van het onderzoek zijn onderverdeeld in de volgende groepsfactoren: inhoud en proces. Gebleken is dat het niet mogelijk is de relevante factoren te isoleren in een overkoepelende factor; alle relevante factoren beïnvloeden elkaar in de context van elk uniek project. Het is dus niet mogelijk om een handleiding op te stellen met stappen die doorlopen moeten worden om met zekerheid steun te krijgen in de buurt.

Uit het onderzoek naar de drie casussen volgt dat zowel de doelgroep van de nieuwe bewoners als de originele bestemming van de locatie een belangrijke rol speelt in de weerstand. De inhoudelijke kenmerken van een project in de beginfase lijken bepalend te zijn voor de houding van omwonenden. De reden hiervoor verschilt sterk per project. Hoe vervolgens de participatie, openheid in communicatie en manier van informeren wordt ingedeeld blijkt relevant voor de houding van omwonenden naarmate het proces vordert. Hierbij is het belangrijk dat omwonenden het gevoel krijgen serieus te worden genomen waarbij inhoudelijke wensen (indien mogelijk) daadwerkelijk worden meegenomen in het eindbesluit. De conclusie is dat het draagvlak wordt gevormd door de wisselwerking tussen inhoud, proces en de context.

De onderzochte casussen laten zien dat het idee dat flexwoningen snel gerealiseerd kunnen worden niet het geval hoeft te zijn. Daarnaast laten ze zien dat er vaak bezwaren van omwonenden te horen zijn over participatie. Doordat de woningen maar tijdelijk op een locatie blijven staan zal elke keer opnieuw een participatieproces moeten worden opgestart. Dit is een kostbaar en tijdrovend proces. Ook is zichtbaar dat geen sprake is van minder weerstand omdat de woningen tijdelijk blijven staan. De verwachte voordelen van flexwoningen blijven dus uit. Hierdoor is het belangrijk vervolgonderzoek te doen naar wat de meerwaarde is van tijdelijke woningen voor de beoogde doelgroep.

Trefwoorden: maatschappelijk draagvlak, NIMBY, flexwoningen, tijdelijke woonvormen, weerstand, draagvlakvorming.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Inhoudsopgave.....	4
1. Inleiding.....	6
1.1 Probleemdefinitie en kennislacune	6
1.2 Maatschappelijke relevantie.....	7
1.3 Wetenschappelijke relevantie	7
1.4 Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen.....	8
1.5 Onderzoekopzet	8
1.6 Leeswijzer.....	9
2. Literatuurstudie	10
2.1 Concepten	10
2.2 Maatschappelijk draagvlak bij het huisvesten van kwetsbare doelgroepen.....	13
2.3 Inhoudsgerelateerde factoren die een rol spelen in het draagvlak.....	14
2.4 Procesgerelateerde factoren die een rol spelen in het draagvlak.....	17
2.5 Functie theoretisch kader	18
3. Methodologie.....	19
3.1 Casusstudie	19
3.2 Methoden	25
3.3 De respondenten	26
3.4 De documentenanalyse	29
3.5 Kwaliteitscriteria van dit onderzoek	29
4. Project- en procesbeschrijving.....	31
4.1 Roemersdijk Akersloot	31
4.2 Verdamstraat Leiden.....	34
4.3 Set-IJburg	37
5. Inhoudelijke factoren.....	40
5.1 De doelgroep.....	40
5.2 Uitstralingseffecten op wooncomfort	42
5.3 Fysieke kenmerken	43

5.4	Originele bestemming of functie van de locatie.....	45
5.5	Toegevoegde waarde voor de buurt.....	46
5.6	Waardedaling woningen.....	47
5.7	Type woonvorm en tijdelijke aard van de woningen.....	48
5.8	Context.....	49
6.	Procedurele factoren.....	53
6.1	Bestuursrechtelijke aspecten.....	53
6.2	Afstand tot diegenen die het proces bepalen.....	55
6.3	Transparantie & informatieverschaffing.....	56
6.4	Participatie.....	58
6.5	De media.....	60
6.6	Geschiedenis.....	61
7.	Conclusie.....	63
8.	Discussie.....	66
9.	Literatuurlijst:.....	68
10.	Bijlage.....	74
	Bijlage 1: Operationalisatie van de concepten.....	74
	Bijlage 2: Topic- en vragenlijst voor omwonenden.....	76
	Bijlage 3: Codes en codegroepen analyse.....	78

1. Inleiding

Deze scriptie is geschreven in 2021. Sinds een aantal jaar is sprake van een toenemende druk op de Nederlandse woningmarkt. De huurprijzen in de vrije sector ervaren afgelopen jaar de hoogste prijsstijging sinds 2014 (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020) en de doorstroming in de sociale huursector neemt af (Van der Velden et al., 2019). Daarnaast komen er jaarlijks rond de 115.000 en 125.000 starters bij die geen woning achterlaten (Manting & De Groot, 2017). Een gevolg hiervan is dat een groeiende groep woningzoekenden geen gepaste woningen kan vinden. Onder deze groep vallen ook spoedzoekers. Dit zijn woningzoekenden die snel een woning nodig hebben, maar die door een smalle beurs en onvoldoende inschrijfduur voor sociale huurwoningen niet in aanmerking komen. Vaak zijn dit nieuwkomers op de woningmarkt, zoals statushouders, studenten, arbeidsmigranten, starters of uitstromers uit de maatschappelijke opvang. Van de Nederlandse bevolking valt ongeveer 10 procent in deze categorie (Van der Velden et al., 2016). Om de druk op de woningmarkt te verlagen en om woningen te creëren voor spoedzoekers heeft de nationale overheid beleidsmaatregelen ontwikkeld om meer zogenoemde flexwoningen te creëren. Een brede definitie van het concept is gegeven door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in Groot et al. (2020):

“ Een flexwoning is een stapelbare, verplaatsbare, schakelbare, splitsbare of aanpasbare woning, waarbij de woning, de locatie of de bewoner een tijdelijk karakter heeft.” (p.9).

Op 13 maart 2019 is een motie aangenomen van parlementslid Ronnes die pleit voor een noodplan om ten minste 15.000 flexwoningen per jaar te bouwen (Rennes, 2019). Minister Ollongren van BZK geeft middels de kamerbrief *Stimuleringsaanpak Flexwonen* invulling aan deze motie. Volgens Ollongren is dit noodzakelijk aangezien er met flexwoningen een snelle verlichting kan worden geboden tijdens schaarste op de woningmarkt (Ministerie van BZK, 2019b). Daarnaast kunnen de woningen ook uitkomst bieden in (krimp)gebieden waar sprake is van een tijdelijke piek in de vraag naar woningen.

1.1 Probleemdefinitie en kennislacune

De ambitie om ten minste 15.000 flexwoningen per jaar te bouwen wordt op dit moment niet gehaald. Gebrek aan draagvlak en (verwachte) weerstand onder omwonenden lijken belangrijke redenen te zijn dat de planning van flexwoningprojecten niet wordt gehaald; dit kan er zelfs voor zorgen dat projecten worden geannuleerd (Luijckx & Reedijk, 2019). Draagvlak is een complex concept. Een mix van factoren draagt bij aan het bestaan of afwezig zijn ervan. Dit kunnen zowel procesgerelateerde factoren zijn als inhoudsgerelateerde factoren. Procesgerelateerde factoren zijn factoren die verband houden met *hoe* de besluitvorming rondom de woningbouw is geweest. Een procesgerelateerde factor is bijvoorbeeld de manier waarop participatie in het planningsproces is georganiseerd. Inhoudsgerelateerde factoren gaan over *wat* de plannen zijn, over het programma en het ontwerp. Bij flexwonen valt dan te denken aan het fysieke uiterlijk van het project, of de angst voor mogelijke overlast van nieuwe bewoners. Ook kunnen hier vooroordelen over de verwachte nieuwe bewoners een rol spelen, zoals asielzoekers en arbeidsmigranten (Luijckx & Reedijk, 2019; Van der Velden et al., 2019).

Doordat flexwonen op dit moment een vrij nieuw fenomeen is, verschijnt er steeds meer beleidsgericht onderzoek over het thema. In dergelijke onderzoeken wordt regelmatig de relatie gelegd tussen flexwonen en maatschappelijk draagvlak. Er is echter nog weinig wetenschappelijke literatuur beschikbaar die de wisselwerking tussen flexwonen en maatschappelijk draagvlak in de omgeving systematisch onderzoekt. Met deze scriptie ambieer ik daaraan bij te dragen.

1.2 Maatschappelijke relevantie

Het verbeteren van draagvlak onder omwonenden is een van de maatregelen om de realisatie van flexwoningen te bevorderen (Ministerie van BZK, 2019b). Om draagvlak te kunnen creëren is het relevant te onderzoeken welke factoren hierin een rol spelen. Meer inzichten in de factoren die de mate van draagvlak onder omwonenden voor flexwoningprojecten bepalen, biedt aanknopingspunten om dit draagvlak te vergroten. Met deze scriptie wordt een poging gewaagd bij te dragen aan een vlotte realisatie van flexwoningen. De realisatie van deze woningen kan bijdragen aan dat huizenzoekers die buiten de boot vallen in de reguliere woningmarkt toch nog een woning kunnen vinden. Dit is relevant om te waarborgen dat in elke regio, ook waar sprake is van schaarste, burgers uit alle sociaaleconomische groepen kunnen wonen en werken.

1.3 Wetenschappelijke relevantie

Veel internationale, academische literatuur kan gevonden worden over maatschappelijk draagvlak voor woningprojecten of maatschappelijke voorzieningen (Pendall, 1999; Hayden Lesbirel, 1998; Brown, 2016; Borell & Westermarck, 2016). Er is echter weinig internationale en Nederlandse literatuur beschikbaar over het maatschappelijke draagvlak voor tijdelijke woonvormen zoals flexwonen. Daarnaast is de aanwezige literatuur over maatschappelijk draagvlak voor woonprojecten voornamelijk gefocust op het huisvesten van kwetsbare doelgroepen. Bij flexwonen worden er naast kwetsbare doelgroepen ook dragende doelgroepen gehuisvest. De combinatie van deze doelgroepen in een nieuwe, tijdelijke woonvorm en wat dit doet met het maatschappelijk draagvlak is nog nauwelijks onderzocht.

Het is van belang dat deze kennislacune wordt opgevuld. Nieuwe inzichten hierin zijn nodig omdat steeds meer tijdelijke woonvormen worden gerealiseerd en gestimuleerd door de Nederlandse overheid (Huisman & Mulder, 2020). Dit wordt, onder andere, gedaan door middel van kortere juridische procedures en een vrijstelling op de verhuurdersheffing (Ministerie van BZK, 2019a). Deze nieuwe woonvorm heeft niet alleen implicaties voor de bestaande huursegmenten en nieuwe bewoners, maar ook voor de wijk waarin de woningen worden gesitueerd. Zoals eerder aangegeven is dan ook vaak weerstand tegen de komst van tijdelijke woonvormen. De praktijk laat zien dat omwonenden veel invloed hebben op *hoe* en *of* tijdelijke woningen worden gerealiseerd. Hierdoor is het relevant meer kennis te krijgen van waarom maatschappelijk draagvlak op een bepaalde manier tot stand komt. Dit onderzoek draagt bij aan de wetenschappelijke literatuur door nieuwe inzichten te bieden in draagvlakvorming onder omwonenden voor flexwoningprojecten.

1.4 Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen

De toenemende druk op de woningmarkt vraagt om een snelle oplossing voor het huisvesten van spoedzoekers. De nationale overheid probeert op korte termijn de toenemende vraag tegemoet te komen door het bouwen en plaatsen van flexwoningen. Zoals reeds in de inleiding is aangegeven, is weerstand één van de voornaamste redenen waarom flexwoningprojecten niet worden doorgezet. Hoewel sterk draagvlak een noodzakelijke voorwaarde is voor het slagen van het project, blijkt dit niet voldoende. In paragraaf 3.1.2 is een voorbeeld gegeven van een casus waarbij sprake was van sterk draagvlak die niet is gerealiseerd. Om deze reden wordt de relatie tussen draagvlak en realisatie van flexwoningprojecten buiten beschouwing gelaten. Het doel van dit onderzoek is om nieuwe inzichten te bieden in hoe maatschappelijk draagvlak voor flexwoningprojecten wordt gevormd en welke factoren hierin mogelijk een rol spelen. Om deze reden is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

Welke factoren spelen een rol in de draagvlakvorming onder omwonenden voor flexwoningprojecten?

Om deze vraag te beantwoorden, zijn de volgende subvragen opgesteld:

- Wat wordt verstaan onder draagvlak?
- Hoe verschilt het draagvlak onder omwonenden tussen de flexwoningprojecten?
- Welke factoren spelen een rol in de totstandkoming van draagvlak onder omwonenden voor de flexwoningprojecten?

De deelvraag *‘Wat wordt verstaan onder draagvlak?’* wordt beantwoord in de literatuurstudie. De overige twee deelvragen worden beantwoord in de resultatenhoofdstukken.

1.5 Onderzoeksopzet

Om dit onderzoek uit te voeren, wordt een kwalitatieve onderzoeksstrategie gebruikt. De hoofdvraag *“Welke factoren spelen een rol in de draagvlakvorming onder omwonenden voor flexwoningprojecten?”* wordt op verschillende manieren onderzocht. Ten eerste wordt als voorbereiding op het empirisch onderzoek een literatuuronderzoek uitgevoerd. Dit geeft een beeld van de bestaande theorieën en concepten over factoren die een rol spelen bij het draagvlak voor het huisvesten van kwetsbare (of gestigmatiseerde) doelgroepen. Daarnaast geeft het inzicht in de literatuur die beschikbaar is over nieuwe, tijdelijke vormen van wonen waaronder flexwoningen. In dit hoofdstuk wordt zowel academische literatuur als ‘grijze literatuur’ gebruikt. Grijze literatuur zijn publicaties die niet beschikbaar zijn via officiële kanalen van boekverkoop, maar die meestal wel online beschikbaar zijn. Hierbij kan gedacht worden aan beleidsrapporten en dissertaties (Wessels, 1997). Vervolgens worden, op basis van de mate van draagvlak, casussen geselecteerd. Er wordt een documentanalyse uitgevoerd om meer informatie te verzamelen over de casussen voordat de semigestructureerde interviews plaatsvinden. Deze interviews vinden plaats met omwonenden en organisaties die hebben meegewerkt aan de projecten, zoals woningcorporaties en gemeenten. De vergaarde data wordt vervolgens gecodeerd en geanalyseerd. Nadat de resultaten van het onderzoek zijn beschreven, wordt er antwoord gegeven op de subvragen. Vervolgens wordt in de conclusie antwoord gegeven op de hoofdvraag. Ten slotte vindt er een discussie en reflectie plaats.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden verschillende concepten en theorieën besproken. In het hierop volgende hoofdstuk worden de casuselectie en methoden die gebruikt zijn voor de datacollectie- en analyse toegelicht.

Daarnaast komt in dit hoofdstuk de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek aan bod. Van hoofdstuk 4 t/m 6 wordt het empirische deel van dit onderzoek behandeld. In hoofdstuk 7 en 8 komen de conclusie en discussie aan bod.

2. Literatuurstudie

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk worden de concepten *flexwoning*, *draagvlak* en *spoedzoekers* uiteengezet. Vervolgens wordt aandacht besteed aan het maatschappelijke draagvlak voor het huisvesten van kwetsbare doelgroepen. In deze paragraaf wordt onderscheid gemaakt tussen locatieafhankelijke bezwaren en locatieonafhankelijke bezwaren. Daarnaast wordt besproken dat weerstand, in de vorm van NIMBY-reacties, ook positieve gevolgen kan hebben voor het planningsproces. In paragraaf 2.3 komen de inhoudsgerelateerde factoren aan bod die een rol kunnen spelen in de totstandkoming van maatschappelijk draagvlak. Vervolgens worden in paragraaf 2.4 de procesgerelateerde factoren besproken. Hierbij wordt, naast de inhoudelijke kenmerken van het project, de sociaaleconomische en ruimtelijke context van de wijk besproken.

Hoewel in dit onderzoek wordt gekeken naar de rol van het project en de wijk in de draagvlakvorming, is het belangrijk in gedachten te houden dat de redenen voor weerstand complex zijn (Pendall, 1999; Gerdner & Borell, 2004). Er is dus geen sprake van een directe causale reactie maar van meerdere factoren en kenmerken die een rol spelen en invloed hebben op elkaar.

2.1 Concepten

2.1.1 Flexwoning

Flexwoningen worden door sommige Nederlandse beleidsmakers, academici, overheidsinstanties en woningcorporaties gezien als een van de manieren om snel betaalbare woningen toe te voegen. Er zijn verschillende typen flexwoningen. In Nederland bestaan de woningen in de vorm van containers, maar ook uit meer geavanceerde woningen gemaakt uit hout, beton of staal (Luijckx & Reedijk, 2021). Daarnaast zijn er ook (tijdelijk) beschikbare gebouwen die getransformeerd worden in flexwoningen (Groot et al., 2020). Een brede definitie van het concept is gegeven door het Ministerie van BZK in Groot et al. (2020):

“ Een flexwoning is een stapelbare, verplaatsbare, schakelbare, splitsbare of aanpasbare woning, waarbij de woning, de locatie of de bewoner een tijdelijk karakter heeft.” (p.9).

Deze definitie heeft twee belangrijke componenten. De eerste component is dat het gebouw zelf tijdelijk is. Hierbij kan het gaan om verplaatsbare nieuwbouwwoningen of de transformatie van gebouwen. De tweede component is dat de bewoning tijdelijk is. Hierbij gaat het om tijdelijke huurcontracten van twee of maximaal vijf jaar (Huisman, 2016). Deze twee componenten kunnen samenvallen maar dat is niet altijd het geval. Er kan namelijk ook sprake zijn van tijdelijke contracten in permanente woningen.

Nieuwe bebouwing zorgt voor een grotere ruimtelijke verandering in de leefomgeving van omwonenden dan enkel het transformeren van een pand; omwonenden ondervinden daardoor vaak meer gevolgen bij de realisatie van zo een project. Eén van de drie bepalende factoren voor draagvlak is afhankelijk van het persoonlijke belang dat omwonenden erbij hebben (Ruelle en Bartles, in Smink, 2013). En nieuwbouw in de directe woonomgeving treft het persoonlijk belang van omwonenden.

Om dus zoveel mogelijk nieuwe inzichten te verkrijgen in het draagvlak, ligt in dit onderzoek de focus op nieuw gebouwde, schakelbare en/ of beweegbare flexwoningen. Op basis van deze focus is in dit onderzoek een flexwoning als volgt gedefinieerd:

“Nieuw gebouwde of modulaire woning die schakelbaar of makkelijk beweegbaar is die op een locatie staat waar een tijdelijke bestemming op rust”.

2.1.2 Draagvlak

Een van de voornaamste redenen voor lokale overheden om interactief beleid te voeren is om draagvlak te creëren (De Graaf, 2007; Boedeltje, 2009). De mate van interactief beleid wordt bepaald door hoe intensief participatie wordt gevoerd (De Graaf, 2007). De participatieladder van Arnstein is een veel gebruikt analysekader om de mate van interactief beleid te bepalen. In de Graaf wordt gesteld dat hoe hoger de vorm van participatie in de participatieladder, hoe interactiever het beleid, hoe meer kans op sterk draagvlak.

Draagvlak kan gebaseerd zijn op meerdere doelgroepen waaronder burgers, overheidsinstanties en de politiek. Draagvlak wordt in dit onderzoek omschreven als: “de mate waarin leden van een samenleving proces en uitkomsten van beleidsvorming accepteren.” (Boedeltje, 2009, p.11). In dit onderzoek staat draagvlak onder burgers die direct om een project heen wonen centraal. Hierbij ligt de focus op draagvlak voor specifieke flexwoningprojecten. Draagvlak onder overheidsinstanties en de politiek is niet relevant voor de beantwoording van de onderzoeksvraag, hierdoor worden deze vormen buiten beschouwing gelaten.

Volgens De Graaf (2007) wordt draagvlak van burgers ook wel maatschappelijk draagvlak genoemd. De mate van draagvlak wordt bepaald door de volgende dimensies (Ruelle en Bartles in Smink, 2013):

- de houding naar het beleid of project toe (dit kan zowel negatief als positief zijn);
- de betrokkenheid in het proces van besluitvorming (dit hangt af van het persoonlijk belang); en
- de actiegeneigdheid (dit kan zowel actieve steun als actieve weerstand zijn).

Gebaseerd op deze combinatie, definiëren Ruelle & Bartles (in Smink, 2013) vijf varianten van draagvlak:

- sterk draagvlak: er is een positieve houding en hoge betrokkenheid. Er is hier vaak sprake van actieve steun.
- ambivalent draagvlak: er is een positieve houding maar lage betrokkenheid. Er is sprake van weinig belang. Hierdoor is in deze variant hoogstens sprake van passieve steun.
- nuloptie: er is geen duidelijke houding en lage betrokkenheid. Hierbij is sprake van een gebrek aan weerstand. Vaak wordt dit door politici beschouwd als passieve steun.
- zwak draagvlak: er is een negatieve houding in combinatie met een lage betrokkenheid.
- weerstand: er is een negatieve houding in combinatie met hoge betrokkenheid, in dit geval is vaak sprake van actieve weerstand. Hierbij is sprake van een gebrek aan draagvlak.

Bij deze vijf varianten van draagvlak wordt onderscheid gemaakt tussen de aard van de argumenten en het aantal burgers die deze argumenten daadwerkelijk ondersteunen. Zo is het mogelijk dat bij een project waarbij sprake is van actieve weerstand, een aantal omwonenden zich niet kan vinden in de argumenten die worden gegeven door de tegenstanders. Er is dus nooit sprake van maar één type draagvlak; dit is afhankelijk van de bewonersgroep of individuen waarnaar wordt gekeken.

Daarnaast kunnen er verschillende ervaringen over het draagvlak te bestaan. Ook is het geen concept dat hetzelfde blijft gedurende een proces. Het is iets dat ontwikkeld en beïnvloed wordt door meerdere factoren naarmate een proces vordert. Om deze redenen wordt in dit onderzoek naast de statische vorm van draagvlak ook verwezen naar de dynamische vorm, ook wel *draagvlakvorming* of de *totstandkoming van draagvlak genoemd*.

Naast de mate van draagvlak wordt ook onderscheid gemaakt tussen inhoud en proces (Pel & Verbart, 1997). Als sprake is van inhoudelijk draagvlak is er een overeenkomst over de inhoud van een besluit, oftewel de uitkomsten (Boedeltje, 2009). Een voorbeeld hiervan is als omwonenden tijdens een proces aangeven meer speelruimte te willen voor hun kinderen en dit ter compensatie wordt meegenomen in het eindontwerp. Een niet ruimtelijk voorbeeld is als er wensen zijn van omwonenden om de verdeling van doelgroepen aan te passen en dit deels wordt gehonoreerd. In dit onderzoek worden de inhoudelijke kenmerken van het project die op voorhand zijn vastgesteld ook meegenomen als onderdeel van de inhoud. De reden hiervan is om een zo mogelijk beeld te krijgen van de factoren die een rol spelen in het draagvlak gedurende het hele proces.

Als er procedureel draagvlak is, is er een overeenkomst is over het proces waarlangs een besluit is gemaakt. Vaak lopen deze twee vormen parallel langs elkaar en vullen ze elkaar aan. In bestaande literatuur komt naar voren dat inhoudelijk draagvlak doorslaggevend is dan procedureel draagvlak. Zo stellen De Graaf (2007) en Boedeltje (2009) dat; hoewel processen die meer interactief zijn vaak leiden tot een hogere mate van draagvlak, de inhoud een grotere rol speelt voor het draagvlak. Als het proces stroef verloopt wordt het moeilijker draagvlak te creëren voor de inhoud. Echter, als het proces soepel loopt is dit geen voorwaarde dat ook draagvlak is voor de inhoud.

Voor de casusselectie wordt geen onderscheid gemaakt tussen inhoud of proces. De reden hiervoor is dat op voorhand niet vastgesteld kan worden in welke mate er sprake is van inhoudelijk of procedureel draagvlak, hiervoor is empirisch onderzoek nodig. Dit onderscheid wordt, op basis van de verzamelde empirische data, verder in het onderzoek uiteengezet.

2.1.3 Spoedzoekers

Volgens hoogleraar Peter Boelhouwer zijn spoedzoekers “woningzoekenden die niet in aanmerking komen voor een urgentiestatus omdat er geen sprake is van een levensbedreigende situatie of acuut probleem. Tegelijkertijd hebben ze te weinig inschrijfduur om een sociale huurwoning te vinden (..)” (AT5, 2020). Spoedzoekers bestaan uit diverse doelgroepen. Er wordt voornamelijk onderscheid gemaakt tussen kwetsbare en dragende doelgroepen (Van der Velden et al., 2019). Spoedzoekers die vaak vallen onder de kwetsbare doelgroepen (ook wel vragende bewoners genoemd) zijn voornamelijk arbeidsmigranten, statushouders of uitstromers uit de maatschappelijke opvang. Deze spoedzoekers zijn, naast daklozen, (ex)-gedetineerden en verslaafden de meest gestigmatiseerde doelgroepen uit de samenleving (Kleinhorst, 2014; Block et al. 2013; Van der Velden et al., 2016). Spoedzoekers die (vaak) vallen onder de dragende doelgroepen zijn studenten, gescheiden mensen, starters en expats (Van der Velden et al. 2016; Luijkx & Reedijk, 2019). Dragende bewoners kunnen ervoor kiezen een bijdrage te leveren aan het project door verschillende vormen van coaching aan te bieden aan de kwetsbare doelgroepen. Een voorbeeld van coaching kan zijn om bewoners te helpen hun weg te vinden in de omgeving en problemen vroegtijdig signaleren en helpen oplossen. Hierbij moet opgemerkt worden dat het onderscheid tussen kwetsbare en dragende doelgroepen niet eenduidig is.

Zo kan een statushouder ook vallen onder 'dragende bewoner' of een starter onder een 'kwetsbare bewoner', dit wordt in elk project anders ervaren (Van der Velden et al., 2016). Wat bepalend is voor of je onder een kwetsbare doelgroep valt, is of je naast de noodzaak voor huisvesting ook ondersteuning nodig hebt op andere gebieden. Dit kan bijvoorbeeld sociale, psychische of financiële ondersteuning zijn. Dragende doelgroepen zijn zelfstandig op deze gebieden.

2.2 Maatschappelijk draagvlak bij het huisvesten van kwetsbare doelgroepen

2.2.1 Weerstand en de term NIMBY

De oorzaak voor weerstand onder omwonenden is vaak gebaseerd op het fenomeen 'NIMBY': 'not in my backyard'. Of in het Nederlands: 'niet in mijn achtertuin' (Brown, 2016). NIMBY-reacties komen vaak voor bij het huisvesten van kwetsbare doelgroepen. NIMBY is een term voor lokale oppositie voor het vestigen van een bepaalde voorziening in een bepaalde wijk. De meeste studies over NIMBY-groepen zijn negatief geladen. Het is vaak een beschuldigende term en volgens Duineveld et al. (2010) worden deze groepen als emotioneel, egoïstisch en irrationeel gezien.

Echter, deze weerstand zou ook gezien kunnen worden als iets positiefs en essentieels in het democratisch proces (Verloo, 2018). Burgerverzet zou namelijk kunnen leiden tot het behoud van ruimtes die in de toekomst als groot belang kunnen worden geacht (Duineveld, et al., 2010). Daarnaast kan het ook zorgen voor een grotere differentiatie van ideeën en praktijken binnen het planningsproces.

NIMBY-reacties komen niet alleen maar voor bij het huisvesten van kwetsbare doelgroepen. Deze reacties zijn ook zichtbaar in buurten waarbij sprake is van de realisatie van publieke voorzieningen, waaronder het verwerken van (gevaarlijk) afval, opslag voor koolstof, windmolenparken en het aanleggen van wegen (LI et al., 2019). Vaak begrijpen de omwonenden het belang van de voorziening, echter steunen ze dit principe zolang het maar niet in eigen wijk of buurt plaats vindt (Borell & Westermarck, 2016; Hayden Lesbirel, 1998). Dit is volgens academische literatuur één van de voornaamste redenen waarom sprake is van weerstand onder omwonenden voor het huisvesten van kwetsbare doelgroepen (Brown, 2016; Pendall, 1999; Borell & Westermarck, 2016).

NIMBY-bezwaren zijn complex, er zijn geen eenduidige richtlijnen hoe omgegaan moet worden met dit soort opposities (Rockne, 2018). Een reden hiervoor is dat de bezwaren afhankelijk zijn van de context van een project en de buurt.

2.2.2 Weerstand en het stigma rondom kwetsbare doelgroepen

Verschillende woonvormvoorzieningen kunnen op weerstand stuiten van omwonenden. Zoals in de inleiding aangegeven zijn kwetsbare spoedzoekers onderdeel van de doelgroep van flexwonen. In de academische literatuur komt naar voren dat de gesubsidieerde woonvormen die kwetsbare doelgroepen huisvesten de meeste weerstand lijken op te roepen (Hayden Lesbirel, 1998; Brown, 2016). Hierdoor kan het een opgave zijn om voor deze geplande woonvoorzieningen een locatie te vinden. Volgens Kleinhorst (2014), Brown (2016) en Rockne (2018) hangt de weerstand vaak samen met het negatieve stigma rondom betaalbare woningen en kwetsbare groepen.

Locatieonafhankelijke bezwaren

Naast dat er weerstand kan zijn omdat omwonenden een project niet in hun buurt willen kan er ook sprake zijn van locatieonafhankelijke bezwaren. Dit houdt in dat er weerstand kan zijn omdat de lokale ontwikkelingen indruisen tegen burgers hun ideologieën (Borell & Westenmark, 2016; Pendall, 1999; Gerdner & Borell, 2004). Dit zijn vaak kritieken gebaseerd op specifieke veranderingen die projectoverstijgend zijn. Een veel benoemd voorbeeld hiervan is weerstand tegen de realisatie van een kerncentrale. Bezwaren zijn niet alleen gebaseerd op dat ze het niet in hun achtertuin willen, maar ook dat men tegen de specifieke vorm van opwekken van energie is.

Volgens Gerdner & Borrell komen bij maatschappelijke voorzieningen, zoals het huisvesten van gestigmatiseerde doelgroepen, locatieonafhankelijke bezwaren minder vaak voor dan bij technologische en milieuvoorzieningen (zoals bij een kerncentrale). De reden hiervoor is dat maatschappelijke voorzieningen zoals het huisvesten van kwetsbare doelgroepen wordt gezien als iets essentieels.

Doordat flexwonen een nieuwe woonvorm is, kan er sprake zijn van locatieonafhankelijke bezwaren. Zorgen van omwonenden kunnen bijvoorbeeld gericht zijn op dat de reguliere huur en koopwoningvoorraad ten koste zou gaan van deze nieuwe woonvorm (Van der Velden et al., 2019). Deze bezwaren komen vaak van buurtbewoners waarbij zijzelf of mensen in hun directe omgeving geen woning kunnen vinden. Vaak is het mogelijk in deze gevallen de mate van draagvlak te verbeteren door argumenten te geven waarom flexwoningen een toevoeging op de woningmarkt zijn, en niet een vervanging van reguliere woonvormen.

2.2.3 Steun

Er is niet altijd sprake van weerstand bij het huisvesten van nieuwkomers in een buurt. Daarnaast zijn bij projecten die overwegend weerstand ervaren ook positieve reacties mogelijk. Bij projecten die bewoners met een (psychiatrische) zorgindicatie huisvesten zijn de meest voorkomende positieve reacties gevoelens van empathie, de mogelijkheden voor het creëren van werkgelegenheid en de toegevoegde waarde die gecreëerd kan worden voor de wijk (Gerdner & Borell, 2014). Doordat dit een kwetsbare groep is, en ook kwetsbare groepen gehuisvest worden bij flexwoningprojecten, wordt verwacht dat de positieve reacties overeenkomen.

2.3 Inhoudsgerelateerde factoren die een rol spelen in het draagvlak

Voor de huisvesting van kwetsbare doelgroepen zijn er ook inhoudelijke karakteristieken die invloed hebben op het draagvlak. Onderzoek laat zien dat van de karakteristieken van een project, de grootte een belangrijke rol speelt in de mate van draagvlak; hoe meer bewoners gehuisvest worden, hoe vaker sprake is van weerstand onder omwonenden (Borell & Westenmark, 2016; Gerdner & Borell, 2004). Daarnaast blijken de kenmerken van toekomstige bewoners ook een significante rol te kunnen spelen in het draagvlak. Zo is bij maatschappelijke voorzieningen waarbij enkel mannen gehuisvest worden, vaker sprake van een NIBMY-reactie dan wanneer de groep enkel bestaat uit vrouwen of een mix tussen mannen en vrouwen.

Naast het hebben van een mix tussen mannen en vrouwen is het ook belangrijk dat er een mix is tussen de verschillende doelgroepen. Zoals in paragraaf 2.2.2 is benoemd is de meeste weerstand zichtbaar wanneer de nieuwkomers kwetsbare doelgroepen zijn zoals statushouders, arbeidsmigranten en (ex-)psychiatrische patiënten (Van der Velden et al., 2019). Of de zorgen van de omwonenden terecht zijn of niet is geen onderdeel van dit onderzoek, maar vaak is men bezorgd voor de toename in criminaliteit en overlast. Daarnaast maken veel omwonenden zich zorgen om de lokale integratie van de nieuwe bewoners. De praktijk laat zien dat flexwoningprojecten waarbij er een mix is tussen kwetsbare en dragende doelgroepen, de projecten zijn met de minste weerstand (Van der Velden et al., 2019; Reedijk et al., 2019).

Een ander inhoudsgerelateerde factor die relevant is voor draagvlak onder de omwonenden is of het project een toegevoegde waarde heeft voor de buurt (Van der Velden et al., 2019). Van der Velden et al. stelt dat draagvlak vaak toeneemt wanneer er sociale voorzieningen zijn in de projecten die bedoeld zijn voor de hele buurt; zoals een buurthuis waar workshops kunnen worden gehouden. Op deze manier heeft de komst van het project niet alleen voordelen voor de nieuwkomers maar ook voor de huidige bewoners van de buurt.

Bij sommige flexwoningprojecten wordt actief gewerkt aan het creëren van ontmoetingsplekken om samen activiteiten te ondernemen (Reedijk et al., 2019). Deze ontmoetingsplaatsen zijn toegankelijk voor de gehele buurt en kunnen hierdoor nieuwe energie geven aan de omgeving. Een flexwoningproject kan dus, naast enkel dienen als huisvesting, ook een positieve bijdrage leveren aan de wijk.

Dit wordt, in andere landen, steeds vaker gedaan door middel van community benefit agreements (CBAs). Dit zijn contracten die getekend worden door sociale groepen en ontwikkelaars met als doel bepaalde voorzieningen en mitigaties te realiseren binnen de voorgestelde ontwikkelingen om zo draagvlak voor het project te verwerven onder omwonenden (Janssen-Jansen & Van der Veen, 2016). De afspraken bestaan vaak uit het compenseren van de wijk voor het feit dat er een nieuw project komt. Buiten het creëren van extra publieke voorzieningen zoals een buurthuis kan dit ook gaan om het verbeteren van het groen in de wijk. Soms zijn er ook afspraken dat buurtbewoners financieel worden gecompenseerd. Deze overeenkomsten bieden een kans aan de gemeenschap om, naast lobbyen en protesten, een echte invloed te hebben op de besluitvorming van een project. Hoewel de toegevoegde waarde voor de buurt geldt als een inhoudelijke factor die draagvlak kan vergroten, valt de manier hoe hier naartoe wordt gewerkt, de CBAs, onder procedurele factoren.

2.3.1 Ruimtelijke en sociaaleconomische context

Ook de wijk waarin de voorziening wordt geplaatst is een inhoudelijke karakteristiek die een rol speelt in het draagvlak. Het blijkt dat in de wijken waarin het hoofdgebruik wonen is, vaker sprake is van weerstand dan in wijken waarin het gebruik commercieel, industrieel, landbouw of gemixt is (Gerdner & Borrel, 2004).

Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat omwonenden bang zijn dat de waarde van hun koopwoning omlaag gaat door de komst van betaalbare woningen in de wijk (Hayden Lesbirel, 1998; Brown, 2016; Gerdner & Borell, 2014). Dit zou kunnen komen door het stigma van de doelgroep, fysieke verdichting of de uitstraling van van het gebouw. Academics lijken het niet eens te zijn met het feit of betaalbare woningen zorgen voor de verlaging van woningprijzen in de buurt (Woo et al., 2021).

Volgens Pendall (1999) zijn er genoeg studies die bewijzen dat betaalbare woningen niet zorgen voor de verlaging van vastgoedwaardes. Hong & Lee (2006) hebben echter wel degelijk negatieve effecten op de vastgoedwaardes gevonden.

Een andere factor van een wijk die een rol kan spelen in het draagvlak is de bevolkingsdichtheid. Door Gerdner & Borrel is de bevolkingsdichtheid van gebieden ingedeeld in steden, dorpen en landelijk gebied. Het blijkt dat over het algemeen meer draagvlak is voor de huisvesting van kwetsbare doelgroepen in stedelijke gebieden. De meeste weerstand is zichtbaar in dorpen waarbij sprake is van een lage bevolkingsgroei (Pendall, 1999; Gerdner & Borrel, 2004).

De inkomensverdeling en migratieachtergrond van bewoners in een wijk kan een rol spelen in hoe de wensen van de omwonenden terug te zien zijn in participatieprocessen en het draagvlak. Hoewel het doel van participatieprocessen is om alle omwonenden hun belang mee te nemen in het eindbesluit is dit niet altijd het geval (Stapper & Duyvendak, 2020). Ook reflecteert het niet altijd waar de wijk behoefte aan heeft. Zo blijkt dat in wijken met lage inkomens met veel niet-autochtone mensen de actieve burgers vaak autochtoon, hoogopgeleid en communicatief vaardig te zijn. Ook zijn de actieve burgers vaker van middelbare leeftijd (Van Caem, 2008). Daarnaast hebben, volgens Stapper & Duyvendak de leiders en actieve leden vaak een uitgebreid netwerk bij invloedrijke stakeholders. Zodra deze leden steun van de media en politiek weten te vinden kunnen ze vaak ontwikkelingsprocessen naar hun eigen doelen buigen. Hierdoor is er een kans dat in een wijk met relatief veel niet-autochtone mensen met lage inkomens de mate van draagvlak maar een klein deel van de omwonenden reflecteert.

Hoewel de huidige bevolkingsdichtheid van een buurt invloed heeft op de weerstand is een toename hiervan een veel benoemd bezwaar bij projecten waarbij sprake is van NIMBY-reacties. Een reden hiervoor kan zijn dat de publieke en nutsvoorzieningen de toename in bewoners niet aan zouden kunnen. Ook de toename in fysieke dichtheid zorgt vaak voor negatieve reacties in buurten (Doberstein et al., 2016). Dit heeft vaak te maken met buurtwaardes en tradities. Bewoners die de voorkeur hebben om te wonen in een buurt met een lage bevolkingsdichtheid en fysieke dichtheid en willen dit graag zo houden. Daarnaast leeft onder omwonenden soms het idee dat de buurt financieel opdraait voor de nieuwe projecten die gerealiseerd worden. Daarnaast blijkt dat NIMBY-protesten vaker voor komen in wijken waarbij een hoge concentratie is van lage inkomens (Pendall, 1999).

Ook lijkt het gebrek aan sociale voorzieningen een belangrijke rol te spelen in de mate van draagvlak. In het rapport van Reedijk et al. (2019) is zichtbaar geworden dat de projecten op een locatie met de minste sociale voorzieningen, de projecten zijn met de meeste weerstand. Dit zijn voornamelijk projecten die geen nieuwe sociale voorzieningen toevoegen aan de buurt. Een reden hiervoor kan zijn dat omwonenden, zoals bij het project 'Logiesgebouw Katwijk' bang zijn dat nieuwe bewoners zich gaan vervelen en dat de criminaliteit zal stijgen (Hoogeboom, 2016).

2.4 Procesgerelateerde factoren die een rol spelen in het draagvlak

Volgens Brown (2016) spelen bij de mate van draagvlak voor de huisvesting van kwetsbare doelgroepen voornamelijk procesgerelateerde factoren een rol. Ze stelt dat het vroeg betrekken van bewoners in het proces en duidelijke afspraken met bewoners essentieel is. Hierbij is het belangrijk het stigma rondom de kwetsbare doelgroepen aan te pakken door veel met verschillende bewoners in gesprek te gaan, en door succesverhalen te delen.

Ook in literatuur over flexwonen komt het betrekken van burgers in een vroeg stadium naar voren als belangrijke factor. Omdat omwonenden van flexwoningprojecten niet vroeg genoeg betrokken worden is vaak sprake van weerstand (Van der Velden et al., 2019). De belangrijkste motivatie voor omwonenden die actief weerstand uiten tegen een project lijkt, volgens een enquêteonderzoek, voort te komen uit de drang naar betrokkenheid en de wens om erkend te worden (Whyte, 2016). Inspraak en interactie vroeg in het proces lijken dus belangrijke voorwaarden te zijn om de weerstand weg te verminderen. Van den Berg (2020) beaamt dit. Zo geeft hij aan dat de praktijk van flexwoningprojecten laat zien dat betrokkenheid laat in het proces vaak leidt tot hevige protesten en betrokkenheid vroeg in het proces tot meer draagvlak. Doordat een deel van de flexwoningen bestemd zijn voor kwetsbare doelgroepen, zijn er vaak zorgen bij omwonenden over overlast. Als de buurt vroeg in het proces betrokken wordt, zou ruimte ontstaan voor interactie (Van der Velden et al. 2016). Hierdoor kunnen wensen worden meegenomen en eventuele zorgen over de doelgroep worden weggenomen.

Dit komt overeen met de algemene theorie over communicatieve planning. Healey (1996) geeft aan dat ruimte voor discussie en debatten vroeg in het proces vaak leiden tot de verbetering van draagvlak. Dit zorgt ervoor dat bewoners die verschillende meningen hebben, elkaar en de motieven rondom een project leren begrijpen. Op deze manier, kan draagvlak voor het proces van het project ontstaan ook al zijn de omwonenden het niet eens met de inhoud. Echter, zijn veel academici kritisch over deze participatieve vorm van planning. Communicatieve planning is namelijk complex. Want wie participeert en wie niet? En wie organiseert het proces? Een gevolg hiervan is dat de actoren met de meeste macht vaak de leiding nemen in de participatieprocessen (Swyngedouw, 2005). Dit zijn actoren die communicatief vaardig zijn en beschikken over de financiële middelen en contacten. Hoewel participatie dus staat voor gelijkheid en sociale rechtvaardigheid kan het in de praktijk juist het tegenovergestelde bereiken, namelijk sociale onrechtvaardigheid en ongelijkheid (Monno & Khakee, 2012). Om te voorkomen dat de al bestaande machtsrelaties versterken en hierdoor het draagvlak onder burgers afneemt, is het belangrijk dat de staat bij deze processen de leidende rol op zich neemt.

Niet alle academici zijn het eens dat interactie en participatie vroeg in het proces zorgt voor de versterking van draagvlak. Zo zijn er projecten voor het huisvesten van kwetsbare doelgroepen waar het, volgens Gerdner & Borell (2014) lijkt alsof informatie en interactie vroeg in het proces zorgt voor negatieve reacties. Dit is volgens hen niet alleen afhankelijk van de timing maar ook van de manier van informeren. Zo zouden face-to-face vormen van informeren zoals een informatiebijeenkomst vroeg in het proces zorgen voor weerstand. Volgens Gerdner & Borell lijkt een verklaring hiervoor te zijn dat de tegenstanders een platform krijgen om hun weerstand te uiten. Hierdoor is de kans groter dat tegenstanders zich sneller kunnen mobiliseren en hevigere protesten ontstaan.

Wat daarnaast een rol kan spelen in het draagvlak is hoe de publieke sector het project *framet*. Zo blijkt dat weerstand tegen flexwoningprojecten vaak ontstaat als sprake is van een specifieke 'label' voor de doelgroep, bijvoorbeeld het label spoedzoeker of arbeidsmigrant (Van der Velden et al. 2016). Worden de woningen gepresenteerd als iets waarvoor iedereen zich kan aanmelden, dan blijkt er aanzienlijk minder negatieve reacties te komen vanuit de buurt. Een nadeel van deze aanpak is dat vooraf niet voorspeld kan worden of aan een opgave kan worden voldaan om een bepaalde groep te huisvesten. Meerdere gemeenten in Nederland lopen bijvoorbeeld achter met de huisvesting van statushouders (NU, 2020). Het realiseren van flexwoningen is een manier om de achterstanden in te halen. Als, voor dat een project wordt opgestart, niet bekend is hoe groot het animo is voor de flexwoningen, is het onzeker hoeveel statushouders gehuisvest kunnen worden.

Daarnaast kan de framing van de media een belangrijke rol spelen. Het delen van nieuws via een nieuwsbericht of krantenartikel is een manier om veel burgers in één keer te bereiken. De beeldvorming van burgers zou mogelijk beïnvloed kunnen worden door hoe het wordt gebracht door de pers (Whyte, 2012). Hier kunnen actieve burgers ook invloed op hebben door steun te vergaren bij de media.

Een ander procesgerelateerde factor die een rol kan spelen in de mate van draagvlak is de vergunningprocedure. Vergunningprocedures, die bij flexwoningprojecten sneller horen te gaan dan bij permanente woningen, duren vaak langer dan voorzien vanwege weerstand onder omwonenden. Pendall (1999) stelt dat bij projecten waarbij meer vergunningaanvragen lopen waarbij publieke toestemming nodig is, vaker sprake is van weerstand dan bij projecten waar dit niet het geval, ook al blijft de grootte en dichtheid van een project gelijk. Dit zou betekenen dat in het geval van flexwoningprojecten een verkorte procedure, via de kruimengevallenregeling, voor minder weerstand zou moeten zorgen dan een identiek project waarbij sprake is van een reguliere procedure. Bij een verkorte procedure is namelijk geen inspraak vooraf mogelijk en kan het college van B&W besluiten zonder debat van de gemeenteraad.¹

Kortom, de mate van betrokkenheid, het stadium, de manieren van informatie verschaffen, de vergunningprocedure en de framing van een project zijn procesgerelateerde factoren die een rol kunnen spelen in de mate van draagvlak voor het huisvesten van kwetsbare doelgroepen.

2.5 Functie theoretisch kader

Bovenstaande studie laat zien dat draagvlak een complex en dynamisch concept is. Er is geen sprake van één type draagvlak gedurende een proces. Bewustwording hiervan heeft een positieve bijdrage geleverd aan hoe de empirische resultaten worden geanalyseerd en geïnterpreteerd. Hierdoor is het mogelijk geworden met een open blik te kijken naar hoe draagvlak wordt gevormd. Daarnaast zijn verschillende factoren die een rol kunnen spelen in de totstandkoming van maatschappelijk draagvlak weergegeven. Hierdoor is er een verwachting ontstaan welke factoren mogelijk relevant zijn in de geselecteerde casussen. Dit is behulpzaam geweest in het opstellen van een topic- en vragenlijst voor de interviews. Door vervolgens te kijken naar hoe de empirische resultaten zich bevinden ten opzichte van de theorie kunnen de uitspraken over relevante factoren voor draagvlakvorming in het theoretisch debat geplaatst worden en daarmee meer waarde toegekend krijgen.

¹ *Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (§3,2).*

3. Methodologie

In dit hoofdstuk worden de methoden die gebruikt zijn voor dit onderzoek besproken. In de eerste paragraaf wordt de casusselectie verantwoord. In de hieropvolgende twee paragrafen wordt een korte beschrijving gegeven van de methoden voor datacollectie en -analyse en wordt verwezen naar de operationalisatie van de concepten. Ten slotte worden de respondenten voor de interviews en de kwaliteitscriteria van dit onderzoek toegelicht.

Contextafhankelijk onderzoek is essentieel in het begrijpen van de factoren die een rol kunnen spelen in het maatschappelijk draagvlak voor flexwoningen. Elke casus is namelijk uniek en de factoren die een rol spelen in draagvlakvorming zijn complex en afhankelijk van de context waarin de casus zich afspeelt. Om aandacht te besteden aan deze context, is diepgaand kwalitatief onderzoek nodig (Bryman, 2016; Yin, 2018). Om deze reden is in dit onderzoek een kwalitatieve onderzoeksstrategie gebruikt. De onderzoekseenheden zijn omwonenden van de flexwoningprojecten. Het onderzoek is verkennend van aard. Het doel van verkennend onderzoek is om zoveel mogelijk informatie te verzamelen over een probleem of fenomeen (Flyvbjerg, 2006). In dit onderzoek is het doel geweest meer inzichten te verkrijgen in de totstandkoming van draagvlak onder omwonenden.

3.1 Casusstudie

3.1.1 Criteria en beschrijving van de casussen

Volgens Bryman (2016) en Yin (2018) ondersteunt het kiezen van casussen die van elkaar verschillen de mogelijkheid om licht te werpen op de relatie tussen theoretische concepten. Het onderzoeken van meerdere casussen zorgt dus dat interessante overeenkomsten en verschillen gevonden kunnen worden wat betreft de factoren die een rol spelen in de totstandkoming van maatschappelijk draagvlak. Om deze reden zijn in dit onderzoek meerdere casussen onderzocht. De casussen leken significant van elkaar te verschillen in de mate van draagvlak. Extreme casussen worden geselecteerd om meer informatie te verzamelen over ongewone zaken, die problematisch of goed zijn in een specifieke manier (Flyvbjerg, 2006). Er is gekozen voor van elkaar verschillende casussen omdat het doel van dit onderzoek niet was enkel een beschrijving te maken van de factoren die een rol spelen (en hoe vaak ze voorkomen), maar om ook meer inzichten te geven in de diepere oorzaken van het draagvlak. Hier zijn sterk van elkaar verschillende casussen uitermate geschikt voor.

Voor de casusselectie en categorisering is het nodig geweest draagvlak te behandelen als statisch concept. De casussen zijn namelijk geselecteerd op basis van twee factoren: of er sprake is van sterk draagvlak of actieve weerstand en of er sprake is van een realisatie of het uitblijven daarvan. Dit overzicht is visueel weergegeven in afbeelding 3.1. De aard van de argumenten onder een groep omwonenden die dominant is in het proces is leidend in de bepaling van welk variant draagvlak sprake is. Het draagvlak onder de dominante groep omwonenden zal namelijk een grotere impact hebben op de realisatie. De reden hiervan is dat ze actiever zijn in het uiten van steun of weerstand. Deze selectie is gebaseerd op basis van een zoektocht langs verschillende krantenartikelen en andere media.

Afbeelding 3.1 overzicht van de geselecteerde casussen

Bron: eigen bewerking, 2021

De reden waarom de casussen zijn geselecteerd op basis van de mate van draagvlak is om zo meer kennis te verkrijgen in de factoren die een rol spelen bij de twee uiterste vormen van draagvlak. De casussen zijn daarnaast geselecteerd op basis van de vraag of het project gerealiseerd of geannuleerd is om zo inzicht te krijgen in het belang van het draagvlak voor het slagen van een project (realiseren van de woningen).

Zoals te zien is in afbeelding 3.1, is geen casus geselecteerd die niet gerealiseerd is waar sprake is van sterk draagvlak. Een voorbeeld hiervan is te vinden in Zevenaar in de provincie Gelderland. Daar zijn buurtbewoners een petitie gestart waarin zij pleiten voor meer kleine, zelfstandige tiny houses (waaronder tijdelijke units) voor starters (Mulder, 2020). Ondanks dat er sterk draagvlak is, ziet het er niet naar uit alsof het gerealiseerd gaat worden. Dit voorbeeld laat zien dat, ondanks dat maatschappelijk draagvlak noodzakelijk is, het niet voldoende is voor realisatie. Er is dus meer nodig om ervoor te zorgen dat de woningen daadwerkelijk gerealiseerd worden. Wat deze andere factoren zijn is niet relevant voor de beantwoording van de hoofdvraag. Om deze reden vallen deze projecten buiten de scope van dit onderzoek.

De flexwoningen in de drie casussen voldoen aan de definitie zoals beschreven in het theoretisch kader (zie hoofdstuk 2). Daarnaast bestaan alle casussen uit (plannen voor) woningen voor een mix van kwetsbare en dragende doelgroepen. De reden hiervoor is dat er vaak weerstand lijkt te zijn wanneer nieuwe bewoners alleen bestaan uit kwetsbare doelgroepen (Van der Velden et al., 2019; Reedijk et al., 2019). Door alleen casussen te onderzoeken waarbij sprake is van een mix, is het risico verkleind dat de doelgroep als enige bepalende factor naar voren komt.

De casussen zijn gevonden door via Google te zoeken met de volgende gecombineerde termen: 'weerstand', 'protesten buurtbewoners', 'petitie', 'steun omwonenden' en 'flexwoningen', 'tijdelijke woningen', 'containers'. Op basis van de verzamelde artikelen bleken onderstaande casussen het meest geschikt om te onderzoeken. Vervolgens zijn via LexisNexis extra (kranten) artikelen gevonden die gebruikt zijn in de casusbeschrijving.

3.1.2 Geselecteerde casussen

Roemersdijk Akersloot

De eerste casus die onderzocht is betreft tijdelijke units die geplaatst zouden worden op de Roemersdijk in Akersloot. Akersloot is een dorp gelegen in Noord- Holland in de gemeente Castricum. De Roemersdijk is gelegen in de buurt Akersloot West en hoort bij de wijk Wijk 05 Akersloot. In tabel 3.1 zijn de buurtkenmerken beschreven ten opzichte van de gemeente Castricum (Statline, 2019a; Statline, 2019b). Akersloot West is minder dichtbevolkt dan de gemeente Castricum. Daarnaast is het gemiddeld inkomen lager en zijn er minder hoogopgeleiden dan in de gemeente zelf.

Tabel 3.1 Kenmerken Akersloot West en de gemeente Castricum

Kenmerken	Gemeente Castricum	Akersloot West
Aantal inwoners	35.772	3325
Man/vrouw	49,3%/ 50,7%	49,9%/ 50,1%
Bevolkingsdichtheid (aantal inwoners per km ²)	720	612
Koop/huur	75%/ 24%	78%/ 22%
Gemiddeld inkomen per inkomensontvanger* ¹	€ 36.200,-	€ 32.700,-
Laag/midden/hoog opgeleid (p. van personen tussen de 15 en 75 jaar)	22%/ 42%/ 36%	26%/ 49% / 25%
Inwoners met een niet- westerse achtergrond	4,4%	3,9%

¹ *Cijfers over 2019 ontbreken, daarom zijn cijfers uit 2018 gebruikt (Statline, 2018).*

Deze casus is geselecteerd omdat het een voorbeeld is van een flexwoningproject waarbij de actieve weerstand ertoe heeft geleid dat het voorgenomen project is geannuleerd (NH Nieuws, 2020c). De 40 containerwoningen die geplaatst zouden worden, waren bedoeld voor statushouders, starters en pas gescheiden mensen uit eigen gemeente. De units zouden 1/3e van een kavel gebruiken waar de afgelopen 23 jaar een Timmerdorp werd georganiseerd. Een belangengroep voor Akersloters werd opgericht (de B.F.A.) die actief weerstand uitte tegen het project. In totaal hadden 250 dorpsgenoten zich aangesloten bij deze groep (NH Nieuws, 2020b). In afbeelding 3.2 is een protestflyer te vinden van de belangengroep.

Afbeelding 3.2 Protestbrief- en flyer tegen containerwoningen Roemersdijk

Bron: NH Nieuws, 2020b

Uit de media-artikelen komt naar voren dat er weerstand zou zijn vanwege de volgende factoren:

- het type woonvorm en tijdelijke aard (Kijk op Castricum, 2020)
- het voorzieningsniveau van Akersloot (Kijk op Castricum, 2020)
- gebrek aan transparantie (NH Nieuws, 2020a)
- communicatie rondom het proces (NH Nieuws, 2020b)
- samenstelling van doelgroepen (NH Nieuws, 2020c)

Deze casus is interessant omdat naast locatieafhankelijke bezwaren, ook veel locatieafhankelijke bezwaren gegeven worden. Deze bezwaren gaan over dat flexwoningen niet worden gezien als fatsoenlijke woningen.

De Verdamstraat Leiden

Op de Sumatrastraat in Leiden heeft de woningstichting Ons Doel in 2017 16 tijdelijke, verplaatsbare units geplaatst (Reedijk et al. 2019). Van deze 16 units zijn 12 bewoners uitstromers uit de maatschappelijke opvang en de overige 4 starters. Een groot deel van de uitstromers uit de maatschappelijke opvang heeft een verleden als dakloze (de Waard, 2020). In 2020 zijn de woningen verplaatst naar een grasveld op de Verdamstraat- Fruinlaan. Dit is de tweede casus die onderzocht wordt in dit onderzoek. Deze casus is gekozen omdat, ondanks actieve weerstand onder omwonenden, de units zijn geplaatst. Er zijn protesten georganiseerd tijdens een informatiebijeenkomst en er zijn verschillende spandoeken geplaatst (zie afbeelding 3.3).

Afbeelding 3.3 Protestspandoek in de Verdamstraat in Leiden

bron: Unity.NU, 2019

Het grasveld is gelegen in de Burgermeesterwijk en hoort bij de wijk Roodenburgerdistrict. In tabel 3.2 zijn de buurtkenmerken en de kenmerken van de gemeente Leiden weergegeven (Statline, 2019a; Statline, 2019b). De gegevens van 2019 zijn aangehouden, omdat teveel gegevens ontbraken van 2020 om een volledig overzicht te maken van de buurt. De Burgermeesterwijk heeft een hogere bevolkingsdichtheid ten opzichte van de gemeente Leiden. Daarnaast zijn in de Burgermeesterwijk aanzienlijk meer koopwoningen en is het gemiddeld inkomen hoger. Ten slotte zijn er meer hoogopgeleide inwoners en minder niet-westerse inwoners dan in de Gemeente Leiden.

Tabel 3.2 Kenmerken Burgermeesterwijk en de gemeente Leiden

Kenmerken	Gemeente Leiden	Burgermeesterwijk
Aantal inwoners	124.899	1980
Man/vrouw	48,4%/ 51,6%	48,3%/ 51,7%
Bevolkingsdichtheid (aantal inwoners per km ²)	5.701	7.106
Koop/huur	44%/ 56%	86%/ 13%
Gemiddeld inkomen per inkomensontvanger ¹	€ 33.100,-	€ 40.000,- ²
Laag/midden/hoog opgeleid (p. van personen tussen de 15 en 75 jaar)	20%/ 33%/ 47%	11%/ 22%/ 67%
Inwoners met een niet- westerse achtergrond	16,6%	5,8%

¹ Cijfers over 2019 ontbreken, daarom zijn cijfers uit 2018 gebruikt (Statline, 2018). Dit is het gemiddeld persoonlijk inkomen per persoon op basis van personen met persoonlijk inkomen die deel uitmaken van particuliere huishoudens.

² bij deze variabele ontbreken cijfers van de buurt, hierdoor zijn cijfers van de wijk Roodenburgerdistrict gebruikt.

Meerdere redenen zijn genoemd waarom omwonenden van de projectlocatie niet blij zijn met de komst van de woningen. Uit de media-artikelen komt naar voren dat er weerstand zou zijn vanwege de volgende factoren:

- Angst voor waardedaling van woningen (De Waard, 2020)
- Vermindering van uitzicht (De Waard, 2020)
- Het gebrekkige participatieproces (Crom, 2020)
- De originele bestemming van de locatie is een speelveld (Unity.NU, 2019)

SET-IJBURG Amsterdam

De derde casus die onderzocht wordt is SET-IJburg in Amsterdam. Deze casus is geselecteerd omdat het een voorbeeld is van een flexwoningproject waarbij sprake is van sterk draagvlak en waarbij de units zijn gerealiseerd. In mei 2018 zijn de 141 flexwoningen opgeleverd (Vesseur, 2019). Set-IJburg is gelegen in de buurt Haveneiland Noordwest. In tabel 3.3 zijn de buurtkenmerken beschreven ten opzichte van de gemeente Amsterdam (Statline, 2019a; Statline, 2019b). De bevolkingsdichtheid op Haveneiland Noordwest is circa drie keer hoger dan in de gemeente Amsterdam. Daarnaast wonen in de buurt 10 procent meer hoogopgeleide mensen en is het gemiddeld inkomen aanzienlijk hoger dan in de gemeente.

Tabel 3.3 Kenmerken Haveneiland Noordwest en de gemeente Amsterdam

Kenmerken	Gemeente Amsterdam	Haveneiland Noordwest
Aantal inwoners	862.965	2.835
Man/vrouw	49,6%/50,4%	49,7%/50,3%
Bevolkingsdichtheid (aantal inwoners per km ²)	5.214	16.707
Koop/huur	30%/ 70%	31%/ 69%
Gemiddeld inkomen per inkomensontvanger ¹	€ 36.400,-	€ 45.700,- ²
Laag/midden/hoog opgeleid (p. van personen tussen de 15 en 75 jaar)	23%/ 29%/ 48%	18%/ 24%/ 58%
Inwoners met een niet-westerse achtergrond	35,7%	38,4%

¹Cijfers over 2019 ontbreken, daarom zijn cijfers uit 2018 gebruikt (Statline, 2018)

² Cijfers van de buurt ontbreken, hierdoor zijn cijfers van de wijk gebruikt.

De flexwoningen zijn bedoeld voor starters en spoedzoekers (Vesseur, 2019). De bewoners zijn hartelijk ontvangen door buurtbewoners (IJburgTV, 2018a; IJburgTV, 2018b) Buurtbewoners hebben een welkomstprogramma genaamd 'Warm Welkom SET' georganiseerd. Dit wordt gedaan om de jonge bewoners welkom te laten voelen, om te ondersteunen bij het inrichten van hun huis en om ontmoetingen mogelijk te maken. Daarbij hopen de initiatiefnemers van het programma ook dat het helpt bij een snelle en duurzame integratie.

Afbeelding 3.4 Een welkomstbord voor de nieuwe bewoners

Bron: Natuurlijk IJburg, 2018

Er is niet altijd sprake geweest van sterk draagvlak. De volgende bezwaren zijn in de media aan de orde gekomen (IJburgTV, 2016):

- overlast door het aantal mannelijke statushouders
- zorgen om waardedaling woningen
- gebrekkige participatie en inbreng
- angst voor troep

De succesfactor voor het versterken van het draagvlak lijkt te zitten in dat, later in het proces, sprake was van intensieve buurtparticipatie. Dit is zichtbaar in IJburgTV filmpjes van 2017 en 2018, Op dinsdag 29 mei 2018 kregen de studenten en statushouders hun sleutel (IJburg TV, 2018a). Omwonenden hebben een weggeefmarkt georganiseerd om de nieuwe bewoners te helpen spullen te regelen voor hun woning. Op donderdag 6 september zijn buurtbewoners uitgenodigd om kennis te maken. Ze kregen een rondleiding door de verschillende ruimtes zoals de spelletjeskamer en het taal café. De bijeenkomst was druk bezocht en de sfeer was 'gemoedelijk'.

Hoewel er tijdens de eerste twee bewonersavonden spanningen waren oogt de sfeer gezellig en informeel tijdens de latere bijeenkomsten. Het lijkt erop alsof de initiatiefnemers vanuit de buurt cruciaal zijn geweest in de verschuiving van draagvlak. Ook lijken de bijeenkomsten en workshops een positief effect te hebben op het draagvlak.

3.2 Methodes

Voor de operationalisatie van de concepten, zie **Bijlage 1**. De empirische data zijn zo zorgvuldig mogelijk verzameld en geanalyseerd. Echter, er bestaat een kans dat gelegenheidsargumenten zijn gebruikt door geïnterviewden of betrokkenen in het proces. Of hier sprake van is, en de achterliggende intentie is niet altijd te achterhalen. Dit heeft mogelijk invloed op de resultaten van dit onderzoek.

3.2.1 Documentenanalyse en semigestructureerde interviews

In het empirische gedeelte van het onderzoek zijn de casussen onderzocht aan de hand van een documentenanalyse en semigestructureerde interviews. Een documentenanalyse is uitgevoerd om algemene kennis te vergaren over de casussen die worden onderzocht. Deze documentenanalyse is gelijktijdig met het afnemen van de interviews uitgevoerd. Voordat de interviews werden uitgevoerd, is er wel voor gezorgd dat er enige kennis was over de documenten. Deze voorkennis is behulpzaam geweest gedurende de interviews omdat deze informatie gebruikt is om gerichte vragen te stellen aan de geïnterviewden (Bowen, 2009). Ook heeft het bijgedragen aan om te bepalen of een statement is gebaseerd op een persoonlijke ervaring of een feit. Ten slotte draagt de documentenanalyse bij aan de voorkennis over de verhaallijnen en metaforen die gebruikt worden in de interviews (Hajer, 2006).

De interviews zijn zo open mogelijk ingegaan. De reden die hieraan ten grondslag ligt, is om te voorkomen dat de interviews sturend worden. De interviews waren semigestructureerd waarbij een topic- en vragenlijst is aangehouden. Hierdoor is ruimte geweest om onderwerpen in diepte te bespreken (Bryman, 2016). De lijst die is opgesteld voor omwonenden is te vinden in **Bijlage 2**.²

3.2.2 Data-analyse

De data die zijn verzameld is geanalyseerd in het softwareprogramma NVivo 12 Pro. De codering is gedaan op een abductieve manier. Dit houdt in dat eerst is gekeken of de codes, gebaseerd op de theorie, zichtbaar zijn in de empirische data (Bryman, 2016). Vervolgens zijn codes gemaakt die gebaseerd zijn op de data uit de interviews en documenten.

Bij de codering van de interviews zou op voorhand de data worden ingedeeld per stakeholder. Echter bleek al snel dat tussen de respondenten van één stakeholder een verschillende beleving van het project kon zijn. Om deze reden zijn de respondenten niet samengevoegd. Daarnaast is onderscheid gemaakt tussen inhoudelijke, procedurele en contextuele factoren. Ook is een code groep gemaakt voor sleutelmomenten. Hieraan zijn alle opmerkingen gekoppeld waaruit lijkt te blijken dat een bepaald moment of een bepaalde factor belangrijk is geweest voor de vorming van het draagvlak. Voor een volledig overzicht van de codes en codegroepen zie **Bijlage 3**.

3.3 De respondenten

Er is een poging gewaagd een balans te vinden tussen het aantal respondenten per stakeholder. Dit is gedaan omdat de beleving van hoe een project wordt ervaren sterk kan verschillen per stakeholder. Door met respondenten te spreken die betrokken zijn geweest vanuit verschillende invalshoeken kan een afgewogen analyse gemaakt worden. Een voorwaarde waaraan de respondenten moesten voldoen is dat ze kennis hebben van hoe het project is verlopen. Hierbij is het ook mogelijk dat de respondent niet direct betrokken is geweest bij het proces. Wel zijn de respondenten die niet direct betrokken zijn geweest bij het proces beperkt.

3.3.1 Respondentenbenadering

De lijst van geschikte respondenten zijn gebaseerd op media-artikelen. In online interviews en krantenartikelen is gezocht naar namen van betrokkenen. Vervolgens is gekeken of op het internet contactgegevens beschikbaar zijn van de potentiële respondent. Indien dit het geval was, is gebeld of een email verstuurd met het verzoek voor een interview. Bij respondenten die horen bij een organisatie is telefonisch contact opgenomen met het algemene nummer. Vaak was het nodig een contactformulier in te vullen waarbij aangegeven moest worden wie ik graag wilde spreken. Nadat een aantal interviews was gepland, is de benadering van respondenten voornamelijk gegaan via 'snowball sampling'. Op deze manier wordt aan een groep respondenten gevraagd of zij zelf nieuwe respondenten kunnen aandragen (Bryman, 2016). In dit onderzoek is dus gebruik gemaakt van het netwerk van de respondent. Dit werd gedaan door aan het einde van de gesprekken te vragen naar andere relevante respondenten. Tussentijds is een bestand bijgehouden met alle respondenten die zijn benaderd inclusief de contactgegevens. Bij de

² De lijst is illustratief. De vragen die zijn gesteld kunnen hiervan afwijken. Dit is afhankelijk van de stakeholder en wanneer in het proces het gesprek is gevoerd. Of iets is aangepast of niet is afhankelijk van welke relevante informatie naar voren is gekomen in eerdere interviews.

casussen Verdamstraat Leiden en Roemersdijk Akersloot waren er respondenten die eerst verdere toelichting wilden voordat overwogen zou worden om in gesprek te gaan. Vervolgens moest de toelichting intern besproken worden. Hier is in sommige gevallen enkele weken overheen gegaan. Veel respondenten reageerde niet in één keer op het verzoek. Alle respondenten hebben circa twee weken nadat ik hen heb benaderd een herinnering gekregen. Bij sommige respondenten is hierna alsnog een afspraak ingepland. Bij meerdere respondenten is niet meer gereageerd.

3.3.2 Overzicht van de respondenten

In tabel 3.4, 3.5 en 3.6 zijn de geïnterviewde stakeholders weergegeven. Ook zijn de stakeholders weergegeven die een interview hebben afgewezen. Vanwege de politieke gevoeligheid van de projecten zijn sommige interviews geanonimiseerd.

In tabel 3.4 zijn de geïnterviewde respondenten van de casus Roemersdijk Akersloot te vinden. In totaal zijn er drie interviews afgenomen waarvan één met een professional die het project op hoofdlijnen heeft geëvalueerd. Dit betreft het interview met de onafhankelijke adviseur van Rijnconsult. Om deze reden zal niet naar deze persoon worden verwezen in het resultatenhoofdstuk, wel zullen de hoofdlijnen van het gesprek worden meegenomen. De maatschappelijke gevoeligheid van deze casus wordt goed geïllustreerd doordat het niet mogelijk was bewoners te benaderen voor een interviewverzoek omdat er geen toestemming was van de bewonersgroep. Daarnaast is deze gevoeligheid ook te zien doordat interviewverzoeken door de overige stakeholders zijn afgewezen of dat er geen reactie op is geweest. Dit gaat om de projectontwikkelaar, gemeenteraad, wethouder en belangengroep. Hierdoor is de empirische data van interviews beperkt.

Tabel 3.4 Geïnterviewde betrokkenen Roemersdijk Akersloot

Interview	Type stakeholder	Naam
Interview 1	Gemeente Castricum	Anoniem
Interview 2	Gemeente Castricum	Anoniem
Interview 3	Bureau Rijnconsult	Anoniem

Bron: eigen bewerking, 2021

In tabel 3.5 zijn de geïnterviewden weergegeven van de casus in Leiden. Bij deze casus is reactie gekomen op alle interviewverzoeken en zijn deze ook toegezegd. In totaal zijn er zes interviews afgenomen en is er één bijgewoond. Met alle belangrijke stakeholders is gesproken. Om deze reden is via interviews rijke en uitgebreide data verzameld. De omwonenden werden aangedragen door de respondenten van de gemeente. Dit waren omwonenden die actief betrokken waren in het proces. Op verzoek van de respondenten van de gemeente Leiden zijn alle namen geanonimiseerd.

Tabel 3.4 Geïnterviewde betrokkenen Verdamstraat Leiden

Interview	Type Stakeholder	Naam
Interview 1 ³	Gemeente Leiden	Anoniem
Interview 2	Gemeente Leiden	Anoniem
Interview 3	Gemeente Leiden	Anoniem
Interview 4	Stichting de Binnenvest	Anoniem
Interview 5	Woningcorporatie Ons Doel	Anoniem
Interview 6	Omwonenden	Anoniem
Interview 7	Omwonenden	Anoniem

Bron: eigen bewerking, 2021

In tabel 3.5 zijn de geïnterviewden weergegeven van de casus in Amsterdam. Er is met zeven mensen gesproken. Alle respondenten hebben toegezegd op het gebruik van naam, toenaam of functie. Voor de consistentie van dit onderzoek wordt de informatie uit de interviews alsnog als anoniem behandeld in de resultatenhoofdstukken. De opname van interview 4 is door technische mankementen niet opgenomen. Om deze reden zullen er geen quotes afkomstig uit dit interview zijn. Er zijn twee interviewverzoeken afgewezen en er is vier keer geen reactie ontvangen. Dit ging om zowel omwonenden als professionals. Ondanks dat er meerdere keren geen reactie is ontvangen is het toch gelukt de relevante stakeholders te spreken. Een mogelijke verklaring voor dat er meerdere keren geen reactie is ontvangen is dat het project drie jaar geleden is afgerond. Hierdoor hebben betrokkenen misschien minder belang of interesse in het doorlopen van het project.

Tabel 3.5 Geïnterviewde betrokkenen Set-IJburg Amsterdam

Interview	Stakeholder	Naam
Interview 1	Omwonenden	Anoniem
Interview 2	Jongerenhuisvester Socius Wonen	Anoniem
Interview 3	Gemeente Amsterdam	Anoniem
Interview 4	Omwonenden	Anoniem
Interview 5	Gemeente Amsterdam	Anoniem
Interview 5	Gemeente Amsterdam	Anoniem
Interview 5	Gemeente Amsterdam	Anoniem

Bron, eigen bewerking, 2021

³ Aanwezig geweest als toehoorder, deze informatie zal hierdoor niet letterlijk gebruikt worden in het resultatenhoofdstuk.

3.4 De documentenanalyse

Bij de casus in Akersloot zijn er dertien nieuwsbrieven van de B.F.A, een behoefteonderzoek naar draagvlak en acht artikelen in een lokale krant geanalyseerd. Doordat geen interviews zijn afgenomen met omwonenden zorgt dit er toch voor dat inzichten kunnen worden verworven in hoe zij het project hebben ervaren. Toegang tot de nieuwsbrieven en advertenties in de lokale krant (het Witte Blaadje) is verleend door de B.F.A via een Google Drive.⁴ Het is van belang hierbij te vermelden dat deze informatie afkomstig is van de actieve leden van de B.F.A. Het concept van het behoefteonderzoek geeft enige inzicht in hoe minder actieve omwonenden tegen het project aankijken.⁵ Dit document is ontvangen van de gemeente.

Bij de casus in Amsterdam is de documentenanalyse beperkt. Van één respondent is een PowerPoint ontvangen waarin het project is geëvalueerd. Deze Powerpoint is behulpzaam geweest in het maken van een tijdlijn van het project. Daarnaast is een document ontvangen waarin de voornaamste bezwaren zijn opgenomen van omwonenden die aangesproken zijn op straat. Hoewel dit maar twee documenten zijn, geven ze breed inzicht in de draagvlakvorming voor het project en wat de belangrijke factoren hierin zijn geweest. Naar deze gegevens zal worden verwezen als intern document.

Bij de casus in Leiden zijn beleidsdocumenten geanalyseerd. Dit zijn openbare documenten, te vinden op de website van de gemeente Leiden, waarin de voortgang van het proces wordt besproken. Ook zijn hierin de bezwaren van de bewonersgroep te vinden. In het resultatenhoofdstuk zijn deze bezwaren vergeleken met de bezwaren genoemd in de interviews.

3.5 Kwaliteitscriteria van dit onderzoek

De betrouwbaarheid en validiteit zijn essentiële criteria voor de kwaliteit van een onderzoek. De betrouwbaarheid gaat over of de resultaten herhaalbaar zijn. De validiteit heeft te maken met de integriteit van de conclusies die getrokken worden.

3.5.1 Betrouwbaarheid

Een onderzoek is betrouwbaar als de resultaten herhaalbaar zijn, dat wil zeggen dat het aannemelijk is dat dezelfde resultaten uit het onderzoek komen als deze later nog een keer wordt uitgevoerd (Bryman, 2016). Bij het gebruik van vragenlijsten is het mogelijk om deze nogmaals aan een deel van de steekproef voor te leggen en de resultaten te vergelijken. In een casusstudie waarbij gebruik gemaakt wordt van interviews is dit niet mogelijk (Peters, 2012). De reden hiervoor is dat de vragen en topiclijsten nooit identiek zijn en in de loop van het onderzoek vorm krijgen. Daarnaast is het niet mogelijk iemand anders (uit dezelfde steekproef) hetzelfde traject te laten doorlopen om te controleren of de onderzoeker zijn werk wel nauwkeurig heeft gedaan. Om deze reden wordt bij casestudie onderzoek betrouwbaarheid niet opgevat als herhaalbaarheid maar als 'in principe herhaalbaar'. De procedures die gevolgd zijn moeten beschreven worden op een manier dat het proces in principe herhaalbaar is. Dit houdt dus in dat om de betrouwbaarheid van het onderzoek te garanderen, het proces uitvoerig gerapporteerd moet worden.

⁴ Sprake van (semi- openbare) documenten die niet verspreid dienen te worden. Doordat geen link aanwezig is, wordt er niet naar de bron verwezen in de literatuurlijst (Scribbr, z.d.).

⁵ Hierbij gaat het om een conceptversie, de gegevens in de definitieve versie kunnen afwijken van deze versie. Daarnaast dient hiernaar ook niet te worden verwijst

Om hieraan te voldoen, is de topic- en vragenlijst opgenomen in de bijlage en is beschreven hoe de respondenten zijn benaderd. Ook is expliciet aangegeven wanneer een verzoek is afgewezen en welke stakeholders niet hebben gereageerd. Om deze reden is de betrouwbaarheid van dit onderzoek hoog.

3.5.2 Interne validiteit

Interne validiteit gaat over de causaliteit van de resultaten. Als de conclusie die wordt getrokken over de causaliteit van variabelen juist is, dan is sprake van interne validiteit (Bryman, 2016). Omdat in dit geval een meervoudige casusstudie onderzoek wordt gebruikt, kunnen de mogelijkheden om de interne validiteit te garanderen niet worden gezocht in het onderzoeksontwerp (Peters, 2012). De reden hiervoor is dat het design van de casusstudie daar te weinig mogelijkheden voor biedt. In plaats daarvan wordt, in de beschrijving van de resultaten, aannemelijk gemaakt dat inderdaad sprake is van een oorzakelijk verband. Dit wordt alleen gedaan indien de causaliteit tussen een factor en de draagvlakvorming ook daadwerkelijk kan worden beargumenteerd.

3.5.3 Externe validiteit

Externe validiteit gaat over de generaliseerbaarheid van de resultaten. Zijn de resultaten te generaliseren voor de gehele populatie, dan is sprake van externe validiteit (Bryman, 2016). In dit onderzoek is het lastig om de bevindingen te generaliseren buiten de casussen om. Ook al speelt de doelgroep van de onderzochte projecten een grote rol in de mate van draagvlak, betekent dit niet dat dit ook het geval is in andere flexwoningprojecten. Ook is het niet altijd mogelijk om te generaliseren tussen de onderzochte casussen. Zo blijkt het feit of er een vorm van beheer is een relevante factor te zijn geweest in de casus in Akersloot en Leiden maar niet in de casus op IJburg. Echter kunnen de nieuwe inzichten in de samenhang tussen een factor en draagvlak wel gebruikt worden als aandachtspunt in toekomstige flexwoningprojecten.

3.5.4 Ecologische validiteit

Ecologische validiteit houdt in dat de resultaten van het onderzoek moeten passen in het alledaagse leven, het moet natuurlijk zijn (Bryman, 2016). Doordat de projecten worden onderzocht in hun natuurlijke setting waarbij geen sprake is van manipulatie, is de ecologische validiteit hoog.

4. Project- en procesbeschrijving

In dit hoofdstuk worden de projecten en het verloop daarvan besproken, op basis van de gesprekken en informatie in de documenten. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het draagvlak onder omwonenden per project.

4.1 Roemersdijk Akersloot

4.1.1 Verloop project

De gemeente Castricum wilt de woningnood aanpakken door woningzoekenden sneller flexibele, tijdelijke huisvesting aan te bieden. Op 8 november 2018 werd een motie aangenomen waarin het college werd opgeroepen om in 2019 met een voorstel te komen voor het realiseren van tijdelijke huisvesting voor vergunninghouders en spoedzoekers (gemeente Castricum, 2019). Per 2019 is de voorrang voor statushouders geschrapt uit de huisvestingverordening.⁶ Om bij te dragen aan flexibele huisvesting voor verschillende doelgroepen, waaronder statushouders, doet Castricum mee aan de pilot flexwonen/flexibele asielopvang (gemeente Castricum, 2019). Het doel van deze pilot is om de aansluiting tussen asielopvang, de huisvesting en integratie van vergunninghouders te verbeteren. De gemeente Castricum heeft hiervoor van het Rijk een bedrag van € 300.000,- ontvangen in de vorm van een subsidie. Naast de pilot flexwonen/ flexibele asielopvang doet de gemeente Castricum in het kader van het Stimuleringsaanpak Flexwonen mee aan een tweede pilot om meer flexibele woningen te realiseren. Dit is de pilot versnellingskamers van het Ministerie van BZK.

De gemeente Castricum wil in totaal ongeveer tachtig bewoners huisvesten in tijdelijke units (Gemeente Castricum, 2019b). Deze tijdelijke units zijn bedoeld voor vergunninghouders, spoedzoekers (zonder urgentieverklaring), jongeren/starters en arbeidsmigranten. Het oorspronkelijke doel was halverwege 2020 twee tijdelijke complexen gerealiseerd te hebben die als alternatieve huisvesting kunnen dienen voor deze doelgroepen. Deze doelstelling is niet gehaald.

In het globale plan van aanpak staat beschreven dat de complexen worden gerealiseerd in samenwerking met omwonenden en andere belanghebbenden (Gemeente Castricum, 2019). Deze belanghebbenden kunnen meepraten over de uitstraling, de toegevoegde waarde van voorzieningen voor de buurt en hoe de openbare ruimte wordt ingericht. De gemeentelijke projectgroep heeft meerdere locaties onderzocht. Uit de opgestelde criteria zijn drie zoeklocaties voortgekomen: de Castricummerwerf in Castricum, Hoogegeest/ Hoornselaan in Akersloot en de Roemersdijk in Akersloot (Gemeente Castricum, 2019). De Roemersdijk is een van de locaties die overwogen is. De weerstand van de Roemersdijk vertoont gelijkenis met hoe op de conceptlocatie Hoogegeest/ Hoornselaan werd gereageerd. Ook wordt de weerstand geuit door dezelfde groep actieve Akersloters. Om die reden zal deze locatie worden meegenomen in de casus in Akersloot. De grond van de Roemersdijk is eigendom van de gemeente.

⁶ *Huisvestingsverordening gemeente Castricum 2019.*

Volgens de gemeente is de bereikbaarheid van de locatie goed, de voorzieningen op redelijke afstand en de nutsvoorzieningen dichtbij. Voor het plaatsen van de woningen kan worden afgeweken van het bestemmingsplan met een duur van tien jaar (maximaal vijftien jaar) door middel van een reguliere procedure.

Eind oktober 2019 vernamen de bewoners van de plannen voor het mogelijk realiseren van flexwoningen op de Roemersdijk (Witte Blaadje, 13 februari 2020). Nadat hierover per mail navraag was gedaan, is ambtelijk aangegeven dat de genoemde locatie momenteel niet in beeld was voor het plaatsen van tijdelijke woningen. Op 21 november is het plan van aanpak voor realisatie van de flexwoningen aan de gemeenteraad voorgelegd met het voorstel de locaties nog geheim te houden, zodat de participatie rond deze locaties georganiseerd kon worden na de feestdagen. Op vrijdag 31 januari 2020 verscheen een artikel in de *Alkmaarsche Courant* waarin de plannen beschreven stonden. Diezelfde dag ontvingen omwonenden een brief van de gemeente met een uitnodiging voor een eerste informatiebijeenkomst op 11 februari 2020.

Tijdens deze bijeenkomst werden in totaal 27 formulieren ingevuld met vragen, ideeën en suggesties. Hieruit bleek al snel sprake te zijn van actieve weerstand tegen de flexwoningen. Een bewonersgroep, 'belangengroep flexwoningen Akersloot' (B.F.A), werd daarna opgericht die het voortouw nam bij protesten tegen de voorgenomen ontwikkelingen. Op 25 februari 2020 is van de locatie aan de Roemersdijk afgezien. Volgens de gemeente is de Roemersdijk als locatie afgefallen vanwege de ruimtebehoefte van het timmerdorp (Gemeente Castricum, 2020).

4.1.2 Draagvlak onder omwonenden

Uit de interviews en documenten blijkt dat sprake was van veel weerstand onder bewoners van Akersloot. Tussen de uitnodiging en de informatieavond zaten ongeveer twee weken. In die twee weken is de B.F.A opgericht (6 februari 2020) en hingen posters aan de ramen in Akersloot. De informatieavond van 11 februari 2020 werd massaal bezocht door circa 200 mensen. Uit de documentenanalyse en interviews komt naar voren dat de aanwezige Akersloters zeer kritisch waren over het plan. Enkele aanwezigen waren genuanceerder over het plan en waren zelf geïnteresseerd in de woningen. In de interviews is niet naar voren gekomen dat er draagvlak was onder Akersloters die zelf geen interesse hadden in het bewonen van de units.

Uit de interviews en documenten blijkt duidelijk dat de tegenstanders van de tijdelijke woningen zich hebben georganiseerd en op die manier weerstand bieden. Wekelijks wordt vergaderd in een lokale club, nieuwsbrieven worden uitgebracht, advertenties worden ingekocht in de lokale krant en een grote handtekeningenactie is gestart. Over deze actie zei de B.F.A het volgende:

"Al meer dan 1.100 inwoners hebben hun handtekening gezet tegen dit plan. De weerstand is groot. (...) Wij schatten in dat 90 % van de inwoners van Akersloot tegen dit plan is. Er is dus weinig tot geen draagvlak." - Nieuwsbrief nummer 4, 10 maart 2020

In deze casus is het opvallend dat de weerstand zich niet alleen uit in omliggende straten, maar in het hele dorp. Dit is bevestigd door de geïnterviewden, maar is ook zichtbaar door de hoeveelheid mensen die de handtekeningenactie hebben ondertekend. De negatieve houding over het project lijkt unaniem te zijn.

Hoewel de houding van omwonenden gedurende het hele project negatief bleef, was toch sprake van een omslagpunt. Dit gebeurde in juni 2020, toen bekend werd gemaakt dat de conceptlocatie aan de Hoogegeest/Hoornselaan van de baan was. De locatie aan de Roemersdijk was toen al enige tijd daarvoor afgefallen. Een respondent zei hierover het volgende:

“Het kwam pas in rustiger vaarwater na dat gesprek met de wethouder waarbij we afspraken hebben gemaakt over hoe we nu verder gaan. (...) En dat komt ook omdat wij op dat moment gingen samenwerken met inwoners uit Akersloot zelf.”

In het gesprek zijn afspraken gemaakt over het vervolg, waarbij samenwerking tussen vertegenwoordigers van de BFA en de gemeente in een werkgroep het uitgangspunt was. In opdracht van de gemeente Castricum en de B.F.A is vervolgens door een extern bureau een onderzoek uitgevoerd naar de behoefte en het draagvlak voor tijdelijke woningen in Akersloot. Van de 101 huurwoningzoekenden in Akersloot hebben 35 daarvan aangegeven dat ze een tijdelijke woning serieus zouden overwegen (persoonlijke communicatie). Voor deze woningzoekenden zijn twee zaken essentieel voor het betrekken van een tijdelijke woning: de woning moet betaalbaar zijn en er moet een reële kans bestaan op doorstroming naar een reguliere woning. Hier was sprake van een omslagpunt bij het verzet. Zo stond in de nieuwsbrief op 12 juni 2020 van de B.F.A het volgende:

“Wij hebben op basis van de positieve gesprekken met wethouder Paul Slettenhaar besloten om de strijdbijl te begraven en te gaan samenwerken. Wij gaan beginnen met een schone lei en dat betekent dat er op dit moment geen enkele conceptlocatie in beeld is. ”

Hoewel begonnen is met een schone lei lijkt de houding van de B.F.A over het project ongewijzigd. Uit de interview- en documentenanalyse blijkt de B.F.A namelijk nog steeds tegen de door de gemeente geplande flexwoningen te zijn.

Uit het behoefteonderzoek is naar voren gekomen dat van de Akersloters die hebben meegewerkt, 53 procent negatief staat tegenover de mogelijke realisatie van tijdelijke woningen in Akersloot. Het gaat hier over minder inwoners dan in de nieuwsbrieven van de B.F.A. wordt gesuggereerd. Bij de inwoners die actief betrokken zijn is de houding wat betreft het project vooral negatief. Dit was zichtbaar bij alle betrokkenen; de directe omwonenden maar ook bij andere inwoners uit het dorp.

In afbeelding 4.1 is een overzicht te zien van de momenten die van invloed zijn geweest op hoe het draagvlak is gevormd. Deze sleutelmomenten zijn gebaseerd op de verzamelde data uit de gesprekken en documenten. Hierbij zijn de inhoudelijke en contextuele factoren weggelaten. Ook zijn relevante factoren die zichtbaar zijn door het hele proces niet opgenomen. Deze sleutelmomenten worden toegelicht in hoofdstuk 5 en 6.

4.1 Sleutelmomenten draagvlak flexwoningen Akersloot

Bron: eigen bewerking, 2021

4.2 Verdamstraat Leiden

4.2.1 Verloop van het project

Uit de gesprekken met de gemeente Leiden en woningcorporatie Ons Doel is naar voren gekomen dat in 2016/ 2017 in Leiden een tekort was aan woningen voor statushouders en mensen uit de maatschappelijke opvang. Met het idee dat flexwoningen sneller te realiseren zijn dan permanente woningen, is indertijd gekozen voor het kopen van circa 150 flexwoningen. Deze woningen zijn verdeeld over een groot complex van 100 woningen aan de Voorschoterweg, 34 woningen aan de Wassenaarsweg en 16 woningen die eerst drie jaar in de Sumatrastraat waren geplaatst en daarna in de Verdamstraat. In de andere projecten bestaat de doelgroep voornamelijk uit een mix van statushouders en reguliere spoedzoekers. Van de 16 units in de Verdamstraat zijn er 12 bestemd voor (ex)daklozen en de overige vier voor reguliere spoedzoekers. Zoals vermeld waren deze woningen eerst geplaatst in de Sumatrastraat in de buurt De Kooi in Leiden. Na drie jaar moesten deze woningen ruimte maken voor woningbouw met als gevolg dat een nieuwe locatie gevonden moest worden (Gemeente Leiden, 2020b).

Oorspronkelijk zou voor deze woningen een alternatieve locatie gezocht worden in dezelfde buurt. Hier is echter vanaf gezien vanwege de onacceptabele verdichting van bebouwing. Tussen april en juli 2019 is door de gemeente Leiden uitgebreid onderzoek gedaan naar een alternatieve locatie voor de tijdelijke woningen (Gemeente Leiden, 2021). In dit onderzoek zijn meerdere wijken in Leiden meegenomen. In mei 2019 heeft het projectteam van de gemeente de beslissing genomen de woningen te plaatsen in Leiden Zuidwest op de Vijf Meilaan. Op een bewonersavond waarbij circa 100 omwonenden aanwezig waren, was sprake van veel weerstand. Vervolgens is door VVD- Raadslid M. de Crom kritische vragen gesteld. Naar aanleiding van de ophef en bezwaren is de gemeente Leiden tot de conclusie gekomen dat de verdichting van de bebouwing onaanvaardbaar is, met als gevolg dat het voorstel op 16 juli 2019 is teruggetrokken. De bewoners zijn hiervan schriftelijk op de hoogte gesteld.

In september 2019 werden het locatieonderzoek en de criteria gepresenteerd aan de raad (Gemeente Leiden, 2021). Hieraan voegde de raad op verzoek van de wethouder nieuwe criteria toe: de tijdelijke units moesten worden ingebed in een sociaal sterke wijk.

Van december 2019 tot februari 2020 werd door het projectteam opnieuw gezocht naar een locatie aan de hand van de nieuwe criteria (Gemeente Leiden, 2021). Op 3 december 2019 heeft het College van B&W de beslissing genomen om de woningen te plaatsen in de Verdamstraat. In deze periode werd de wijkvereniging geïnformeerd en vonden twee bewonersavonden plaats. Tijdens deze bewonersavonden gaf de burgermeester omwonenden aan dat ze alternatieve locaties mochten aanreiken als wordt gedacht dat deze beter zouden voldoen aan de criteria. Verder vonden meerdere bijeenkomsten van de klankbordgroep plaats. In die periode ging ook de terreininrichting van de woonunits van start en werden, volgens de gesproken gemeentemedewerkers, de bewoners wegwijs gemaakt in de manier waarop ze beroep en bezwaar konden maken.

Op 24 januari 2020 zijn 21 alternatieve locaties aan de wethouder aangedragen door de omwonenden van het veld uit de Verdamstraat, de Kernstraat en de Burggravenlaan. Voor het onderzoek naar deze locaties werd gekeken naar de randvoorwaarden die ook zijn gebruikt voor de Verdamstraat (Gemeente Leiden, 2020a). Voor de beoordeling van de locaties is de interne afstemming binnen de gemeente en met omwonenden uit de desbetreffende buurten nog niet meegenomen.

De omgevingsvergunningprocedure werd met zes weken uitgesteld in afwachting van het onderzoek naar de alternatieve locaties (Gemeente Leiden, 2021). Deze periode viel onder de bezwaar- en beroepstermijn waarbij geen activiteiten zouden worden verricht om de locatie bouwrijp te maken. Volgens de gesproken werden er wel activiteiten verricht achter het bureau. Naast de Verdamstraat was er, volgens de gemeente Leiden, nog één andere geschikte locatie, namelijk de Octavialaan. Deze laatstgenoemde locatie was volgens hen minder geschikt dan de Verdamstraat. De kosten voor het participatietraject en beheer zouden hoger zijn en daarnaast zouden de inwoners van de tijdelijke woonunits de dupe worden van de vertraging (Gemeente Leiden, 2020b). Hierdoor werd uiteindelijk op 15 april 2020 door het College van B&W de definitieve keuze gemaakt de woonunits te plaatsen op de Verdamstraat. Dit was tevens het moment dat de omgevingsvergunning verleend werd voor de activiteit 'bouwen van een bouwwerk'. Vervolgens werd op 24 april 2020 een omgevingsvergunning verleend voor het kappen van twee berkenbomen wat noodzakelijk was voor de realisatie van de woonunits. Hieraan was de voorwaarde verbonden dat de wooneenheden na tien jaar verwijderd moesten worden en dat de locatie daarna in zijn oorspronkelijke staat zou moeten worden hersteld.

Tegen de integrale omgevingsvergunning bouwen en kappen van de twee berkenbomen werd door de Bewonersgroep Verdamstraat- Kernstraat- Burggravenlaan bezwaar gemaakt en verzocht een voorlopige voorziening te treffen.⁷ Hierover werd op 21 juli 2020 uitspraak gedaan.⁸ De deelnemers van de bewonersgroep wonen bij de locatie. Zij gaven meerdere redenen aan waarom zij tegen plaatsing van de tijdelijke units op deze locatie zijn.

Vanaf april 2020 tot maart 2021 hield het projectteam zich bezig met de uitwerking van de terreininrichting, ontsluiting en het groenplan (Gemeente Leiden, 2021). De klankbordgroep hield zich in deze periode bezig met de herinrichting van het resterende deel van het speelveld en het sluiten van een convenant met omwonenden, Ons Doel en De Binnenvest.

⁷ Met een voorlopige voorziening wordt een voorlopige beslissing van de rechter aangevraagd als de uitkomst in de lopende procedure niet kan worden afgewacht vanwege een spoedeisend belang (De Rechtspraak, z.d.).

⁸ Rechtbank Den Haag 28 juli 2020, *ECLI:NL:RBDHA:2020:6845*.

In deze periode werden twee brieven aan de bewoners gestuurd over de werkzaamheden. Momenteel loopt nog een beroep tegen de omgevingsvergunning. Volgens een gesproken omwonende is op dit moment, juli 2021, nog steeds niet bekend wanneer dit beroep zal worden behandeld. Tot die behandeling is het verlenen van de omgevingsvergunning nog niet onherroepelijk. Het project heeft uiteindelijk circa tweeënhalf jaar geduurd en was circa tweemaal zo duur als gepland. Deze kosten zijn volgens de gemeente Leiden vooral opgelopen door WOB-verzoeken, de rechtszaak en de zitting van de regionale bezwarencommissie (Gemeente Leiden, 2021).

4.2.2 Draagvlak onder omwonenden

Op basis van de afgenomen interviews blijkt dat sprake was van veel weerstand. Deze weerstand was aanwezig vanaf het moment van bekendmaking van de plaatsing van definitieve woningen op deze locatie. De eerste bijeenkomst werd massaal bezocht door circa 150 mensen. Volgens een respondent waren hierbij ook onuitgenodigde mensen uit de wijk aanwezig. Uit alle interviews komt naar voren dat tijdens de bijeenkomsten voornamelijk tegengeluiden te horen waren, wat echter niet betekent dat er geen voorstanders waren. Zo gaf een omwonende aan:

“Een deel van de omwonenden wilde niet meedoen met de actiegroep of klankbordgroep omdat ze geen bezwaar hadden tegen de woonunits. Zij hebben de bewonersvergaderingen nooit bezocht.”

Uit een interview kwam naar voren dat in een later stadium eveneens sprake was van passieve steun voor het project. Zo was tijdens de bijeenkomst sprake van meer medestanders en gaven later ook omwonenden aan dat ze hun mening niet durfden te laten horen. Volgens de omwonenden die zijn geïnterviewd zijn dit voornamelijk mensen die niet rechtstreeks zicht hebben op de woonunits, of waarvan alleen de ouders nog in de buurt wonen. Hierdoor ontstaat de indruk dat de betrokkenen wel voorstanders waren, maar dat dit voornamelijk omwonenden betroffen die minder belang hebben bij het project, of waarbij het minder invloed zou hebben op hun leefomgeving.

Het feit dat er voor- en tegenstanders waren, zorgde voor spanningen van wijkgenoten op sociale media. Zo gaf een respondent aan het jammer te vinden dat ze door sociale en traditionele media neergezet worden als de omwonenden die iets tegen de doelgroep hebben. Volgens een gesproken omwonende ontvingen hij of zij pamfletten in de bus met beledigende teksten en werd zelfs een steen door de ruit gegooid. Volgens omwonenden werd hen ‘not in my backyard’ (NIMBY) gedrag verweten en regelmatig de relatie gelegd tussen NIMBY en het feit dat het een wijk is met hogere inkomens. Volgens een andere omwonende werd hun dit gedrag verweten vooral door bewoners uit andere locaties in of buiten de wijk. Daarnaast werden ze, aldus een andere omwonende op een bepaalde manier neergezet door de media. Ondanks deze voorvallen stelt deze respondent dat het nog steeds een fijne woonwijk is.

Alle geïnterviewden gaven aan dat de argumenten die de voorstanders gaven, gebaseerd waren op niet locatie gebonden, ideologische redenen. Zo zei een respondent het volgende over de argumenten van de voorstanders:

“[Zij] vinden het belang van de doelgroep zwaarder wegen dan de bezwaren van de omgeving, de omwonenden en de impact van de plaatsing van die woonunits.”

In de interviews werd de indruk gewekt dat de bewoners die een negatieve houding over het project hadden, sterk actiebereid waren. Er lijkt wel sprake van een omslagpunt in die houding. Dit omslagpunt heeft voornamelijk te maken met de juridische bezwaren die zijn afgewezen.

De interviews hebben het beeld gegeven dat de houding naar het project grotendeels negatief was. Hiervan was voornamelijk sprake bij omwonenden die een belang hadden bij het project. Niet alle omwonenden deelden de argumenten en visie met de tegenstanders. Naarmate het proces vorderde, nam de bereidheid om te protesteren bij een deel van de omwonenden af en werd onder sommige omwonenden de houding gematigd positiever.

In afbeelding 4.2 is een overzicht te zien van de sleutelmomenten voor de casus in Leiden. Dit zijn gebeurtenissen die een belangrijke rol hebben gespeeld in het draagvlak. Deze momenten zijn gebaseerd op de verzamelde data uit gesprekken en documenten. Hierbij zijn de inhoudelijke en contextuele factoren weggelaten. Ook zijn relevante factoren die zichtbaar zijn door het hele proces niet opgenomen. Deze sleutelmomenten worden toegelicht in hoofdstuk 5 en 6.

Afbeelding 4.2. Sleutelmomenten draagvlak flexwoningen Verdamstraat Leiden

Bron: eigen bewerking, 2021

4.3 Set-IJburg

4.3.1 Verloop project

Op 10 mei 2016 maakte de gemeente vier tijdelijke nieuwbouwlocaties in Amsterdam voor woningen van statushouders bekend: Van Lohuizenlaan in Oost, het trainingsveld van Zeeburgia aan de Kruislaan, het Science Park en de Daguerrestraat op IJburg. In IJburg heeft deze bekendmaking geleid tot protesten onder omwonenden tegen de plannen van de gemeente (Oost-online, 2017). Bij deze protesten ging het vooral om het feit dat de komst van de woningen daarna is gecommuniceerd. Dit vormde mede de aanleiding voor het aannemen van een motie op 13 juli 2016 door de gemeente Amsterdam. In deze motie staat beschreven dat voor het creëren van draagvlak bij het huisvesten van statushouders, het van belang is zorgvuldig naar bewoners te luisteren en hun specifieke kennis in te zetten om het plan te verbeteren (Gemeente Amsterdam, 2016a). De gemeente heeft dit doel onderverdeeld in drie concrete speerpunten. Ten eerste moet, voordat een besluit wordt genomen, samen met het stadsdeel een bewonersbijeenkomst georganiseerd worden. Hierbij worden bewoners geïnformeerd over het te nemen besluit en worden ideeën en zorgen opgehaald voordat het besluit wordt genomen. Hiervan was echter geen sprake bij de tijdelijke woningen op IJburg omdat het collegebesluit over de locaties al genomen was voordat de motie van kracht werd (Van der Meijden, 2017).

Als tweede speerpunt moet bij het opstellen van het bouwplan, waarbij sprake moet zijn van een verdeling van studenten en statushouders, zorg gedragen worden voor een optimale inbedding in de buurt (Gemeente Amsterdam, 2016a). Hierbij moet rekening gehouden worden met wensen van de bewoners en andere relevante aspecten zoals een veilig en toegankelijke openbare ruimte, een verkeerskundig plan als onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing en het meenemen van de ervaringen van het woonproject 'Startblok Riekerhaven', waarbij het voornamelijk gaat over community building, een maatjesproject en (zelf)beheer. Daarnaast moeten de statushouders ondersteund worden door maatschappelijke organisaties. En ten slotte wordt gestreefd naar het faciliteren van een gemeenschappelijke ruimte voor ontmoetingen tussen buurtbewoners en bewoners. Het derde speerpunt is dat bij tijdelijke huisvesting een inpassingsplan moet worden opgesteld. In het inpassingsplan worden maatregelen voorgesteld ten behoeve van het behoud van de leefbaarheid van de buurt. Hiervoor wordt een klankbordgroep opgericht waaraan omwonenden, bewoners en politie deelnemen. Bovenstaande punten zouden dus terug moeten komen in het proces van de realisatie van de tijdelijke woningen op kavel13A aan de Daguerrestraat.

In de gebiedsplannen van IJburg en Zeeburgereiland voor 2017, 2018 en 2019 zijn meerdere projecten opgenomen die te maken hebben met de komst van de statushouders op kavel 13a aan de Daguerrestraat. In het gebiedsplan voor 2017 wordt ingezet op een integrale aanpak om het Joris Ivensplein te verbeteren (Gemeente Amsterdam, 2016b). De huidige inrichting van het plein wordt door omwonenden ervaren als een niet uitnodigende ontmoetingsplek. Door de komst van statushouders en studenten op kavel 13A, is minder openbare ruimte beschikbaar en komen meer mensen bij het Joris Ivensplein te wonen. Dit heeft voor de gemeente de urgentie vergroot in te zetten op het verbeteren van de openbare ruimte en activiteiten om ontmoetingen te stimuleren. Daarnaast is het verbeteren van het speelplein om de relatie tussen het plein en het winkelcentrum te versterken, opgenomen in het gebiedsplan van 2017. De komst van de nieuwe bewoners was bovendien aanleiding om de integratie van statushouders en studenten in de wijk te bevorderen (Gemeente Amsterdam, 2016b). In aansluiting hierop is een bewoonster in 2016 begonnen met het organiseren van activiteiten voor vluchtelingen die in tijdelijke huisvesting verblijven. In haar atelierwoning biedt ze creatieve workshops en kennismakingsactiviteiten aan voor en met de buurt.

4.3.2 Draagvlak onder omwonenden

Uit de verzamelde informatie en de gevoerde gesprekken blijkt dat in de aanvangsfase overwegend sprake was van georganiseerde weerstand. De betrokkenheid van de omwonenden was groot, wat duidelijk zichtbaar was tijdens de massaal bezochte informatiebijeenkomst op 23 mei 2016. Het is in deze casus niet mogelijk te spreken van weerstand of steun vanuit de omwonenden, omdat veel verschillende buurtgroepen een evenzeer afwijkende houding en visie blijken te hebben.

Een bewonersgroep bestond voornamelijk uit ouderen en was van het begin tot aan de realisatie fel gekant tegen het project. Uit interviews kwam naar voren dat hun grootste zorgen de doelgroep en de angst voor overlast en onveiligheid betroffen. Een andere buurtgroep genaamd Kavel 13A, was kritisch over het plan, maar keken wel positief naar het ontvangen van statushouders in de wijk. Deze groep was vanaf het begin af aan actief betrokken. Zo heeft de groep Kavel 13A inzet getoond om zelf het project 'bij te schaven' door het maken van eigen ontwerpen en een intensieve samenwerking met de gemeente. Kavel 13A is gaandeweg gesplitst in twee groepen. Eén groep is uiteindelijk in de 'nee' stand gebleven en de andere groep was vóór realisatie, mits het aantal en andere inhoudelijke kenmerken zouden worden aangepast. Opvallend is dat bij beide groepen weinig draagvlak lijkt te zijn voor het proces.

Het draagvlak voor het proces is echter bij de ja ‘mits’ groep veranderd, nadat de gemeente Amsterdam had besloten om intensief met hen samen te werken.

Een derde groep IJburgers bood aan de gemeente te ondersteunen bij de gesprekken met omwonenden over de zorgen die leefden. Deze groep was vanaf het begin positief en heeft het project ‘IJburg Rijker’ gestart. Een gemeentemedewerker zei over hun rol bij de eerste informatiebijeenkomst het volgende:

“Maar wat er ook gebeurde die eerste dag is dat er een klein groepje bewoners was die vanaf het begin heel actief was. Die groep zei ook: hoe kunnen wij helpen? want wij zijn helemaal niet bang en willen helpen om onze buurt mee te krijgen.”

Deze IJburgers, die niet direct bij het project wonen, kwamen met initiatieven om de nieuwe bewoners te verwelkomen. Hoewel de houding per buurtgroep verschilde, was de actiebereidheid bij de omwonenden hoog. De felle tegenstanders uitten georganiseerde weerstand waarbij ook bezwaar is gemaakt tegen de omgevingsvergunning. Hoewel dit niet duidelijk naar voren kwam in de media was hier sprake van zowel sterk draagvlak onder omwonenden als van weerstand.

In afbeelding 4.3 is een overzicht te zien van de sleutelmomenten voor de casus op IJburg. Dit zijn gebeurtenissen die een belangrijke rol hebben gespeeld in het draagvlak. Deze momenten zijn gebaseerd op de verzamelde data uit gesprekken en documenten. Hierbij zijn de inhoudelijke en contextuele factoren weggelaten. Ook zijn relevante factoren die zichtbaar zijn door het hele proces niet opgenomen. Deze sleutelmomenten worden toegelicht in hoofdstuk 5 en 6.

Afbeelding 4.3 Sleutelmomenten draagvlak IJburg

Bron: eigen bewerking, 2021

5. Inhoudelijke factoren

In dit hoofdstuk wordt besproken welke inhoudelijke factoren een rol hebben gespeeld in de draagvlakvorming bij de drie onderzochte projecten. De inhoudelijke factoren die met elkaar overlappen zijn samengevoegd in een grotere categorie. De factoren waarvan, op basis van de literatuurstudie, verwacht werd dat ze een rol zouden spelen in de totstandkoming van het draagvlak, zijn aangevuld met eventuele onverwachte factoren uit de empirische data.

5.1 De doelgroep

In de drie onderzochte casussen stond de doelgroep vaak centraal in de gesprekken. Deze bleek met name in Akersloot en Set-IJburg een belangrijke rol te hebben gespeeld in de draagvlakvorming. Hierbij ging het vooral om de zorgen over de huisvesting van de kwetsbare doelgroepen en niet zozeer om de verdeling tussen dragende en vragende (kwetsbare) doelgroepen. Bij de casus Set-IJburg ging het voornamelijk over zorgen om het aantal kwetsbare bewoners, bij de casus in Akersloot om het feit dat er überhaupt kwetsbare bewoners zouden komen. Dit lijkt de theorie te bevestigen dat weerstand tegen de komst van kwetsbare doelgroepen het meest zichtbaar is in dorpen (Pendall, 1999; Gerdner & Borrel, 2004).

Bij de casus Verdamstraat Leiden was geen overeenstemming over de rol van de doelgroep voor het draagvlak. Een respondent denkt dat de doelgroep een grote rol speelde bij het ontstaan van weerstand en de echte reden is achter de andere argumenten.

Een aantal respondenten geeft echter aan dat de doelgroep geen rol speelde in de weerstand. Door enkele geïnterviewden is wel aangegeven dat sommige omwonenden hun zorgen hebben geuit. Het blijft dus onduidelijk wat de rol van de doelgroep was bij de weerstand. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de doelgroep een maatschappelijk gevoelig onderwerp is en daardoor niet altijd even makkelijk wordt benoemd.

Wat wel naar voren kwam, is dat de doelgroep enkele voorstanders van het project activeerde om een tegengeluid te geven, met name via sociale media. Op deze manier heeft de doelgroep een rol gespeeld bij het versterken van het draagvlak van een kleine groep omwonenden.

Bij de casus in Akersloot kan geconstateerd worden dat, op basis van de gesprekken en informatie uit de nieuwsbrieven, de stakeholders het unaniem eens waren over de rol van de doelgroep bij de weerstand. Onder de inwoners was sprake van onrust over het aantal vergunninghouders dat gehuisvest moest worden. In de nieuwsbrieven werd meerdere malen verwezen naar de achterstand die de gemeente Castricum heeft opgelopen bij het huisvesten van statushouders en de eventuele boetes die daarop volgden. Op basis van de interviews blijkt dat de B.F.A de indruk heeft dat de flexwoningen alleen worden gerealiseerd om aan de huisvestingopgave van asielzoekers te voldoen, wat tot argwaan over de rol van de gemeente leidt. Dit lijkt speculaties in de hand te werken over het aantal en type gestigmatiseerde kwetsbare doelgroepen dat gehuisvest zou worden in de flexwoningen.

Zo gaf een respondent het volgende aan:

“Er werd de suggestie gewekt dat er niet alleen vergunninghouders maar ook GGZ-cliënten, mensen met een psychiatrische achtergrond en ex-gevangenen komen. Dus allerlei mensen met een wat moeilijkere achtergrond zouden daar gehuisvest worden.”

Het stigma en de speculatie over kwetsbare doelgroepen lijkt te zorgen voor meer weerstand onder inwoners uit Akersloot, en dan met name voor meer actiebereidheid.

Op Set- IJburg speelde de angst voor de doelgroep een belangrijke rol bij de weerstand onder omwonenden. Uit alle interviews kwam naar voren dat onder omwonenden angst bestond over de komst van 160 mannelijke statushouders. Zo zouden volgens omwonenden te veel statushouders op een ‘kluitje’ zorgen voor problemen. Tijdens de tweede informatiebijeenkomst op 17 november 2016 werden hierover zorgen geuit. Een omwonende gaf aan het: “Onverantwoord en onaanvaardbaar [te vinden] om zoveel jonge mannen bij elkaar te zetten” (IJburgTV, 2016, 0:20). Deze casus bevestigt de theorie van Borell & Westenmark (2016) dat hoe meer bewoners gehuisvest worden hoe vaker sprake is van weerstand. Daarnaast bevestigt deze casus hun theorie dat er vaker sprake is van een NIMBY-reactie indien de nieuwe bewoners voornamelijk man zijn.

5.1.1 Verdeling van dragende en vragende doelgroepen

Uit de literatuurstudie is naar voren gekomen dat een 50/50 procent verdeling tussen vragende en dragende doelgroepen bijdraagt aan het draagvlak onder omwonenden (Van der Velden et al., 2019). Deze theorie kan niet worden bevestigd in het onderhavige onderzoek. De overkoepelende reden hiervoor lijkt te zijn dat de focus van omwonenden ligt op de kwetsbare doelgroep.

In de casus Verdamstraat Leiden heeft de 75/ 25 procent verdeling tussen kwetsbare en dragende spoedzoekers een beperkte rol gespeeld in het draagvlak. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het overgrote deel van de bewoners kwetsbaar is, waardoor het effect van de verdeling tussen de groepen wegvalt. Dit wordt bevestigd door een aantal respondenten. Aan een respondent werd de vraag gesteld of hij denkt dat de menging van spoedzoekers invloed heeft gehad op de zorgen van de omwonenden. Hierop antwoordde hij het volgende:

“ Ik denk dat als de verhouding anders was geweest misschien wel, maar nu vraag ik mij dat af omdat voor mijn idee er toch wel de nadruk ligt bij de andere groep. Dat is ook de grootste groep. Als het een minderheid was geweest dan was dat wellicht anders geweest. ”

Bij de casus op Set- IJburg lijkt de verdeling tussen studenten en statushouders eveneens een beperkte rol te hebben gespeeld in het draagvlak. Hoewel de verdeling tussen de twee groepen 50/ 50 is, lijkt de focus van omwonenden toch te liggen op de statushouders en niet op de studenten. De verdeling tussen de groepen is maar één keer aan de orde gekomen in een interview. Deze respondent gaf echter wel aan dat de verdeling belangrijk was bij het creëren van draagvlak. Zo zei hij het volgende:

“(..) Dat was nog een van de belangrijkste punten waarom er draagvlak voor het idee in de buurt is ontstaan, is dat er een 50:50 basis is. (..)”

Het idee van verdeling lijkt echter weg te vallen bij het aantal spoedzoekers die gehuisvest wordt. De zorgen over de doelgroep nemen volgens de respondenten af zodra het aantal units en daarmee ook het aantal spoedzoekers gehalveerd worden.

Om deze reden is het aannemelijk dat de samenstelling van de doelgroepen alleen een rol speelde in de casus Set-IJburg als het invloed had op het totale aantal statushouders. Hierdoor lijkt de grootte van het project bepalender te zijn dan de verdeling.

In de casus Akersloot lijkt de verdeling tussen dragende en vragende doelgroepen eveneens een beperkte rol te spelen. Vanwege de speculaties die rondgingen over de doelgroepen, lijkt de verdeling die werd opgesteld door de gemeente Castricum weinig invloed te hebben gehad op het draagvlak.

5.1.2 Beheer

De factor beheer staat sterk in relatie met de beeldvorming over de doelgroep. Met beheer wordt bedoeld dat iemand of een organisatie zorg draagt voor dat alles goed verloopt in het project waarbij bewoners en omwonenden terecht kunnen voor vragen. Dit is in de fase dat het project al gerealiseerd en bewoond is. Bij het project Set-IJburg kwam het beheer niet terug als een relevante factor. Opvallend is dat de aanwezigheid van beheer een positieve en negatieve invloed kan hebben op hoe draagvlak wordt gevormd.

In Akersloot lijkt het feit dat sprake zou zijn van beheer, het negatieve stigma over de doelgroep te versterken. Zo werd in het Witte Blaadje van de B.F.A van 20 februari 2020 geschreven niet gerust te zijn over het plan, omdat voor de locatie 24 uur per dag een beheerder nodig zou zijn. Daarnaast werd expliciet in het Witte blaadje van 3 maart 2020 de weerstand gemeld tegen woningen met een beheerder voor calamiteiten. Een respondent beaamt dit en geeft het volgende aan:

“Mensen hadden het idee dat ze er wel veel overlast van zullen ondervinden, anders zou een beheerder niet nodig zijn. Dus die beheerder hielp niet.”

Bij Leiden was sprake van een lichte vorm van beheer, er was namelijk een convenant. Hoewel bij deze casus geen overeenstemming was tussen de respondenten over de rol van de doelgroep, leken ze het wel eens te zijn over de rol van voorlichting en het convenant. Het zou namelijk hebben bijgedragen aan vertrouwen en het versterken van het draagvlak. Een respondent geeft bijvoorbeeld aan dat bij sommige omwonenden de beeldvorming van dak- en thuislozen bijgesteld werd door juiste nuancering en voldoende informatie. Een respondent zegt het volgende over het convenant:

“Ik denk dat zo een convenant helpt. Het helpt ook als je contact kan opnemen op het moment dat je dat nodig vindt met iemand die verantwoordelijk is voor het beheer. Dat wekt vertrouwen.”

5.2 Uitstralingseffecten op wooncomfort

Wat in de literatuurstudie niet naar voren kwam als factor die mogelijk relevant zou zijn voor het draagvlak, is de (angst) voor de achteruitgang van het wooncomfort bij omwonenden. Hiermee wordt bedoeld dat iemand vindt dat zijn woonplezier achteruitgaat. Dit kan meerdere oorzaken hebben. In de casus Set-IJburg en Roemersdijk Akersloot speelde de angst voor de verstoring van het wooncomfort mee bij de draagvlakvorming, zij het in beperkte mate.

In de casus in Leiden speelde de achteruitgang van het wooncomfort een cruciale rol bij de weerstand onder de omwonenden. Alle respondenten beaamen dit. Een volgens de respondenten veel genoemd argument is de kleine afstand van de units tot de bestaande woningen. Hierdoor maakten veel omwonenden zich zorgen om hun privacy en zou daarom sprake zijn van inkijk in de bestaande woningen, in het bijzonder bij de zes bestaande appartementen aan de Burggravenlaan.

Nadat een respondent sprak over de positie en de hoogte van de woningen gaf deze het volgende aan:

“Dus dat betekent dat als je niet je gordijnen dicht doet en je hebt het licht aan (..) dat je bij elkaar naar binnen kijkt. (..) dat werd wel als onprettig ervaren.”

Daarnaast was een bezwaar van de omwonenden dat de woningen het uitzicht en de lichtinval beperken. Deze bezwaren over het wooncomfort kwamen ook naar voren in de voorlopige voorziening. De bewonersgroep vreesde namelijk: “dat de wooneenheden zullen zorgen voor een aantasting van hun woon- en leefklimaat” (Rechtbank Den Haag, 2020, r.o. 2.2.). Privacy, uitzicht en lichtinval zouden volgens de bewonersgroep afnemen en schaduwwerking en geluidshinder zouden toenemen.

Bij de casus Set-IJburg speelde de achteruitgang in wooncomfort een beperkte rol. De bezwaren gingen voornamelijk over angst voor geluidshinder en schaduwwerking doordat het gebouw, in het originele ontwerp, te hoog zou zijn. Deze beide factoren kwamen aan de orde in een gesprek met de woningcorporatie. Op de units zouden dakterrassen geplaatst worden die volgens omwonenden geluidsoverlast zouden veroorzaken. Om deze reden werd besloten geen dakterrassen aan te leggen. Na deze tegemoetkoming leek het alsof de angst voor geluidsoverlast niet meer aan de orde was. Ook nam het bezwaar van schaduwwerking af, omdat het ontwerp van het gebouw en de aantallen teruggesnoeid werden. Deze informatie is echter niet bevestigd door de interviews of uit de analyse van de documenten.

Bij de casus in Akersloot lijkt de rol (van de angst voor achteruitgang) van het wooncomfort beperkt te zijn geweest. De enige factor die aan de orde kwam, was het uitzicht. Een respondent werd de vraag gesteld of de weerstand anders zou zijn bij permanente woningen waarop deze aangaf dit niet te verwachten. Hij zei hier het volgende over:

“Deze locatie ligt aan de rand van het dorp, dus dat betekent dat als je daar definitieve woningen zou bouwen, dat de rand opschuift en dat de mensen die nu aan de rand wonen hun uitzicht verliezen. ”

Om deze reden leek het uitzicht alleen een rol te spelen bij de directe omwonenden van het project. De oprichters en vertegenwoordigers van de B.F.A wonen echter aan de Roemersdijk. Doordat de landschappelijke inpassing zo sterk naar voren komt is het aannemelijk dat het uitzicht een rol heeft gespeeld in de actiebereidheid van de vertegenwoordigers van de actiegroep, maar niet op het draagvlak onder de bewoners die niet direct aan het project wonen.

5.3 Fysieke kenmerken

5.3.1 Grootte van het gebouw/ aantal units

De grootte van het gebouw en het aantal units speelde in alle drie de casussen een belangrijke rol bij de weerstand. Door omwonenden werd een poging gedaan het aantal units te reduceren. Het is opvallend dat bij alle drie de projecten de grootte gerelateerd is aan andere factoren die een rol spelen in het draagvlak. In de casus in Leiden hebben de bezwaren over de grootte vooral te maken met het wooncomfort, bij Set-IJburg met het aantal units (statushouders) en uitstraling van het gebouw en in Akersloot met de verdeling van de units tussen de twee dorpen. Alleen de casus op IJburg bevestigt hiermee de theorie van Borell & Westenmark (2016) dat het aantal bewoners invloed heeft op het draagvlak.

Volgens een respondent van de casus in Leiden hebben omwonenden schetsen gemaakt voor minder units zonder stapeling. Hierdoor zou evengoed aan groen ingeleverd worden, maar zou het voor minder inktik zorgen bij de bestaande woningen. Opvallend is dat het aantal units in de andere interviews niet aan bod kwam. Doordat de (angst voor) achteruitgang in wooncomfort een belangrijke rol heeft gespeeld en het aantal units hier invloed op kan hebben, blijkt het aantal units toch van belang geweest te zijn.

Bij Set-IJburg was het aantal units een regelmatig terugkerende factor in de gesprekken. Dit bleek voornamelijk te maken hebben met het aantal statushouders en de uitstraling van het gebouw. Zoals eerder in dit hoofdstuk al is aangegeven, werd aangenomen dat indien het aantal statushouders te groot werd, dit tot overlast zou leiden. Vermindering van het aantal units vermindert het aantal statushouders. Het terugbrengen van het aantal units had volgens een respondent ook voordelen voor de uitstraling van het gebouw. Hierover zei hij het volgende:

“Er is echt een aanzienlijk deel vanaf gegaan, waardoor de woning, ook de bouw, veel humaner en veel sympathieker kon worden”

Bij de casus in Akersloot leek het niet zozeer te gaan om het aantal units maar om de verdeling van de aantallen tussen Akersloot en Castricum. In de bezwaren in de nieuwsbrieven werd hierover regelmatig verwezen naar Castricum. Omwonenden waren het oneens met de onevenredige verdeling van de units die in Castricum zouden worden geplaatst, terwijl dat dorp aanzienlijk groter is dan Akersloot. Dit kwam naar voren uit de documentenanalyse en analyse van de gesprekken. Een respondent die hierover bevraagd werd zei het volgende:

“Als er in Castricum 40 [zouden zijn] en in Akersloot 40, dat waren even de aantallen over het plan van aanpak, dat dat oneerlijk verdeeld [zou zijn].”

5.3.2 De uitstraling van het gebouw

In Leiden heeft de uitstraling van het gebouw een beperkte rol gespeeld bij de weerstand. De uitstraling van de woningen lijkt bij de omwonenden in de smaak te vallen, maar heeft daarentegen geen duidelijke bijdrage geleverd aan het draagvlak. In de interviews is ook niet specifiek genoemd dat de uitstraling van de woningen als argument is gebruikt of dat dit heeft bijgedragen aan het verkrijgen van steun in de buurt. Volgens een omwonende is de reden hiervoor dat de woningen, ondanks het verzorgde uiterlijk, alsnog een aantasting zijn op het beschermd stadsgezicht in de wijk. Bij de casus in Akersloot en Set-IJburg heeft de uitstraling van de woningen echter wel een belangrijke rol gespeeld bij het draagvlak.

Uit de interviews met de respondenten van Set-IJburg kwam naar voren dat de omwonenden de architectuur en uitstraling van het originele plan niet mooi vonden. Een respondent zei hierover het volgende:

“Want we dachten negen zeecontainers, ja als je gewoon zo een armoedig gebouw neerzet wordt het ook armoedig behandeld. (..) Ja, dan ben je helemaal niet welkom in je wijk. Dus toen zijn we overgegaan om proberen het uiterlijk en de hoeveelheid aan te passen.”

In deze casus wordt het uiterlijk niet slechts beoordeeld op het aanzicht, maar ook op de bevordering van de re-integratie van de statushouders. De groep Kavel 13A bepaalde mee hoe het gebouw eruit gaat zien. Het project werd door de respondenten als een succes ervaren vanwege de goede samenwerking, het eindresultaat en de uitstraling van het gebouw. In dit opzicht heeft de uitstraling van het gebouw bijgedragen aan de weerstand en tegelijkertijd ook aan de steun voor het project, verder in het proces.

In de casus Akersloot speelde de uitstraling van de units een rol bij de weerstand, omdat het gebruikt werd door tegenstanders om het project op een bepaalde manier af te schilderen. Het feit dat de flexwoningen door de tegenstanders containerwoningen worden genoemd en dat op de poster van de B.F.A een niet realistisch, onaantrekkelijk blok is neergezet (zie afbeelding 5.1), zegt veel over de wijze waarop wordt gedacht over de uitstraling van het gebouw. Hierdoor wordt aannemelijk dat de onbekendheid van flexwoningen gebruikt is als hulpmiddel om negatieve associaties bij dit type woonvorm op te roepen en op die wijze meer tegenstanders te mobiliseren. Deze constatering werd echter niet genoemd in de gesprekken of documenten die geanalyseerd zijn.

5.4 Originele bestemming of functie van de locatie

In alle drie de casussen heeft de originele bestemming of functie van de locatie een rol gespeeld in het draagvlak voor het project. Opvallend is dat in alle drie de gevallen het bezwaren waren omtrent het verloren gaan aan speelmogelijkheden voor kinderen. Daarnaast waren in de casus in Leiden en op IJburg tevens bezwaren dat groen verloren zou gaan.

In de casus Akersloot leek er vooral weerstand te zijn omdat de woningen aan de Roemersdijk geplaatst zouden worden op een grasveld waar het timmerdorp jaarlijks wordt gehouden. Echter, Nadat later bekend werd dat het timmerdorp behouden kon blijven en slechts een derde deel van de locatie voor de flexwoningen was, nam de weerstand niet af. In de nieuwsbrief van 2 maart 2020 van de B.F.A wordt hierover het volgende gezegd:

“Het college heeft toegezegd dat de locatie Roemersdijk permanent beschikbaar blijft voor deze activiteit. (...) Op de vraag of dit nu betekent dat de locatie Roemersdijk komt te vervallen als locatie voor flexwoningen hebben wij tot nu toe geen antwoord gekregen. (...) De inwoners van onder meer de Roemersdijk die hun rechtsbijstand hebben ingeschakeld moeten hun advocaat dus nog niet afzeggen.”

Het is aannemelijk te stellen dat de originele bestemming van de locatie meer als argument werd gebruikt om andere inwoners van Akersloot te mobiliseren, omdat een omslagpunt in de weerstand ontbrak. Hierdoor is het plausibel aan te nemen dat een timmerdorp geen invloed had op het draagvlak van omliggende omwonenden en wel op dat van andere dorpsbewoners. Daarnaast is de bestemming van de locatie in Akersloot agrarisch (Gemeente Castricum, 2019). Hoewel deze bestemming meerdere keren werd genoemd in de nieuwsbrieven lijkt het een beperkte rol te hebben gespeeld in het draagvlak. Het werd namelijk vooral feitelijk beschreven en verder niet genoemd in de interviews.

In Leiden bleek vooral veel onvrede geweest te zijn over het verdwijnen van een stuk groen dat naast de bestemming groen eveneens een speelfunctie heeft. Van deze speelruimtes zouden volgens een omwonende in de wijk onvoldoende zijn. Ook zou dit beschreven staan in de Nota Sport en bewegen van de gemeente Leiden. Volgens een respondent was de bestemming van de locatie het belangrijkste argument tijdens de bewonersavonden.

Een andere respondent beaamt dit en zegt het volgende hierover:

“Volgens mij is het belangrijkste argument dat de gemeente altijd heeft gezegd dat dit groen moet blijven en dat het belangrijk is dat er genoeg speelruimte voor kinderen is in de buurt. En die toezegging is volgens hen te grabbel gegooid met dit plan.”

Daarnaast was een belangrijk argument dat het deel uitmaakt van een ‘beschermd stadsgezicht’. Het argument over het groen werd ook genoemd in de voorlopige voorziening. Het eerste argument dat genoemd werd door de bewonersgroep was dat “het bouwproject ten koste gaat van het aanwezige grasveld op de locatie” (Rechtbank Den Haag, 2020, r.o. 5). De plaatsing van de units met bijbehorende verharding zorgde er volgens hen voor dat “het voetbalveld gehalveerd en de kinderspeelplaats (..) onbruikbaar gemaakt” (r.o.5) zou worden. De gesprekken met de respondenten wekten de indruk dat het feit dat het verlies van groen kwalitatief gecompenseerd zou worden, niet veel deed met het verkrijgen van draagvlak.

Bij de casus Set-IJburg werd een deel van de braakliggende kavel gebruikt als speelplaats en groenvoorzieningen. Een van de bezwaren van de omwonenden was dat deze speelplaats zou worden verwijderd. De gemeente besloot in een later stadium de speelplaats te behouden en deze te compenseren met veel groen. Doordat het aantal units werd verminderd en het gebouw aangepast, kon de speelplaats behouden blijven. Nadat deze wensen van de buurt waren meegenomen, leek het draagvlak onder een deel van de omwonenden te vergroten, hetgeen beaamd werd in de gesprekken. Uit de gesprekken komt naar voren dat voor het eindbesluit het draagvlak voor het project is toegenomen doordat de originele functie van de locatie fysiek werd ingepast.

5.5 Toegevoegde waarde voor de buurt

In de casussen Akersloot en Verdamstraat Leiden leek de vraag of de tijdelijke woningen al dan niet een toegevoegde waarde voor de buurt zijn, geen rol te spelen bij het draagvlak. De reden hiervoor is dat deze factor niet genoemd is tijdens de gesprekken. Deze casussen komen daarom niet overeen met de verwachting dat de toegevoegde waarde voor de buurt een rol speelt bij het draagvlak (Van der Velden et al., 2019). Wat in de casus Akersloot wel belangrijk blijkt te zijn is dat omwonenden de wens hadden dat de tijdelijke woningen ook daadwerkelijk gerealiseerd zouden worden voor inwoners van Akersloot. Zo leek angst te bestaan dat voor autochtone jongeren en spoedzoekers uit het dorp te weinig woningen over zouden blijven. Dit kwam aan de orde in de gesprekken en is ook terug te vinden in de geanalyseerde documenten.

Bij de casus Set-IJburg speelde de toegevoegde waarde voor de buurt een belangrijke rol bij het draagvlak. De omwonenden wilden graag een plek om elkaar te ontmoeten in te vorm van een buurthuis om bijvoorbeeld te gaan koken of om documentaires kijken. Daarnaast wilden de omwonenden ook toegang houden tot de buitenruimte. Hier stonden zelfgemaakte ‘bootjes’ met bloemen en de eerder benoemde speeltuin. Doordat deze voorzieningen eerst zouden wegvallen is veel weerstand ontstaan. Uiteindelijk hebben de omwonenden later in het proces inspraak kunnen hebben over de inrichting van de buitenruimte. Zo is met groen gecompenseerd. Daarnaast is een buurtkamer gerealiseerd in het pand. Hierover zei een betrokken omwonende het volgende:

“Er is een gemeenschappelijke woonkamer gekomen en daar gebeuren dingetjes zoals kooklessen, daar kun je Syrisch leren koken. (..) er zijn twee drie begeleiders opgezet, ook één vanuit de jongens zelf en dan eentje vanuit de gemeente. En dat zorgt natuurlijk wel voor rust.”

Deze extra voorzieningen en compensatie heeft volgens de geïnterviewde respondenten bijgedragen aan het versterken van het draagvlak. In deze casus blijkt dat, zoals besproken in de literatuur, het creëren van toegevoegde waarde voor de buurt belangrijk is geweest voor het creëren van draagvlak.

5.6 Waardedaling woningen

De vrees voor waardedaling van koopwoningen speelde in alle drie de casussen een rol bij het draagvlak. Dit komt overeen met de theorie, in onder andere Brown (2016), dat omwonenden bang zijn voor de waardedaling van woningen wanneer betaalbare woningen worden geplaatst. In de casus Set-IJburg en Akersloot had deze vrees te maken met de uitstraling en doelgroep van de woningen. In de casus in Leiden leek de angst voor waardedaling van de woningen eerder voort te komen uit de vermindering van het wooncomfort door verminderde privacy, uitzicht en groen.

Bij de casus in Akersloot was waardedaling van omliggende woningen een van de factoren die genoemd werd in de nieuwsbrieven van de B.F.A. Deze factor kwam echter niet aan bod in de interviews. Meerdere malen werden in de nieuwsbrieven leden van de belangengroep opgeroepen om een rechtsbijstandverzekering af te sluiten voor eventuele planschade. De nieuwsbrief van 25 januari 2020 meldde hierover het volgende:

“Vrijdag 28 februari 2020 ontvangt u via Consensus de gemeentelijke WOZ-aanslag. Wij zijn benieuwd of de gemeente rekening heeft gehouden met een dalende WOZ-waarde vanwege de plannen met de 80 containerwoningen in Akersloot. Onze WOZ-deskundige [naam] zal dit in de gaten houden”.

Het is echter niet bekend hoeveel inwoners met weerstand deze argumenten daadwerkelijk deelden met de organisatoren van het B.F.A. Hierdoor is het moeilijk te bepalen of het een argument betrof om de weerstand te versterken of dat het een concrete zorg was. De zorg om de waardedaling van de woningen kwam tijdens de interviews niet aan de orde en lijkt hierdoor een beperkte rol te hebben gespeeld bij de weerstand.

Bij de casus Verdamstraat Leiden speelde de vrees voor de waardedaling van omliggende woningen een rol bij de weerstand onder omwonenden. Dit is beaamt door meerdere stakeholders. Uit een interview met een respondent kwam naar voren gekomen dat enkele omwonenden planschade hadden aangevraagd. Hoe groot deze groep is kan niet uit de interviews gehaald worden.

Bij de respondenten van Set-IJburg kwam de waardedaling van de woningen maar een keer aan de orde. Een respondent zei hierover het volgende:

“Er zijn veel koopwoningen in de buurt, dat speelt ook vaak mee natuurlijk. Mensen met koopwoningen zijn vaak bevreesd om de waarde of verkoopbaarheid van hun woning als er een asielzoekerscentrum of verslaafde opvang in de buurt is. En dat kan ook meegespeeld hebben op IJburg, in het begin in ieder geval.”

Deze bevinding oogt meer als een vermoeden dan een zekere constatering. Tijdens de tweede bewonersbijeenkomst op november 2016 waren echter ook al zorgen geuit over de waarde van de woningen. Een bezorgde omwonende zei hierover het volgende: “De marktwaarde van de koopwoningen gaan dalen.” (IJburgTV, 2016, 0:25).

5.7 Type woonvorm en tijdelijke aard van de woningen

In de casus Set-IJburg blijkt de tijdelijke aard van de woningen geen invloed te hebben gehad op het draagvlak voor het project. Uit de interviews komt naar voren dat een periode van vijftien jaar voor de omwonenden wordt ervaren als permanent. Opvallend aan deze casus is dat de tijdelijkheid, in tegenstelling tot de andere twee casussen, niet als argument gebruikt werd door de gemeente om steun te creëren in de wijk. Bij de casus in Akersloot en in Leiden heeft de tijdelijke aard daarentegen wel een rol gespeeld bij het draagvlak.

Opvallend aan de casus in Akersloot is dat de omwonenden het type woonvorm en de tijdelijke aard niet lijken te accepteren als een volwaardige aanvulling op de woningmarkt. Uit het behoefteonderzoek komt naar voren dat dit te maken heeft met de tijdelijkheid, maar ook met de grootte en uitstraling van de woningen. Een respondent van de casus in Akersloot antwoordde, op de vraag wat de argumenten waren van de omwonenden met betrekking tot de tijdelijke aard, als volgt:

“15 jaar is niet tijdelijk, 15 jaar is een hele generatie. In 15 jaar verhuizen alle omwonenden twee keer omdat gemiddeld mensen maar zeven jaar op een plek wonen”.

Daarnaast heeft de belangengroep aangegeven te zijn tegen ‘containers’ van 27m² waar maar ruimte is voor één persoon (Witte blaadje 13, februari 2020). Hier lijkt het vooral te maken te hebben met het feit dat kleinere woningen als minder normaal worden gezien in een dorp dan in een stad. Hierover zei een respondent het volgende:

“In de stad wonen best veel mensen op 27 vierkante meter, daar is het gewoon. Maar dat is in veel dorpen natuurlijk niet zo, de beleving van die units is dan ook wel heel anders. (..) Over het algemeen willen de mensen hier niet dat hun kind voor 27 vierkante meter 500 huur moet betalen. ”

Dat de type woonvorm relevant is komt ook naar voren in de vragen en opmerkingen die zijn gesteld via het contactformulier van de bewonersbijeenkomst. Het zijn vooral opmerkingen met betrekking tot de snelheid- en het aantal te bouwen permanente woningen. Zo merkt een omwonende bijvoorbeeld op dat de gemeente Castricum “onvoldoende woningen [zou hebben] laten bouwen.” (Gemeente Castricum, 2020, p. 2). Het lijkt erop dat een deel van de Akersloters de flexwoningen ziet als een noodalternatief dat niet nodig geweest zou zijn als de gemeente maar ‘meer en sneller’ permanente woningen had gebouwd. Hieruit kan worden geconstateerd dat flexwoningen door omwonenden niet wordt gezien als een volwaardige aanvulling op de woningmarkt maar meer als een tijdelijke oplossing. Om deze reden lijkt op deze locatie ook meer draagvlak te zijn voor permanente bewoning, en dan met name bij inwoners van Akersloot die niet direct aan de Roemersdijk wonen. Indien het permanente woningen zouden zijn zou het moeilijker zijn voor de directe omwonenden om het dorp te mobiliseren voor de weerstand. Een respondent merkte hierover iets vergelijkbaars op:

“Veel mensen in het dorp willen meer woningen voor starters uit Akersloot, met name betaalbare woningen (..). Als het permanente woningen zouden zijn voor eigen inwoners zou er denk ik minder voedingsbodem zijn voor grootschalig verzet.”

Draagvlak voor tijdelijke woningen voor een periode van ongeveer drie jaar, op een locatie waar nieuwbouw wordt gerealiseerd, bestaat echter wel. Op voorwaarde dat het bedoeld is voor de inwoners uit Akersloot. Zo stond in de nieuwsbrief van 3 juli 2020 van de B.F.A. het volgende:

“De B.F.A. heeft aangegeven open te staan voor een vorm van tijdelijke woningen. Maar niet een project dat is ontstaan vanuit de opdracht om statushouders te huisvesten, maar voor eigen inwoners.”

Hier werd de voorgenomen doelgroep nogmaals belicht. Hoewel weerstand bestond tegen de tijdelijke aard en de type woonvorm, is het hierdoor aannemelijk dat de daadwerkelijke reden voor de weerstand gelegen was in de bestemming voor statushouders. Hiermee wordt duidelijk dat de doelgroep in de casus Akersloot een belangrijke rol speelde bij de weerstand.

Bij de casus in Leiden is in de gesprekken aangegeven dat het voor het draagvlak niet uitmaakt of de woningen tijdelijk of permanent zouden zijn. Ook hier wordt aangegeven dat omwonenden tien jaar ervaren als een lange periode. Een omwonende zei hierover het volgende:

“We zijn er ook over na gaan denken: ja, is tien jaar nou veel of weinig? Voor ons is dat ook gewoon veel. (..) dat is een hele kind generatie, dus in die zin is tien jaar best lang.”

In een interviews met gemeentelijke respondenten kwam naar voren dat de weerstand niet groter zou zijn, maar mogelijk wel langer zou duren, waarmee ze op het aantal omwonenden doelden die de juridische bezwaar- en beroepsprocedures zouden ondersteunen. Eén respondent dacht dat de weerstand mogelijk groter zou zijn bij permanente woningen. Deze gaf hierover het volgende aan:

“Er is in die hele procedure, die omwonden hebben aangespannen, dat dat na 10 jaar ook moet stoppen (..) ik kan mij voorstellen [dat] als dat permanente woningen zouden zijn geweest, dat er dan misschien wel meer weerstand zou zijn.”

Hieruit blijkt dat tijdelijke woningen niet voor meer draagvlak in de buurt zorgden. Wel laat het zien dat er angsten waren onder omwonenden dat de units na 10 jaar niet weg zouden gaan.

5.8 Context

5.8.1 Ruimtelijke context

Bij alle drie de casussen speelde de ruimtelijke context een rol bij het draagvlak. Bij de casus Akersloot en Set-IJburg gaat de ruimtelijke context over het voorzieningsniveau en bij de casus in Leiden over de fysieke dichtheid van de wijk. Daarnaast wordt bij de casus in Akersloot het landschappelijke karakter als argument gebruikt tegen de realisering van de woningen en heeft de grootte van het dorp invloed op hoe het draagvlak zich uit. De casussen in Akersloot en IJburg bevestigen de theorie dat het gebrek aan sociale voorzieningen een belangrijke rol speelt bij de weerstand onder omwonenden. De casus in Leiden bevestigt dat de verhoging van de fysieke dichtheid hierbij een rol kan spelen.

In de casus Akersloot werd het gebrek aan voorzieningen (winkels, openbaar vervoer etc.) als bezwaar gebruikt tegen de realisatie van flexwoningen voor statushouders. In de nieuwsbrieven, het behoefteonderzoek en het contactformulier van de bewonersavond werd verwezen naar het voorzieningsniveau van Akersloot en dat het dorp hierdoor niet geschikt zou zijn om zoveel units te realiseren voor statushouders. Dit voorzieningsniveau staat in relatie met de vrees voor overlast en veiligheid. Een bewoner in het behoefteonderzoek merkte hierover het volgende op:

“Omdat er geen voorzieningen zijn, is de kans groot dat de bewoners van de flexcontainers uit verveling door het dorp gaan zwerven. Wie gaat en kan de veiligheid dan garanderen?” (Gemeente Castricum, 2020 p. 3).

Zoals eerder aangegeven, waren de tegenstanders van het project het ook niet eens met de verdeling van het aantal units tussen Akersloot en Castricum. De argumenten hiervoor waren de omvang van het dorp en de hoeveelheid aanwezige voorzieningen voor vergunninghouders en spoedzoekers (Witte Blaadje, 20 februari 2020). Zo gaf een omwonende die deelnam aan het behoefteonderzoek het volgende aan:

“In Akersloot zijn geen winkels, geen station, geen bank, geen bioscoop, geen bus en geen plek bij de huisarts/tandarts. Er is werkelijk niets voor deze woningzoekenden. Plaats de wooneenheden in Castricum waar voorzieningen zijn” (Gemeente Castricum, 2020, p. 2).

Uit de gesprekken en geanalyseerde documenten blijkt daarnaast dat de actieve omwonenden vinden dat flexwoningen niet passen bij het dorpse karakter van Akersloot. Volgens een omwonende die het contactformulier van de gemeente heeft ingevuld is de locatie ‘onacceptabel’ en verdwijnt door dit project het ‘idyllische’ van Akersloot (Gemeente Castricum, 2020, p.2). Deze gedachte is ook terug te zien in de nieuwsbrieven. Zo wordt onderstaande afbeelding gebruikt op de voorzijde van de nieuwsbrieven en als poster tijdens bewonersbijeenkomsten. Op deze afbeelding is het typisch Nederlandse landschap te zien waarin drie rijen van gebouwen de flexwoningen moeten voorstellen. Daarnaast staat op de poster het volgende: ‘Flexwoningen? Niet hier!’ (Uitgeestonline, 2020). Doordat deze afbeelding zo sterk aanwezig is bij elk moment dat nieuws wordt gedeeld door de belangengroep, constateer ik dat het een belangrijke rol heeft gespeeld in de weerstand naar het project toe.

Afbeelding 5.1. poster van de B.F.A.

Bron: Nieuwsbrief B.F.A, 25 februari 2020

Ook lijkt de grootte van het dorp invloed te hebben op de manier hoe het draagvlak zich uit. Opvallend is dat in deze casus de weerstand zich niet alleen maar bevindt bij de bewoners van de Roemersdijk en de andere conceptlocatie, maar in het hele dorp. De weerstand uit zich dus minder rondom het project. In meerdere nieuwsbrieven is het volgende bericht te lezen:

“Komt er tussendoor belangrijk nieuws dan hoort u dat zo snel als mogelijk is. U kunt natuurlijk altijd contact met ons opnemen als u geruchten of andere verhalen hoort.”- Nieuwsbrief 13 (2020)

Hieruit is af te lezen dat sprake is van sociale controle. Eerder werd aangegeven dat een handtekeningenactie is opgezet. Doordat er sterke sociale controle lijkt te zijn kan het voor inwoners die er genuanceerder in staan lastig zijn niet hun handtekening te zetten. Hierdoor is het ook lastiger te ontdekken hoeveel mensen de tegenstanders en hun argumenten ondersteunen. Nadat werd gesproken over het feit dat Akersloot een kleine dorpskern is en de rol daarvan op het draagvlak, gaf een respondent het volgende antwoord:

“ Daarbinnen is Akersloot een relatief kleine dorpskern met 5.000 inwoners (..) Misschien is daardoor de houding ten opzichte van het gemeentebestuur minder positief en voel je eerder verbondenheid en solidariteit met je dorpsgenoten.”

Bij de casus in Leiden zijn de fysieke, ruimtelijke kenmerken van de wijk gebruikt als argument waarom de tijdelijke woningen niet in zouden passen. Dit komt overeen met de theorie van Doberstein et al. (2016) dat een toename van fysieke dichtheid kan zorgen voor negatieve reacties. Nadat een gemeentemedewerker werd gevraagd naar de ruimtelijke argumenten gaf deze het volgende aan:

“(..) het past niet in onze wijk, wij kunnen die ruimte niet missen, het wordt te vol. Zo zei men: natuur wordt vernietigd.”

Deze argumenten kwamen echter niet terug in de interviews met de omwonenden, woningstichting en woningcorporatie.

Bij de casus Set-IJburg was een reden voor weerstand tegen de realisatie van de woningen de grote behoefte aan voorzieningen voor kinderen. Deze behoefte werd beaamd door alle respondenten. De weerstand nam toe, omdat op voorhand gepland was dat de kinderspeeltuin weggehaald zou worden. Een omwonende zei hierover het volgende:

“kinderen spelen graag leuk met andere kinderen. Waarom je dan zo een groep van 18-jarige, jongere mannen (..) [gaat] plaatsen terwijl de wijk al zo weinig heeft aan de projecten. (..) Dat vonden ze wel heel jammer. Want het zou een gezinsplek worden, voor gezinnen.”

Uit de gesprekken kwam naar voren dat omwonenden verder vonden dat al relatief veel bijzondere doelgroepen gehuisvest zijn in de wijk. Het feit dat weer geen passende huisvesting of voorzieningen beschikbaar kwamen voor jonge gezinnen, maar voor bijzondere doelgroepen, heeft in deze casus een bijdrage geleverd aan de weerstand.

5.8.2 Sociaaleconomische context

In de casus Leiden en Set-IJburg speelden de sociaaleconomische kenmerken van de omgeving mee bij de totstandkoming van het draagvlak. In de casus van Akersloot daarentegen, speelden deze kenmerken geen rol. De casussen bevestigen niet de theorie van Pendall (1999) dat weerstand vaker optreedt in wijken met een hoge concentratie van lage inkomens. Deze projecten laten echter wel zien dat het inkomensniveau invloed heeft op hoe het draagvlak zich uit en dat de leiders van bewonersgroepen autochtoon, hoogopgeleid en communicatief vaardig zijn (Stapper & Duyvendak, 2020).

Alle respondenten van de casus Leiden gaven aan dat het een relatief dure wijk betreft met relatief hoogopgeleide bewoners. Uit de interviews met de gemeente, woningcorporatie en stichting kwam naar voren dat de sociaaleconomische kenmerken naar alle waarschijnlijkheid niet meer of minder weerstand veroorzaken, echter wel in de wijze waarop deze geuit wordt. Een respondent gaf hierover het volgende aan:

“Het zegt meer wat over de manier hoe weerstand wordt geuit, met de juridische kennis die aanwezig is. En ze hebben meer geld om op de juridische manier meer actie te voeren.”

Deze uitspraak kwam niet naar voren bij de gesproken omwonenden. Twee respondent gaven aan dat de sociaaleconomische positie van invloed is op de communicatie. Zo zou het delen van verhalen en argumenten beter werken bij een sociaal, krachtige wijk dan bij mensen in sociaal zwakkere wijken.

In de casus Set- IJburg hebben de sociaaleconomische kenmerken van de wijk meegespeeld in de verontwaardiging van de omwonenden voor de locatiekeuze. Zo zou sprake zijn van overlast van jongeren en zouden hier al relatief veel kwetsbare en bijzondere doelgroepen wonen. Hierdoor zijn volgens de respondenten sociale problemen in de wijk. Doordat er nu een project gerealiseerd is voor kwetsbare jongeren was er veel weerstand onder de omwonenden. Enkele omwonenden waren bang dat de nieuwe bewoners in aanraking zouden komen met overlastgevende jongeren en dat hierdoor de overlast zou verergeren. De weerstand tegen doelgroep toe lijkt te herleiden naar de sociale situatie in de wijk. Een respondent merkt iets vergelijkbaars op. Zo vermoed hij dat de weerstand tegen de doelgroep te wijten is aan de kenmerken en problemen van de wijk. Zo zei de respondent het volgende:

“ (...) dat ging vooral over het feit dat er dan zoveel statushouders en allemaal jonge mannen kwamen. Die gaan allemaal dingen doen die niet mogen, enzovoort. (...) Maar misschien ben ik daartoe geneigd maar ik denk dat je die ook wel in het perspectief kunt plaatsen van: er is hier al zoveel aan de hand, nu moet dit er ook nog bij. ”

Uit de gesprekken van respondenten van Set-IJburg komt naar voren dat de wijk divers is met verschillende inkomensgroepen. Een groot deel van de actieve bewoners is hoog opgeleid en heeft kennis van zaken die relevant waren voor het project. Deze kennis werd in het begin ingezet om de weerstand te uiten. Deze kennis is in een latere fase door de bewonersgroep Kavel13A gebruikt om de samenwerking met de gemeente te bevorderen en de andere omwonenden te betrekken. Alle respondenten beaamden deze ontwikkeling. Een voorbeeld hiervan is een omwonende architect die met zijn kennis bijdroeg aan het ontwerp van de openbare ruimte waar later in het proces gebruik van is gemaakt. Hierdoor werd het draagvlak vergroot onder de groep omwonenden die kritisch waren naar het proces. De sociale economische kenmerken van de wijk hebben dus een zowel een negatieve als positieve invloed gehad op de totstandkoming van het draagvlak.

In alle drie de casussen zijn de actieve tegenstanders van middelbare leeftijd of met pensioen. Dit bevestigt de theorie van Van Caem (2008) dat over het algemeen actieve burgers van middelbare leeftijd zijn. De voorstanders van het project op IJburg waren wat jonger. Het is onduidelijk wat de rol hiervan is geweest op de totstandkoming van het draagvlak. De leeftijd van actieve omwonenden is één keer aan de orde geweest in een gesprek. Deze respondent gaf aan dat ouderen wat vaker bang zijn voor het onbekende en hierdoor mogelijk eerder actief weerstand uiten tegen de doelgroep van de projecten. Dit is niet teruggekomen in de andere gesprekken of in de documenten die zijn geanalyseerd.

6. Procedurele factoren

In dit hoofdstuk wordt besproken welke procedurele factoren een rol hebben gespeeld in de draagvlakvorming bij de drie onderzochte projecten. Sommige procedurele factoren zijn samengevoegd in een grotere categorie. De factoren waarvan, op basis van de literatuurstudie, verwacht werd dat ze een rol zouden spelen in de totstandkoming van het draagvlak, zijn aangevuld met eventuele onverwachte factoren uit de empirische data.

6.1 Bestuursrechtelijke aspecten

In dit onderzoek bleken er bestuursrechtelijke aspecten mee te spelen in de totstandkoming van het draagvlak. Dit betreft de casusspecifieke factoren vergunningprocedure en zwak bestuurlijk draagvlak.

6.1.1 Vergunningprocedure

In de casus Set-IJburg en Akersloot bleken de vergunningprocedure en bijbehorende bezwaarmogelijkheden geen rol te hebben gespeeld bij de draagvlakvorming. In beide casussen kwam de vergunningprocedure nauwelijks aan de orde in de interviews en geanalyseerde documenten. Daarnaast waren in Akersloot nog geen formele planologische procedures gestart, zoals het aanvragen van een omgevingsvergunning, waardoor geen formeel bezwaar werd ingediend.

In Leiden speelde de vergunningprocedure wel een belangrijke in de totstandkoming van het draagvlak. In de literatuurstudie is naar voren gekomen dat bij projecten met meer vergunningaanvragen met publieke toestemming vaker sprake is van weerstand dan bij projecten waar dit niet het geval is, ook bij gelijke grootte en dichtheid van het project (Pendall, 1999). Doordat geen identiek project is geanalyseerd waarbij is afgeweken van een bestemmingsplan is het niet mogelijk deze theorie te falsifiëren. Wel kan gesteld worden dat de verkorte procedure niet bijgedragen heeft aan het draagvlak.

De afwijzing van de voorlopige voorziening en bezwaar bij de bezwarencommissie heeft gezorgd voor een omslagpunt in het draagvlak. Nadat de rechter toestemming heeft gegeven voor het plaatsen van de woningen heeft dit iets gedaan met de houding en actiebereidheid van bewoners. Zo zei een medewerker van de gemeente het volgende:

“Nadat uiteindelijk het besluit genomen was (..) maakten sommige omwonenden het besluit van laten we dan de spandoeken weghalen en er het beste van maken met de mensen die komen. ”

Het idee dat bij sommige omwonenden de negatieve houding veranderde naar een positieve houding lijkt gedeeld te worden onder alle respondenten op één omwonende na. Dat veel omwonenden zich erbij lijken neer te leggen is ook te zien in de bezwarenprocedure. Zo werd het bezwaar tegen de omgevingsvergunning ondertekend door 20 huishoudens, en het beroep door maar één huishouden. Onder de respondenten en stakeholders zijn de meningen verdeeld over wat de reden hiervan is. Enerzijds lijkt het te gaan om het feit dat de omwonenden hun kansen om te winnen als klein inschatten en anderzijds dat daadwerkelijk ook de houding ten aanzien van het project positiever is geworden. Dat de houding positiever is geworden heeft mogelijk ook te maken met de tevredenheid van omwonenden over het eindontwerp van het grasveld.

Wat daarnaast nog een rol heeft gespeeld in het draagvlak is de aard van de vergunningprocedure. Een belangrijk argument dat is gebruikt in het bezwaar, en momenteel ook bij het beroep, is dat het College van B&W voor het project een verkorte procedure heeft gekozen via de kruimelgevallenregeling. Met deze regeling kan worden afgeweken van een bestemmingsplan. Dat betekent ook dat een aantal inspraak- of participatieverplichtingen komt te vervallen. Wat hierbij ook heeft meegespeeld is dat slechts een beperkte jurisprudentie bestaat over de vraag of een voorgenomen project wel of geen vorm van stedelijke ontwikkeling is. Wanneer dat wel het geval is, kan namelijk géén beroep worden gedaan op de kruimelgevallenregeling.

De informatie uit de documenten en gesprekken wekt de indruk dat dit de vergunningprocedure vooralsnog een beperkte rol heeft gespeeld in het draagvlak. De reden hiervoor is dat het enkel als argument lijkt te worden gebruikt om juridisch sterker te staan in de weerstand. Dit is echter niet expliciet genoemd door de respondenten.

6.1.2 Bestuurlijk draagvlak

Wat bij de casus in Akersloot een rol heeft gespeeld in de totstandkoming van het draagvlak is het feit dat sprake was van zwak bestuurlijk draagvlak. Dit is niet specifiek genoemd in de interviews maar komt wel naar voren in de documenten die zijn geanalyseerd. Zo zijn meerdere keren kritische raadvragen gesteld over het proces en hebben sommige raadsleden zich in lokale kranten uitgesproken tegen flexwoningen. De leden van de B.F.A zijn zich hier bewust van. Zo stond in de nieuwsbrief van 27 oktober 2020 het volgende:

“Diverse politieke partijen blijven verontwaardigd over de wijze waarop het proces tot stand is gekomen en beklagen zich met name over het feit dat er geen kaderafspraken vooraf zijn gemaakt.”

Doordat door raadsleden is uitgesproken dat ze tegen flexwoningen zijn is het plausibel dat hierdoor de tegenstanders zijn gesterkt in het idee dat ze door weerstand het project kunnen afblazen. Om deze reden hebben de bestuurlijke verhoudingen en het zwak bestuurlijk draagvlak een rol gespeeld in de weerstand onder omwonenden.

6.2 Afstand tot diegenen die het proces bepalen

6.2.1 Ambtenaren

Wat bij de casus Akersloot en Set-IJburg een rol leek te spelen bij de weerstand, was de afstand tussen de omwonenden en diegene die het proces van het project bepalen. In alle twee de gevallen waren dit ambtenaren van de gemeente. Deze factor kwam niet aan de orde in de gesprekken en documenten van de casus in Leiden. Daarnaast kwam het niet voor in de literatuurstudie. Bij de omwonenden van Akersloot bleek afstand en wantrouwen te bestaan naar alle overheidsinstanties, bij Set-IJburg slechts naar de gemeente Amsterdam. Akersloot was lang een onafhankelijke gemeente totdat het in 2002 samengevoegd werd met de gemeente Castricum. Sinds 1 januari 2017 zijn de ambtelijke organisaties van Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo gefuseerd tot de Werkorganisatie Buch (De Uitgeester, 2020). Uit de interviews en documentenanalyse kwam naar voren dat niet alleen een negatieve houding bestaat over het project, maar ook over het stadsbestuur. Zo stond in de nieuwsbrief van 5 februari 2021 van de B.F.A het volgende:

“Het stiekeme gedoe van de gemeente Castricum en in het bijzonder een aantal ambtenaren van de steeds meer geld kostende BUCH-organisatie stuitte op heel veel verzet.”

Wat een rol lijkt te spelen bij deze negatieve houding, is de afstand tussen de bewoners van Akersloot en het gemeentebestuur in Castricum. Een respondent merkte hierover het volgende op:

“De afstand tot het bestuur is redelijk groot. Misschien is daardoor de houding ten opzichte van het gemeentebestuur minder positief en voel je eerder verbondenheid en solidariteit met je dorpsgenoten.”

Uit de nieuwsbrieven en correspondentie met de belangengroep blijkt dat deze afstand naar het stadsbestuur zorgt voor wantrouwen naar overheidsinstanties in het algemeen. Door een gebrek aan vertrouwen is door de belangengroep afgezien van een interview voor dit onderzoek. Het is denkbaar dat het wantrouwen al aanwezig was voordat dit project überhaupt is gestart. In de nieuwsbrieven werd namelijk meermaals gesproken over dat de ‘belastingbetaler’ opdraait voor de kosten van het project.

Bij de casus Set-IJburg was verschil zichtbaar tussen de band van de omwonenden met het Stadsdeel Oost en met de gemeente Amsterdam. Uit interviews met omwonenden werd de afstand benadrukt tussen bewoners enerzijds en ambtenaren die het proces beslissen anderzijds. Omwonenden zouden het gevoel hebben dat de gemeente, nog voor de start van het project, zich niet op de hoogte stelt van wat in de wijk speelt. Een respondent zei hierover het volgende:

“En wat ons ook wel verbaasde is dat op een of andere manier, misschien is het de werkdruk hoor van bepaalde mensen of functies, dat ze gewoon niet de wijk in gaan.”

Hierdoor wordt het gevoel versterkt dat de omwonenden niet serieus genomen worden. Opvallend is dat de relatie tussen Stadsdeel Oost en omwonenden wel positief is; door omwonenden wordt als reden hiervoor gegeven dat zij wel in de wijk komen kijken. Stadsdeel Oost heeft echter alleen een adviserende rol en mag niet over het project beslissen. De afstand die hierdoor ervaren werd door de omwonenden lijkt ervoor gezorgd te hebben dat de negatieve houding over het project werd versterkt.

6.2.2 Commerciële partijen

Hetgeen wat bij de casus in Akersloot het draagvlak negatief heeft beïnvloed is het feit dat de woningen geëxploiteerd zouden worden door een commerciële partij. Er blijkt een afstand te zijn tussen de omwonenden en de projectontwikkelaar. Zo zijn de projectontwikkelaars vaak één van de gespreksonderwerpen in de nieuwsbrieven. Ze worden negatief neergezet en dan voornamelijk het feit dat het een commercieel bedrijf is dat ‘alleen maar winst wil maken’. Zo geeft de belangengroep in hun nieuwsbrieven aan dat ze tegen plannen zijn die een verdienmodel zijn voor projectontwikkelaars. Daarnaast gaf een respondent aan te denken dat er meer draagvlak zou zijn als de woningcorporatie het zou exploiteren en niet een commercieel bedrijf. Dat de deelname van commerciële partijen in de realisatie een belangrijke rol heeft gespeeld in de weerstand is vooral te zien in de uitgangspunten van het participatieproces, genoemd door de belangengroep (nieuwsbrief nummer 12, 3 juli 2020). Eén van de vijf uitgangspunten is namelijk dat het belang van commerciële partijen geen rol speelt omdat het om volkshuisvesting gaat. Het laten exploiteren door een commerciële of niet- commerciële partij is in deze casus dus belangrijk geweest in de draagvlakvorming.

6.3 Transparantie & informatieverschaffing

De factoren die bij alle drie de casussen een belangrijke rol hebben gespeeld bij het draagvlak zijn de mate van transparantie en de manier van informeren. Deze factoren worden tegelijkertijd behandeld, omdat in de casussen naar voren kwam dat een sterke relatie tussen deze twee bestaat. Wat duidelijk naar voren komt in de projecten is dat het belangrijk blijkt op welke manier je omwonenden informeert over welk besluit. Omwonenden lijken het niet te waarderen dat ze via een krant worden geïnformeerd over belangrijke besluiten.

Bij alle drie de casussen werden bezwaren geuit over de periode tussen de bekendmaking van de plannen en de informatiebijeenkomst. In alle drie de gevallen voelden de bewoners zich overvallen doordat de bijeenkomst volgens hen kort van tevoren werd aangekondigd. Uit de interviews valt op te maken dat dit gezorgd heeft voor een negatieve houding bij omwonenden doordat ze het gevoel hadden dat ze niet serieus werden genomen en dat alle besluiten al waren gemaakt. Deze resultaten komen overeen met de theorie van Van der Velden et al. (2019) dat vaak sprake is van weerstand doordat omwonenden vinden dat ze niet vroeg genoeg betrokken worden in het proces.

Volgens de B.F.A. veroorzaakte een krantenartikel waarin Roemersdijk Akersloot uitgebreid genoemd werd, voor veel onrust. In een ingezonden brief aan het bestuur van de Provinciale Staten Noord-Holland stond het volgende:

“In dit artikel konden de inwoners van Akersloot de locaties lezen en opmaken, dat dit traject al veel langer liep. Er zou zelfs geen bezwaar mogelijk zou zijn. Tot grote ergernis van de bewoners van de Roemersdijk stond deze als locatie vermeld, net als de weilanden bij de Hoomselaan/Hoogegeest.” – Belangengroep Flexwoningen Akersloot (2020).

Daarnaast was de belangengroep niet tevreden over de tijd die verstreek, voordat een mondelinge toezegging schriftelijk werd bevestigd. Dit kwam niet naar voren in de interviews, maar is wel zichtbaar in de nieuwsbrieven. De manier van informeren en de mate van transparantie lijken in deze casus belangrijke factoren te zijn bij het versterken van de weerstand.

Hierbij gaat het niet slechts om het versterken van de actiebereidheid van de omwonenden die al een negatieve houding hadden, maar ook om het mobiliseren van het dorp bij de weerstand. In de nieuwsbrief van 25 februari 2020 van de belangengroep staat hierover het volgende:

“Houdt u ons op de hoogte, dan houden wij u wekelijks op de hoogte. Wat de gemeente niet doet, doen wij wel!”

De ontevredenheid over de manier van informeren en het gebrek aan transparantie wordt meerdere keren benadrukt in hun eindslogan. Dat de geheimhoudingsplicht de gemeente tegenwerkte, werd door de gesproken respondenten erkend. Daarnaast blijkt uit de geanalyseerde nieuwsbrieven dat de geheimhoudingsplicht bijdroeg aan het wantrouwen en versterken van de actiegeneigdheid bij de tegenstanders. Daarnaast lijkt het gebrek aan vertrouwen in de gemeente te hebben bijgedragen aan speculatie over de doelgroep waardoor deze factor een grotere rol is gaan spelen bij de weerstand. Een respondent zei over het wantrouwen het volgende:

“Het wantrouwen naar de gemeente toe zorgt er dus voor dat je omwonenden makkelijker kan mobiliseren. En doordat er al wantrouwen is, geloof je eerder dingen die er gezegd worden door medebewoners.”

In de casus Leiden speelde de mate van transparantie en informeren ook een rol bij het draagvlak. Onder de respondenten zijn de meningen verdeeld over de rol van transparantie. Volgens de omwonenden ontbrak transparantie over de locatiekeuze, de voortgang en de beoordeling van alternatieve locaties. De gemeente was echter van mening wel transparant hierin zijn geweest. Het is op basis van de interviews aannemelijk dat de wijze waarop de omwonenden op de hoogte zijn gesteld van de plannen, een belangrijke rol heeft gespeeld in de ontevredenheid over de transparantie. Zo verschenen conceptlocaties in dagbladen, waarbij de Verdamstraat eerst onderaan de lijst stond, maar door toevoeging van nieuwe criteria, opeens bovenaan de lijst kwamen. Hierdoor voelden omwonenden zich overvallen. Dit heeft tot veel onrust geleid. Op basis van de gesprekken met de omwonenden kan worden gesteld dat deze manier van informeren de actiebereidheid van de bewoners die tegen het project waren heeft versterkt.

Dat transparantie en de manier van informeren een rol speelt bij de actiebereidheid van omwonenden is ook terug te zien in de casus Set-IJburg. In dit project heeft de gebrekkige informatie en gebrek aan transparantie in het begin bijgedragen aan de weerstand, het aantoonbaar verbeteren van deze aspecten later in het proces heeft bijgedragen aan het versterken van het draagvlak. Zo was bijvoorbeeld in het begin commotie over alternatieve locaties. De omwonenden hadden alternatieve locaties aangedragen die afgewezen werden, omdat al een bestemming voor de voorgestelde locaties was. In de ‘kavelkalender’ van de gemeente Amsterdam bleek echter te staan dat de bestemming nog besproken moest worden. Dit veroorzaakte veel onrust onder actief betrokken omwonenden en gaf hen het gevoel niet serieus te worden genomen. Dit kwam alleen aan de orde in het interview met de omwonenden, maar het is aannemelijk dat dit een belangrijke rol heeft gespeeld in het draagvlak. De omwonenden kwamen hier in de gesprekken namelijk meerdere keren op terug. Later in het proces hebben de Centrale stad en het Stadsdeel Oost intensief ingezet op creëren van vertrouwen in de buurt.

De gemeente organiseerde hiertoe meerdere bijeenkomsten waarbij iedereen zijn zorgen kon uiten en de gemeente de omwonenden op de hoogte stelde van de voortgang. Volgens alle gesproken respondenten zorgden deze bijeenkomsten voor rust in de wijk. Het is opvallend dat de actiebereidheid van de omwonenden afnam en dat de houding van een groot deel omwonenden positief werd. Zo kwamen in het begin veel mensen naar de bijeenkomsten en later steeds minder. Een respondent zei hierover het volgende:

“Wij hebben later als stadsdeel meetups georganiseerd waarbij in best wel een kleine ruimte iedereen met elkaar dingen kon bespreken. (..) En daar kwamen in het begin best wel veel mensen op af, en dat heeft voor heel veel rust gezorgd. Dus een open en transparante manier. (..) op een gegeven moment kwam er gewoon bijna niemand meer omdat het toch wat was weggeëbd. ”

Alle drie de casussen laten zien dat de manier van informeren en transparantie een belangrijke rol speelt bij het draagvlak in zowel positief als negatief opzicht.

6.4 Participatie

De manier van informeren en transparantie staat in relatie met hoe de participatie wordt georganiseerd. In alle drie de casussen heeft participatie, en vooral het ‘gebrek’ daaraan, een belangrijke rol gespeeld in het draagvlak.

Alle drie de projecten laten zien dat er al weerstand aanwezig was voordat een fysieke bijeenkomst werd gehouden. Wordt de weerstand niet bij fysieke bijeenkomsten geuit dan wel via sociale media of andere kanalen. Deze resultaten spreken de theorie van Gerdner en Borrel (2014) tegen dat het vroeg betrekken van omwonenden bij fysieke bijeenkomsten kan zorgen voor het versterken van de weerstand. Wat als een rode draad door alle drie de casussen loopt, is dat bij elk project een bezwaar was dat pas contact werd opgenomen met de omwonenden toen het besluit al was genomen. De omwonenden willen graag eerder in het proces betrokken worden. Dit bevestigt de theorie dat het betrekken van omwonenden in een vroeg stadium essentieel is voor het draagvlak (Brown, 2016; Van der Velden et al., 2019). Daarnaast was een overkoepelend bezwaar dat slechts sprake was van informeren, hierdoor voelden omwonenden zich niet gehoord.

Zoals eerder aangegeven was bij de casus Akersloot sprake van een omslagpunt voor het draagvlak, toen vertegenwoordigers van de B.F.A participeerden in een werkgroep. Zo ontstond meer transparantie, omdat de B.F.A. direct betrokken werd. Voorafgaand aan de samenwerking tussen de B.F.A en de gemeente werden meerdere WOB-verzoeken ingediend (nieuwsbrief nummer 12, 3 juli 2020). Pas nadat de wethouder besloot een werkgroep op te richten met de gemeente en omwonenden werden alle WOB-procedures stilgezet. De gesproken respondenten konden niet aangeven of deze ontwikkeling het draagvlak voor flexwoningen heeft beïnvloed. Wel is duidelijk zichtbaar dat door participatie, van informeren naar samenwerken, sprake was van vermindering van de geneigdheid om actief weerstand te uiten. Dit was zichtbaar in de nieuwsbrieven wanneer de belangengroep communiceerde over deze ontwikkeling naar de andere inwoners van Akersloot.

Bij de casus Leiden speelde de manier waarop de participatie georganiseerd werd een belangrijke rol bij de weerstand. Een respondent gaf aan dat de gemeente, bij de indeling van het speelveld, de grootst mogelijke participatiegraad probeerde te organiseren. De omwonenden hebben dit echter niet zo ervaren.

De weerstand ging vooral over het stadium van betrokkenheid van omwonenden; het College van B&W had al voor de betrokkenheid van omwonenden besloten dat de woningen op de Verdamstraat zouden komen. Tijdens de informatiebijeenkomst kwamen veel procedurele bezwaren voorbij. Nadat gevraagd werd naar de bezwaren tijdens de eerste informatiebijeenkomst zei de respondent van de woningcorporatie het volgende:

“Dit ging vooral over de gevolgde procedure. Het feit dat zij daar nauwelijks betrokken bij geweest waren als omwonenden, en als ze al geïnformeerd waren dat ze al nauwelijks tijd en ruimte hadden om hun zegje over te doen”

De gesproken omwonenden beaamden dat er veel onrust en kritiek was over de gevolgde procedure. Zo zei een respondent:

“Kom als gemeente niet met een kant en klaar plan dat wordt doorgedrukt, maar luister echt naar de burgers.”

Hierbij gaat het niet alleen om de locatiekeuze, maar ook over de ontwerpen voor speelveld die voorgesteld werden in de klankbordgroep. In de twee ontwerpen die voorgesteld werden konden de omwonenden zich, volgens een respondent, niet vinden. Deze omwonende kijkt zelf wel met tevredenheid terug op het eindresultaat. Het ontwerp dat later werd voorgesteld is namelijk grotendeels overgenomen door het projectteam van de gemeente. Onder een deel van de omwonenden lijkt dit te hebben gezorgd voor inhoudelijk draagvlak na afronding van het project. Echter bleef er ontevredenheid over het proces.

Zoals eerder is genoemd hebben de omwonenden van het project in Leiden ook de mogelijkheid gekregen om alternatieve locaties voor te stellen. Het lijkt alsof deze optie gezorgd heeft voor olie op het vuur. Zo zei een omwonende het volgende:

“Toen kwam er voorlichtingsbijeenkomst, ‘boegeroep’ natuurlijk en protesten. En op een gegeven moment zei de burgermeester: als jullie een betere locatie weten, zeg het maar dan gaan we kijken. Ja, dat hebben wij natuurlijk in onze oren geknoopt.”

Een vaak genoemd argument in de interviews is dat volgens de omwonenden de alternatieve locaties niet serieus zijn overwogen. Hoewel dit een poging is geweest om, doormiddel van participatie, meer steun te vergaren heeft dit niet gewerkt. Daarnaast is het ook als enige procedureel argument aangekaart tijdens de voorlopige voorziening. De bewonersgroep heeft namelijk aangegeven dat de gemeente Leiden “onvoldoende onderzoek heeft gedaan naar de alternatieve locaties voor de wooneenheden” (Rechtbank Den Haag, 2020, r.o. 7.). De reden hiervoor is volgens hen dat de beoordelingscriteria niet consistent zijn toegepast en dat een nieuw criterium is toegepast dat ervoor heeft gezorgd dat maar één alternatieve locatie in aanmerking is gekomen. De optie voor het aandragen van alternatieve locaties heeft dus gezorgd voor een extra procedureel bezwaar. Hierdoor lijkt het alsof het niet heeft gezorgd voor meer tegenstanders maar wel voor versterkte actiebereidheid onder omwonenden die al een negatieve houding naar het project hadden.

Bij de casus Set-IJburg speelde de manier van participeren een belangrijke rol bij de totstandkoming van het draagvlak. Vooral aan het begin van het proces was veel commentaar, omdat participeren voornamelijk bestond uit informeren en zenden. Daarnaast komt uit de interviews naar voren dat de omwonenden vonden dat ze te laat in het proces betrokken werden. Opvallend aan deze casus is dat later in het proces meer draagvlak ontstond, omdat de burgers meer betrokken werden. Een respondent zei hier het volgende over:

“De insteek van hoe communiceer je is verkeerd gevallen. (...) Na de initiële bom is juist op deze locatie een heel intensief traject geweest met omwonenden dat niet altijd heeft opgeleverd wat bewoners wilden maar uiteindelijk wel heeft opgeleverd dat mensen in ieder geval het idee hadden dat er naar ze geluisterd werd.”

Uit de interviews met de omwonenden komt naar voren dat de wijze van participeren en communiceren voor zowel inhoudelijk draagvlak als procedureel draagvlak heeft gezorgd. Door de gesproken omwonenden werd echter nadrukkelijk aangegeven dat in gesprek gaan met omwonenden eerder had moeten plaatsvinden. Dit werd door de respondenten, wanneer dit besproken werd, beaamd.

6.4.1 Het volgen van twee sporen

Bij het project in Leiden is er een casusspecifieke factor aan de orde gekomen die een rol heeft gespeeld in hoe het draagvlak tot stand is gekomen, namelijk het feit dat twee procedurele sporen zijn gevolgd. Het eerste spoor is de formele weg waar de vergunningen en bezwaar- en beroepsprocedures onder vallen. In het tweede spoor lag de focus meer op de inrichting en voorbereiding van het veld. De respondenten zijn het niet unaniem eens over de rol van deze procedurele factor. De woningcorporatie en gemeente kijken hier met volle tevredenheid op terug en zien dit als één van de succesfactoren. Bij de omwonenden heeft deze manier van werken er juist voor gezorgd dat men het gevoel had niet serieus te worden genomen. De reden hiervoor is dat door het aanvoeren van bezwaar en het voorstellen van alternatieve locaties de hoop was dat het project niet door zou gaan. Doordat het bespreken van de inrichting en het doen van grondonderzoek door is gegaan, kregen de omwonenden die zijn geïnterviewd het gevoel dat hun bezwaren en alternatieven niet zijn overwogen. Uit de interviews komt naar voren dat dit de negatieve houding en actiebereidheid van actieve omwonenden heeft versterkt.

6.5 De media

Bij alle drie de projecten speelde de media een belangrijke rol bij zowel de mate van draagvlak, als bij de manier waarop deze zich uit. De media toonde voornamelijk de felle tegenstanders wat de schijn wekt van meer tegenstanders dan voorstanders. Daarnaast werden in Leiden en op IJburg omwonenden in de media beticht van NIMBY-gedrag. Deze casussen laten zien dat NIMBY inderdaad wordt gebruikt als beschuldigende term, zoals aangegeven door Duineveld et al. (2010).

In Akersloot werd de traditionele media door zowel de gemeente als de omwonenden gebruikt om informatie te delen. Daarnaast werd deze door de belanggroep gebruikt als middel om flexwoningen, de projectontwikkelaars en de doelgroep op een bepaalde manier neer te zetten.

Over deze onderwerpen werden regelmatig artikelen gedeeld. In de nieuwsbrief van 19 september 2020 stond het volgende bericht:

“Flexwoningen roepen in vele plaatsen weerstand op bij omwonenden en inwoners. Niet alleen in Purmerend, Den Bosch, maar nu ook zelfs in Bloemendaal. In de afgelopen weken verschenen in diverse kranten weer artikelen over de woningen, maar ook over de grootste groep bewoners van deze woningen, de statushouders.”

Vervolgens werden artikelen gedeeld over zorgen van omwonenden in andere gemeenten. Bovendien gebruikten de omwonenden de media om hun eigen tegengeluid te laten horen. Hierdoor lijkt de media geen invloed te hebben gehad op het draagvlak bij de tegenstanders. Wel heeft het mogelijk een rol gespeeld in het aantal Akersloters die de tegenstanders van het project steunen. Dit is echter niet specifiek genoemd in de interviews.

In de casus Set-IJburg lijkt het niet alsof de media als middel zijn gebruikt door omwonenden om druk uit te oefenen op het project. Wel zijn tegenstanders aan het woord geweest op diverse platforms. Later in het proces hebben de media een positieve invloed gehad op het draagvlak in de wijk. Een betrokken omwonende heeft aangegeven aan het begin de media te mijden om te voorkomen dat ze NIMBY-gedrag zou worden verweten. Later zouden de media juist gezorgd hebben voor rust in de wijk. Zo zei de omwonende het volgende:

“En toen de jongens er waren hebben we dus wel de media opgezocht, omdat we dachten van dat is ook goed voor de rust in de buurt. (...) Wij dachten dat als wij zouden zeggen van: leuke jongens, het is mooi geworden, lekker gezellig gekletst en kopje thee gedronken. Dat wij dan rust zouden geven.”

Door de andere respondenten is het delen van informatie via de media niet specifiek genoemd als iets dat het draagvlak zou hebben versterkt. Wel werd door meerdere respondenten beaamd dat het uitwisselingen van ervaringen en ontmoetingsruimtes met oude- en nieuwe IJburgers heeft gezorgd voor minder weerstand.

In de casus Leiden zijn de media regelmatig opgezocht door actieve tegenstanders om hun onvrede te uiten. Daarnaast heeft medianieuws, zoals eerder aangegeven, ook gezorgd voor spanningen online. Ook heeft de berichtgeving van de locatie in de krant ervoor gezorgd dat omwonenden zich overvallen voelen. Om deze redenen lijkt het er sterk op alsof (het gebruik van) de media een negatieve invloed heeft gehad op het draagvlak.

6.6 Geschiedenis

Bij de casus in Leiden heeft de geschiedenis van het grasveld en de flexwoningen zelf een belangrijke rol gespeeld in de draagvlakvorming.

6.6.1 Geschiedenis van de locatie

Uit de gesprekken komt naar voren dat in de jaren '90 commotie ontstond toen drie appartementsgebouwen werden gebouwd op het grasveld aan de kant van de Burggravenlaan. Volgens een gesproken omwonende is voorafgaand een referendum geweest voor een ander bouwproject op een nabijgelegen locatie, waarbij tegen de realisatie is gestemd.

Toen dat bouwproject werd afgestemd, is na een lang en moeizaam proces besloten tot de bouw van de appartementen aan de kant van de Burggravenlaan. Vooral veel oudere bewoners in de wijk weten zich nog goed te herinneren dat toen is afgesproken dat nooit meer verdicht zou worden. Volgens de gemeente en omwonenden is dat een belangrijk argument geweest bij de tegenstanders van het project, ook in de bezwaarprocedures. Hoewel dit een belangrijk argument is, is niet aannemelijk dat het de weerstand heeft versterkt. Eerder gaat er de suggestie vanuit dat het een argument waarmee de omwonenden dachten dat ze sterker zouden staan in hun bezwaarprocedures.

Daarnaast heeft deze geschiedenis naar het zich laat aanzien impact op hoe de tijdelijke aard van de woningen wordt beschouwd. Zowel de respondenten bij de gemeente als de omwonenden hebben aangegeven dat buurtbewoners vrezen dat de woningen langer dan 10 jaar zullen blijven staan. Zo merkte een respondent het volgende op:

“Wat wel een hele sterke rol heeft gespeeld is dat wij [de woningen laten staan] (...) voor 10 jaar, en dat de mensen bang waren dat het verlengd zouden worden na die 10 jaar.”

Hoewel het niet expliciet is genoemd in een interview lijkt het dat de belofte van destijds en de komst van de tijdelijke woningen gezorgd heeft voor wantrouwen bij omwonenden. Volgens de geïnterviewden omwonenden en gemeentemedewerkers heeft de gemeente gemeld dat tijden veranderen en dat men nou eenmaal een maatschappelijke opgave heeft. Mogelijk heeft dit bij omwonenden het idee gesterkt dat de woningen ‘nu dan ook wel’ langer dan 10 jaar blijven staan.

6.6.2 Geschiedenis van het project

De eerdere conceptlocaties hebben eveneens een belangrijke rol gespeeld in het draagvlak onder omwonenden. De woningen zouden eerst herplaatst worden in de wijk van de Sumatrastraat. Hier is vervolgens vanaf gezien omdat er protesten waren en omdat er al relatief veel bijzondere doelgroepen waren. Vervolgens is de gemeente Leiden gaan kijken naar Zuidwest. Daar is een groot protest tegen geweest door omwonenden. De gemeente was het eens met de ruimtelijke bezwaren en vervolgens is afgezien van die locatie. Meerdere respondenten hebben aangegeven dat dit de tegenstanders rondom de Verdamstraat mogelijk moed heeft gegeven in de mogelijkheid de woningen van deze locatie af te krijgen. Het is dus aannemelijk dat deze voorgeschiedenis ervoor heeft gezorgd dat tegenstanders meer in de actiestand zijn gegaan. Zo gaf een respondent het volgende aan:

“Wat in ieder geval van invloed is geweest is dat wij hebben geprobeerd om de units op een andere plek te plaatsen. En daar is behoorlijk wat publiciteit om geweest en dat heeft mensen wel gesterkt in het idee van: als wij dit slim spelen dan krijgen we het hier ook wel weg.”

Hoewel de conceptlocaties een rol hebben gespeeld in het activeren van weerstand onder tegenstanders lijkt het geen invloed te hebben op het aantal mensen met een positieve of negatieve houding over het project. Dit is ook niet genoemd in de interviews.

7. Conclusie

Door middel van deze scriptie is getracht meer inzicht te verkrijgen in draagvlak onder omwonenden bij flexwoningprojecten. Zoals eerder aangegeven, is maatschappelijk draagvlak één van de struikelblokken voor de realisatie van deze nieuwe woonvorm. Gemeenten zien af van flexwoningen uit angst voor weerstand en protesten. Er was nog weinig bekend over welke factoren precies meespelen in de totstandkoming van draagvlak. Om meer inzichten te verkrijgen hierin is de volgende onderzoeksvraag geadresseerd:

Welke factoren spelen een rol in de draagvlakvorming onder omwonenden voor flexwoningprojecten?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn de volgende subvragen opgesteld:

- Wat wordt verstaan onder draagvlak?
- Hoe verschilt het draagvlak onder omwonenden tussen de flexwoningprojecten?
- Welke factoren spelen een rol in de totstandkoming van draagvlak onder omwonenden voor de flexwoningprojecten?

Dit onderzoek laat zien dat in de onderzochte projecten geen sprake is van één type draagvlak. Het concept draagvlak is dynamisch en verandert vaak naarmate het proces vordert. Ook kan het verschillen per individu of groep hoe de totstandkoming van draagvlak wordt ervaren. Bij deze casussen is het dus niet mogelijk te stellen dat sprake is van één van de vijf varianten van draagvlak, zoals besproken in Smink (2013). Doordat de komst van de flexwoningen direct invloed heeft op de leefomgeving van omwonenden is bij alle drie de projecten het belang van actieve omwonenden groot. Dit is ook terug te zien in de opkomst en de georganiseerde weerstand (of steun) tijdens de informatiebijeenkomsten. Hoewel bij alle drie de projecten sprake was van zowel omwonenden met een negatieve houding als omwonenden met een positieve houding verschilt deze verhouding niettemin sterk per casus. Bij de bekendmaking van de plannen stond bij alle drie de projecten een groot deel van de omwonenden negatief tegenover de geplande realisatie.

De casus op IJburg laat zien dat weerstand gezien kan worden als iets positiefs, zoals eerder ook aangegeven door Verloo (2018). Het feit dat er weerstand was onder een groep betrokken omwonenden heeft gezorgd voor een intensief samenwerkingsverband. In dit proces is de houding van omwonenden naar het project positiever geworden doordat inhoudelijke wensen zijn doorgevoerd in het eindbesluit. Er is gebruik gemaakt van diverse kennis en ideeën van buurtbewoners wat heeft geleid tot een eindresultaat waar, uiteindelijk, alle respondenten tevreden mee zijn. Dit komt overeen met de theorie dat weerstand kan zorgen voor een grotere differentiatie van ideeën en praktijken binnen het planningsproces (Duineveld et al., 2010). Bij het project in Leiden is de houding van de actieve omwonenden negatief gebleven, naar zowel inhoud als proces. Hoewel er omwonenden waren die niet direct aan het veld woonden die een positieve houding hadden, heeft dit niet voor een direct tegengeluid gezorgd. Opvallend aan de casus in Akersloot is dat de weerstand aanwezig was in het gehele dorp. Naarmate het proces vorderde, is de bereidheid om te protesteren niet afgenomen maar wel veranderd van felle tegenstand naar tegenstand in een samenwerkingsverband.

In het artikel van Gerdner & Borell (2014) is naar voren gekomen dat bezwaren voor maatschappelijke voorzieningen of huisvesting voornamelijk gebaseerd zijn op locatie-afhankelijke bezwaren. Dit wordt bevestigd door de onderzochte casussen. In de drie casussen is door meerdere omwonenden de volgende vraag gesteld: 'waarom hier en niet in die andere wijk of plaats?' De reden achter dergelijke reacties blijkt complex, zoals ook aangegeven door Rockne (2018). Hoewel in de casus in Akersloot ook locatie-onafhankelijke bezwaren te horen waren, blijft het lastig te bepalen of hier gebruik is gemaakt van gelegenheidsargumenten.

Na de literatuurstudie, het analyseren van relevante (beleids)documenten en het houden van semigestructureerde interviews met stakeholders, kan geconcludeerd worden dat het niet mogelijk is één antwoord te geven op de hoofdvraag. De onderzochte casussen laten zien dat niet gesteld kan worden dat één factor bepalend is voor het draagvlak in flexwoningprojecten. Dit onderzoek laat zien dat elk project uniek is. Echter, er zijn wel factoren te benoemen die in de context van de projecten relevant zijn geweest voor de draagvlakvorming.

Het blijkt per casus te verschillen welke inhoudelijke factoren meespelen bij de vraag welke factoren een rol spelen in de totstandkoming van het draagvlak. Welke factoren in alle drie de projecten als belangrijk zijn teruggekomen, zijn de doelgroep en de originele bestemming van de locatie. Echter blijkt het van de context van het project afhankelijk te zijn op welke manier deze factoren meespelen. Is de doelgroep niet als argument gebruikt om tegen het project te zijn, dan wel als argument om een tegengeluid te geven of om omwonenden neer te zetten als nimbus. Dat de doelgroep relevant blijkt te zijn, komt overeen met de theorie. De oplossing echter niet. Zoals eerder aangegeven, blijkt in deze onderzochte projecten de mix van doelgroepen weinig effect te hebben of verwaarloosbaar te zijn voor de draagvlakvorming. Wat onderbelicht is in de literatuur, is dat de originele bestemming van de locatie relevant is voor de wijze waarop de omwonenden naar een project kijken. De functie van de originele bestemming verschilt per flexwoningproject. Hierdoor kan niet gesteld worden dat een specifieke bestemming voor weerstand of steun gaat zorgen. Wel is terug te zien dat omwonenden het over het algemeen niet kunnen waarderen als moet worden ingeleverd op groen of speelmogelijkheden. De grootte en het aantal units blijkt ook belangrijk te zijn voor het draagvlak onder de omwonenden. In alle projecten wilden de omwonenden minder units en minder nieuwe bewoners, óók de voorstanders van het project. De uitstraling van de units is ook van belang voor het draagvlak en lijkt relevanter dan bij permanente huisvesting. Dit heeft te maken met het stigma dat bestaat over flexwoningen. Als omwonenden ontevreden zijn over de uitstraling van het gebouw, lijkt bij hen de negatieve associatie met het type woonvorm te worden bevestigd.

Bij de procedurele factoren is het niet mogelijk de relevante factoren los van elkaar te zien, daarnaast komen ze grotendeels overeen in de projecten. Het is zichtbaar dat de mate van transparantie, de manier van informeren en participatie sterk met elkaar verbonden zijn. Daarnaast blijkt onder omwonenden het gevoel te zijn dat er een afstand bestaat tot de procesleiders wat leidt tot ontevredenheid over het proces.

In de literatuur is de verwachting ontstaan dat voor draagvlak de inhoud essentiëler is dan het proces (Graaf, 2007, Boedeltje, 2009). Deze hypothese wordt bevestigd in de onderzochte casussen. Hoewel procedureel draagvlak noodzakelijk is, is het niet voldoende om steun te vergaren in de buurt voor flexwoningprojecten. Hoewel bij alle drie de casussen kritiek was op het proces, lijkt de fysieke plaatsing van de woningen met bijbehorende kenmerken het voornaamste struikelblok te zijn. Alleen in de casus van Set-IJburg lijkt een groot deel van de omwonenden overstap te gaan naar het steunen van de realisatie. Deze ontwikkeling was pas zichtbaar nadat besloten was in het uiteindelijke besluit, de in het proces ingebrachte opvattingen mee te nemen. Echter, om de inhoudelijke opvattingen te kunnen ophalen en delen, blijkt dat intensieve participatie met omwonenden nodig is. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat in de onderzochte casussen de inhoud een voorwaarde is geweest voor de mate van draagvlak, waarbij het proces een belangrijke invloed heeft gehad op het versterken of verzwakken hiervan. Wat de exacte relevante factoren zijn en de samenhang hiertussen, blijft casusspecifiek. Hoe draagvlak wordt gevormd blijkt dus afhankelijk te zijn van een samenspel tussen inhoud, proces en context.

8. Discussie

8.1 Lessen

Uit dit onderzoek zijn verschillende lessen te halen over hoe je maatschappelijk draagvlak voor flexwoningprojecten kan vergroten. Het blijkt dat hoe uiteenlopend de flexwoningprojecten ook zijn, het altijd belangrijk is om in te zetten op transparant zijn, intensieve participatie en het nadenken over hoe je bepaalde informatie brengt. Echter, de projecten laten zien dat de mate van hoe de inhoudelijke wensen worden meegenomen in het eindbesluit bepalend zijn voor hoeveel steun er is onder omwonenden. Je kunt als gemeente wel inzetten op het proces, maar het verandert vaak niet de houding van de omwonenden waarbij het de meeste impact heeft op hun leefomgeving. Daarom is het belangrijk de ideeën en initiatieven van omwonenden tijdens participatiebijeenkomsten serieus te nemen en (indien mogelijk) mee te nemen in het eindbesluit. Er moet dus geld en tijd geïnvesteerd worden in participatie. Daarnaast blijkt het belangrijk omwonenden op de hoogte te houden van de voortgang, zelfs als nog geen concrete besluiten zijn gemaakt. Ondanks deze lessen is er geen handleiding met stappen die doorlopen moeten worden om verzekerd te zijn dat je voor flexwoningprojecten steun zult vergaren in de buurt.

8.2 Vervolgonderzoek

Dit onderzoek laat zien dat participatie van buurtbewoners belangrijk is voor de realisatie van flexwoningen. Doordat deze woningen maar 10 tot 15 jaar op een locatie blijven staan, zal bij elke nieuwe locatie opnieuw een participatieproces moeten worden opgestart. De onderzochte casussen laten zien dat het idee dat flexwoningen snel gerealiseerd kunnen worden helemaal niet het geval hoeft te zijn. Daarnaast is zichtbaar dat geen sprake is van minder weerstand onder omwonenden omdat het tijdelijke woningen zijn in plaats van permanente woningen. Hierdoor rest de vraag wat de toegevoegde waarde is van tijdelijke woningen ten opzichte van permanente woningen: wegen de baten op tegen de kosten van participatie en realisatie als het project maar tijdelijk is? Dit laat zien dat vervolgonderzoek nodig is naar de toegevoegde waarde van flexwoningen. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is momenteel bezig met het opstellen van een afwegingskader voor Flexwonen waarbij naast ruimtelijke aspecten ook financiële, juridische en sociale aspecten worden meegenomen. In dit onderzoek ligt, onder andere, de focus op hoe flexwonen zich verhoudt tot de behoefte van spoedzoekers. Dit onderzoek zal meer inzichten geven in de toegevoegde waarde van flexwoningen voor de maatschappij.

8.3 Reflectie

De uitkomsten van het onderzoek zijn afhankelijk van de persoonlijke ervaringen van de geïnterviewden. Bij een andere samenstelling van respondenten zou de uitkomst wellicht anders zijn geweest. Daarnaast is in de casus Akersloot geen mogelijkheid geweest om bewoners te spreken. Doordat nu enkel documenten van de bewonersgroep zijn geanalyseerd, is het niet mogelijk geweest om ergens op door te vragen. Dit kan invloed hebben op de resultaten van dit onderzoek. In enkele gevallen is een uitkomst van een relevante factor gebaseerd op de ervaring van één respondent. Voor deze factoren zou een hoger aantal geïnterviewden betrouwbaarder geweest zijn aangezien bepaalde uitspraken wellicht door meerdere personen zouden worden gedaan. Desalniettemin is dit een kwalitatief onderzoek, de frequentie van een uitspraak zal daarom niet bepalend zijn voor het belang van een factor voor de totstandkoming van het draagvlak. De dataverzameling en het transcriberen nam meer tijd in beslag dan verwacht. Door reflectief hiernaar te hebben gekeken is het mogelijk om bij vervolgonderzoek een nauwkeurigere tijdsschema te maken.

9. Literatuurlijst:

- AT5. (2020, 14 mei). *Hoogleraar wil tijdelijke woningen voor "spoedzoekers"*. AT5. <https://www.at5.nl/artikelen/201955/hoogleraar-wil-tijdelijke-woningen-voor-spoedzoekers#:~:text=Spoedzoekers%20zijn%20woningzoekenden%20die%20niet,vaak%20op%20straat%20te%20staan>.
- Belangengroep Flexwoningen Akersloot. (2020, 2 april). *Project Flexwoningen van de gemeente Castricum*. Bezwaarschrift aan Bestuur van de Provinciale Staten Noord Holland. <https://api1.ibabs.eu/publicdownload.aspx?site=noordholland&id=1100194417>
- Block, K., Riggs, E., & Haslam, N. (2013). On Secrets and Lies: Dangerous information, Stigma and Asylum Seeker Research. In *Values and Vulnerabilities* (pp. 191–206). Amsterdam University Press.
- Borell, K., Westermark, Å. (2016b). Siting of human services facilities and the not in my back yard phenomenon: a critical research review. *Community Development Journal*, 53(2). <https://doi.org/10.1093/cdj/bsw039>
- Boedeltje, M. (2009). *Draagvlak door interactief bestuur: fictie of feit?!* (Proefschrift). Universiteit van Twente. https://research.utwente.nl/files/6084192/thesis_M_Boedeltje.pdf
- Brown, E. (2016). *Overcoming the barriers to Micro-Housing: Tiny Houses, Big potential*, University of Oregon.
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford: University Press.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020, 7 september). *Grootste huurstijging in zes jaar*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/37/grootste-huurstijging-in-zes-jaar>
- De Crom, M. (gast). (2020, 27 januari). VVD-raadslid Maarten De Crom Over Participatie Woonunits Verdamstraat Leiden [Sleutelstad fragment]. N.b. Sleutelstad. Leiden, Nederland: Soundcloud.
- De Graaf, L. (2007, 10 mei). *Gedragen beleid, een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid en draagvlak in de stad Utrecht* (Proefschrift). Universiteit van Utrecht. <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/21201>
- De Uitgeester. (2020, 18 september). Onderzoek 'BUCH-gemeenten Samen in zee'. *De Uitgeester*. <https://www.uitgeester.nl/nieuws/algemeen/37925/onderzoek-buch-gemeenten-samen-in-zee->
- De Waard, C. (2020, 24 september). Woonunits geplaatst op veldje in Professoren- en Burgemeesterswijk. *Sleutelstad*. <https://sleutelstad.nl/2020/09/24/woonunits-geplaatst-op-veldje-in-professoren-en-burgemeesterswijk/>
- Doberstein, C., Hickey, R., & Li, E. (2016). Nudging NIMBY: Do positive messages regarding the benefits of increased housing density influence resident stated housing development preferences? *Elsevier*, 54, 276–289. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2016.02.025>

Duineveld, M., Van Dam, R.I., During, R. & Van der Zande, A.N. (2010). *The importance of being nimby; Een essay over burgerverzet en erfgoed*. Wageningen Universiteit & Alterra, 4.

Fischer, F. (2004). Professional Expertise in a Deliberative Democracy. *The Good Society*, 13(1), pp. 21–27. <https://doi.org/10.1353/gso.2004.0027>

Flyvbjerg, B. (2006). *Five Misunderstandings About Case-Study Research*. *Qualitative Inquiry*, 12 (2) pp 219-245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363>

Ford, J., & Gomez-Lanier, L. (2017). Are tiny homes here to stay? A review of literature on the tiny house movement. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 45(4), pp. 394-405. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1111/fcsr.12205>

Gemeente Amsterdam. (2016a, 5 augustus). *Motie van de leden Van Dantzig, Flentge, Van der Ree, Poorter, Shahsavari-Jansen en Van Soest inzake de financiële dekking huisvesting asielzoekers en statushouders (huisvesting statushouders samen met de buurt)*. Amsterdam.raadsinformatie.nl. https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/4441373/1/981_16_Motie_BI

Gemeente Amsterdam. (2016b). *Gebiedsplan 2017 Stadsdeel Oost, IJburg en Zeeburgereiland*. https://goudabruist.nl/blobs/gebiedsplatform/99448/2017/25/gebiedsplan_ijburg_en_zeeburgereiland_2017.pdf

Gemeente Castricum (2019, 12 november) *Notitie Flexwonen, globale Aanpak*. https://www.castricum.nl/fileadmin/Castricum/projecten-werkinuitvoering/Flexwonen/Nota_van_beantwoording_Flexwonen_Castricum_op_31022020_vastgesteld_door_BenW.pdf

Gemeente Castricum. (2020, 31 maart). *Flexwonen Akersloot: Antwoord op gestelde vragen, opmerkingen en ideeën*. https://www.castricum.nl/fileadmin/Castricum/projecten-werkinuitvoering/Flexwonen/Nota_van_beantwoording_Flexwonen_Castricum_op_31022020_vastgesteld_door_BenW.pdf

Gemeente Leiden (2021, 15 februari) *Begeleidende brief participatie verplaatsing 16 tijdelijke woonunits Sumatrastraat (wijk: de Kooi) d.d. 15 februari 2021*, Gemeente Leiden.

Gemeente Leiden (2020b, 7 april). *Plaatsing tijdelijke woningen Verdamstraat, Z17C48358B4*, Gemeente Leiden.

Gemeente Leiden (2020a, februari) *Woonunits, aanvullende quick scan ruimtelijke inpassing; februari 2020*, Gemeente Leiden.

Gerdner, A., Borell, K. (2004) *Neighbourhood Reactions Toward Facilities for Residential Care*, *Journal of Community Practice*, 11:4,59-79, https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1300/J125v11n04_04

Groenlinks Castricum. (2020, 17 april). *Flexwonen: geen oplossing en rammelende uitvoering*. Castricum Groenlinks. <https://castricum.groenlinks.nl/nieuws/flexwonen-geen-oplossing-en-rammelende-uitvoering>

Groot, J., Rijken, B., Daalhuizen, F., van Bommel, B., & Schilder, F. (2020, 8 oktober). *Ruimte voor flexwoningen. Naar een afwegingskader voor het plannen van locaties voor tijdelijke woonruimte*. Planbureau voor de Leefomgeving.

Hajer, M. (2006) Doing discourse analysis: coalitions, practices, meaning. In M. Van den Brink and T. Metzger (eds), *Words matter in policy and planning: discourse theory and method in the social sciences*, pp. 65–74. Utrecht: Netherlands Graduate School of Urban and Regional Research

http://www.maartenhajer.nl/images/stories/20080204_MH_wordsmatter_ch4.pdf

Hayden Lesbirel, S. (1998). *NIMBY Politics in Japan: Energy Siting and the Management of Environmental Conflict*. Cornell University Press.

Healey, P. (1996). The communicative turn in planning theory and its implications for spatial strategy formations. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 23(2), 217–234.

<https://doi.org/10.1068/b230217>

Hong, J.M., Lee, J.H. (2006). Public housing influence on the neighboring private apartment, *Urban Design* (7), 23- 32. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2018.10.011>

Hoogeboom, A. (2016, 16 februari). Bewoners en ondernemers Katwijkerbroek zien komst arbeidsmigranten nog altijd niet zitten. *Leidsch Dagblad*.

https://www.leidschdagblad.nl/cnt/dmf20180926_44731054?utm_source=google&utm_medium=organic

Huisman, C. J., & Mulder, C. H. (2020). Insecure tenure in Amsterdam: who rents with a temporary lease, and why? A baseline from 2015. *Housing Studies*, pp. 1–27.

<https://doi.org/10.1080/02673037.2020.1850649>

Huisman, J. C. (2016) Temporary tenancies in the Netherlands: form pragmatic policy instrument to structural housing market reform, *International Journal of Housing Policy*, 16:3, pp. 409-422.

<https://doi.org/10.1080/14616718.2016.1195563>

IJburgTV (2018a, 24 april) *Nieuw video- bericht van IJburg-TV: IJburgers verwelkomen statushouders*. IJburg TV. <https://set-ijburg.nl/message/22656/nieuw-video-bericht-van-ijburg-tv--ijburgers-verwelkomen-statushouders>

IJburgTV (2016, 23 november) *Nieuw video-bericht van IJburg-TV: Pittige bewonersbijeenkomst over komst statushouders Kavel 13A*. IJburg TV.

<https://set-ijburg.nl/message/12984/nieuw-video-bericht-van-ijburg-tv--pittige-bewonersbijeenkomst-over-komst-statushouders-kavel-13a>

IJburgTV (2018b, 11 september) *SET zet de deuren open*. IJburg TV.

<https://set-ijburg.nl/message/25653/nieuw-video-bericht-van-ijburg-tv---set-zet-de-deuren-open>

Janssen-Jansen, L. B., & van der Veen, M. (2016). Contracting communities: Conceptualizing Community Benefits Agreements to improve citizen involvement in urban development projects. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 49(1), pp. 205–225. <https://doi.org/10.1177/0308518x16664730>

Kijk op Castricum. (2020, 11 september). Een kijkje in een flexwoning. *Kijk op Castricum*.

<https://castricum.uitkijkpost.nl/nieuws/algemeen/37843/een-kijkje-in-een-flexwoning-video->

Kleinhorst, G. (2014). *Wegwijzer, Stigmabestrijding in de ggz*. Stuurgroep Toolkit Antistigma-interventies.

https://www.ggzcentraal.nl/wp-content/uploads/2017/12/Wegwijzer-stigmabestrijding_def_voor_web.pdf

Li, W., Zhong, H., Jing, N., & Fan, L. (2019). Research on the impact factors of public acceptance towards NIMBY facilities in China - A case study on hazardous chemicals factory. *Habitat International*, 83, 11–19. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2018.10.011>

Luijckx, T. & W. Reedijk. (2019). *De bouw van tijdelijke woningen*. Expertisecentrum Flexwonen en watkostdebouwvaneenhuurwoning.nl. <https://www.watkostdebouwvaneenhuurwoning.nl/media/1829/de-bouw-van-tijdelijke-woningen.pdf>.

Luijckx, T. & Reedijk, W. (2021). *Verplaatsbare woningen bouwen*. Aedes vereniging van woningcorporaties Den Haag. <https://www.aedes.nl/artikelen/woningmarkt/aedesbrochure-over-ervaringen-met-verplaatsbare-woningen.html>

Manting, D., & de Groot, C. (2017). De prijs van flexibele starters op de woningmarkt. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. *Service Magazine*, 24(2).

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2019a, 29 mei). Plan van aanpak voor snel meer woningen voor spoedzoekers. *Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl*. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/05/29/plan-van-aanpak-voor-snel-meer-woningen-voor-spoedzoekers>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2019b, 29 mei). *Stimuleringsaanpak Flexwonen*. Woningmarktbeleid.nl <https://www.woningmarktbeleid.nl/documenten/kamerstukken/2019/05/29/kamerbrief-over-stimuleringsaanpak-flexwonen>.

Monno, V. & A. Khakee. (2012). *Tokenism or Political Activism? Some Reflections on Participatory Planning*. *International Planning Studies* 17 (1), pp. 85-101.

Mulder, K. (2020, 14 juli). Petitie voor tiny houses in Zevenaar: “Niet alleen voor rijk and famous bouwen”. *De Gelderlander*. <https://www.gelderlander.nl/zevenaar/petitie-voor-tiny-houses-in-zevenaar-niet-alleen-voor-rijk-and-famous-bouwen~a975522cd/>

NH Nieuws. (2020b, 28 februari). Containerwoningen Roemersdijk Akersloot lijken van de baan: timmerdorp blijft. *NH Nieuws*. <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/262807/containerwoningen-roemersdijk-akersloot-lijken-van-de-baan-timmerdorp-blijft>

NH Nieuws. (2020a, februari 6). Grote onrust in Akersloot over komst containerwoningen: “Het is een overval op ons”. *NH Nieuws*. <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/261473/grote-onrust-in-akersloot-over-komst-containerwoningen-het-is-een-overval-op-ons>

NH nieuws. (2020c, 9 september). Zo zien de omstreden flexwoningen van Castricum eruit. *NH Nieuws*. <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/272742/zo-zien-de-omstreden-flexwoningen-van-castricum-eruit>

NU.nl. (2020, 29 februari). Meerderheid gemeenten heeft achterstand bij huisvesten vluchtelingen. *NU*. <https://www.nu.nl/binnenland/6033797/meerderheid-gemeenten-heeft-achterstand-bij-huisvesten-vluchtelingen.html>

- Ollongren, K. (2019, 29 mei). Stimuleringsaanpak Flexwonen. Woningmarktbeleid.nl
<https://www.woningmarktbeleid.nl/documenten/kamerstukken/2019/05/29/kamerbrief-over-stimuleringsaanpak-flexwonen>.
- Oost- online. (2017, 23 juni). 250 woonunits voor statushouders en jongeren op Science Park. *oost-online.amsterdam*. <https://oost-online.nl/250-woonunits-voor-statushouders-en-jongeren-op-science-park/>
- Pel, E., Verbart, J. (1997, oktober). *Project draagvlak :een onderzoek naar open planprocessen: eindrapport*. Projectbureau Integrale Verkeers- en Vervoerstudies.
https://puc.overheid.nl/PUC/Handlers/DownloadDocument.ashx?identificer=PUC_102273_31&versienummer=1
- Pendall, R. (1999). Opposition to Housing. *Urban Affairs Review*, 35(1), 112–136.
<https://doi.org/10.1177/10780879922184310>
- Peters, V. (2012, november). Case study onderzoek. In: *Onderzoekstypen in de communicatie-wetenschap*. Boom uitgevers Amsterdam.
<http://www.samenspraakadvies.nl/publicaties/Case%20study%20onderzoek.pdf>
- Reedijk, W., F. Wassenberg., Bronsvort, I. (2019). *Aan de slag met flexwonen! Een handreiking om de vraag naar en de mogelijkheden voor flexwonen in beeld te krijgen en zelf lokaal aan de slag te gaan*, Den Haag: Platform 31.
- Rockne, A. (2018, juni). *Not in My Backyard: Using Communications to Shift “NIMBY” Attitudes about Affordable Housing*. University of Minnesota.
<https://conservancy.umn.edu/bitstream/handle/11299/198187/ARockne%20Capstone%206.28.18.pdf?sequence=1>
- Ronnens, C.S. (2019, 13 maart). *Integrale visie op de woningmarkt*. Tweedekamer.nl
<https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=83cddce5-6c55-41fe-84c6-6315c0ea1fca&title=Motie%20van%20het%20lid%20Rennes%20c.s.%20over%20een%20noodplan%20woningbouw.pdf>.
- Smink, W. (2013, februari). *Maatschappelijk draagvlak: tot op zekere hoogte?* (Scriptie). Universiteit van Utrecht.
<https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/370318/Masterthesis%20Willem%20Smink.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Stapper, E.W., Duyvendak, J.W. (2020). Good residents, bad residents: How participatory processes in urban redevelopment privilege entrepreneurial citizens, *Cities*, 107, 1-10, <https://doi.org.proxy.library.uu.nl/10.1016/j.cities.2020.102898>
- Statline (2019a) Toelichting variabelen kwb 2019 [online]
https://www.cbs.nl/-/media/_pdf/2021/12/toelichting-variabelen-kwb-2019.pdf (geraadpleegd op 17 maart 2021).
- Statline (2018) Kerncijfers wijken en buurten 2018 [online]
https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2021/12/kwb-2019.xls (geraadpleegd op 19 maart 2021).

- Statline (2019b) Kerncijfers wijken en buurten 2019 [online]
https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2021/12/kwb-2018.xls (geraadpleegd op 17 maart 2021).
- Swyngedouw, E. (2005). *Governance Innovation and the Citizen: The Janus Face of Governance-beyond-the-State*. Urban Studies 42 (11), pp. 1991-2006.
<https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1080%2F00420980500279869>
- Unity.Nu. (2019, 17 december). Protest in Burgemeester en Professorenwijk tegen komst containerwoningen. *Unity.NU*. <https://www.unity.nu/Artikelen/leiden/protest-in-burgemeester-en-professorenwijk-tegen-komst-containerwoningen>
- Van Caem, B. (2008). *Verborgene kracht, Burgerparticipatie op het vlak van veiligheid*. Vrije Universiteit van Amsterdam, Dynamics of Governance.
https://www.fsw.vu.nl/nl/Images/9_Subpagina_VB_Verborgen_kracht_tcm249-836392.pdf
- Van den Berg, A. V. (2020, 6 februari). *Het belang van participatiebeleid*. Schulinck.
<https://www.schulinck.nl/opinie/het-belang-van-participatiebeleid>
- Van der Meijden, N. (2017, 12 juni). 250 woningen voor statushouders en studenten Science Park. *Het Parool*. <https://www.parool.nl/nieuws/250-woningen-voor-statushouders-en-studenten-science-park~bf26ee53/>
- Van der Velden, J., Bronsvort, I., Wassenberg, F. (2019, 19 januari). *Dwarsdoorsnede van het flexwonen*. Platform31. https://vng.nl/sites/default/files/2019-11/p31_factshflexw-samen_def2.pdf
- Van der Velden, J., Tiggeloven, P., & Wassenberg, F. (2016, februari). *De Magic Mix, een verkenning van wooncomplexen waar verschillende doelgroepen gemend wonen*. Platform 31.
<https://flexwonen.nl/wpcms/wp-content/uploads/2016/10/De-Magic-Mix-Platform31-februari-2016.pdf>
- Verloo, V. (2018). Social-spatial narrative: A framework to analyze the democratic opportunity of conflict. *Political Geography* 62 (1), pp. 137-148.
- Vesseur, E. (2019, 3 april). Woningen Set opgebouwd uit modulaire units. *Architectuur.nl*
<https://www.architectuur.nl/project/woningen-set-opgebouwd-uit-modulaire-units/>
- Wessels, R.H.A. (1999) Het belang en toegankelijkheid van grijze literatuur. *Informatie Professional* (1) 3, pp. 29- 32.
- Whyte. (2012, mei). *Niet in mijn achtertuin! het NIMBY Syndroom*. Whyte Corporate Affairs.
<https://docplayer.nl/17122471-Niet-in-mijn-achtertuin-het-nimby-syndroom.html>
- Woo, A., Joh, K., & Yu, C. Y. (2021). *Who believes and why they believe: Individual perception of public housing and housing price depreciation*.
- Yin, R. (2018). Case Study Research. Thousand Oaks: SAGE. *Elsevier*, 109, 1–13.
<https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.103019>

10. Bijlage

Bijlage 1: Operationalisatie van de concepten

Concept	Dimensies	Sub-dimensie	Indicatoren
Flexwoning	Tijdelijke woningen		<ul style="list-style-type: none"> Nieuw gebouwd of modulaire woning dat schakelbaar of makkelijk verplaatsbaar is waar de locatie of de woning een tijdelijke karakter heeft.
Maatschappelijk draagvlak	De houding van omwonenden naar het project (Ruelle en Bartles in Smink, 2013; Ruelle en Bartles in de Graaf, 2007)	<ul style="list-style-type: none"> De houding naar het proces toe De houding naar de inhoud toe 	<ul style="list-style-type: none"> Positief houding Negatieve houding Gebrek aan een duidelijke houding
	De betrokkenheid van omwonenden het proces (Ruelle en Bartles in Smink, 2013; Ruelle en Bartles in de Graaf, 2007).	<ul style="list-style-type: none"> Er is een belang bij de uitkomst van het project Er is geen belang bij de uitkomst van het project 	<ul style="list-style-type: none"> Aanwezig bij (online) participatie bijeenkomsten en/ of actief op sociale media kanalen. Niet of nauwelijks aanwezig bij participatie bijeenkomsten en/ of actief op sociale media kanalen
	De actiegeneigdheid van omwonenden (Ruelle en Bartles in Smink, 2013., de Graaf, 2007)	<ul style="list-style-type: none"> Geneigd om actief invloed uit te oefenen op het project Niet geneigd om actief invloed uit te oefenen op het project. 	<ul style="list-style-type: none"> Pogingen tot het starten van petitie's, protesten, belangengroepen of steunbetuigingen. Opzoeken van de traditionele media. Geen pogingen tot het starten van petitie's, protesten, belangengroepen of steunbetuigingen. Geen pogingen tot het opzoeken van de traditionele media.

Spoedzoekers	Dragende groepen* (Van der Velden et al., 2019)	<ul style="list-style-type: none"> • Naast de nood voor huisvesting hebben deze groepen geen ondersteuning nodig op andere gebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten • Starters • Expats • Pas gescheiden mensen
	Kwetsbare doelgroepen* (Van der Velden et al., 2019)	<ul style="list-style-type: none"> • Naast de nood voor huisvesting hebben deze groepen ook ondersteuning nodig op andere gebieden (bijvoorbeeld, psychische, sociale of financiële steun). 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsmigranten • Statushouders • Uitstromers uit de maatschappelijke opvang

*Deze groepen zijn niet eenduidig, of iemand valt onder een kwetsbare of dragende doelgroepen is afhankelijk van of ze extra ondersteuning nodig hebben of niet.

Bijlage 2: Topic- en vragenlijst voor omwonenden

Totstandkoming project:

- Weet u waarom de keuze is gemaakt voor het beheren van flexwoningen? IPV permanente woningen?
- Kunt u mij vertellen hoe u als omwonende betrokken bent geraakt bij dit project?
- Hoe lang woont u al in de buurt? En hoe is het om in deze wijk te wonen?
- Hoe zou u de wijk omschrijven? (doel: beeldvorming wijk)

Proces en draagvlak:

- Op welke manier zijn u en de andere omwonenden geïnformeerd? (En enkel de straten eromheen of de hele buurt).
- Wat waren u gedachtes bij de bekenmaking van de plannen voor deze locatie ?
- Welke verschillende geluiden leefden er onder andere omwonenden? Of was de houding vrij unaniem? Heeft u een idee waar die verschillende opvattingen op zijn gebaseerd?
- Hoe groot was de interesse vanuit omwonenden naar dit project toe? (denk aan opkomst informatieavonden) etc? waarom denkt u dat de interesse zo (groot/of klein) was?
- Hoe is de interactie verlopen tussen u (of uw groep) en de andere omwonenden? Veel contact met elkaar, veel strijd of veel overeenstemming?
- Welke rol heeft de tijdelijke aard van de woningen gehad in draagvlak? Zou het voor u anders zijn als het permanente woningen zouden zijn?
- Is het draagvlak naarmate de tijd veranderd? Zo ja, waarom en hoe is dat zichtbaar?
- Ik probeer een tijdlijn op te stellen met de sleutelmomenten van het project die van invloed zijn op het draagvlak. Wat denkt u dat een grote rol heeft gespeeld in het draagvlak van het project? Evt. vergroot of verkleint?

Inhoud:

- Wat waren jullie inhoudelijke bezwaren (of wensen) voor de fysieke kenmerken van het project? Bv grootte, uitstraling, buitenruimte etc.)
- Welke inhoudelijke wensen zijn uiteindelijk meegenomen in het eindbesluit?
- Denkt u dat de buurtkenmerken een rol hebben gespeeld in het draagvlak? (kan fysieke kenmerken zijn maar ook sociaaleconomische kenmerken).

Afsluitend:

- Aan welke voorwaarden zou volgens u het project moeten voldoen om meer steun te krijgen van de buurt? → in hoeverre verschilt dit met het plaatsen van permanente woningen.
- Wat heeft u als omwonende geleerd van dit project?
- Is er iets wat u graag kwijt wilt waar we het nog niet over hebben gehad?
- Wie zou ik nog meer moeten spreken om een goed beeld te krijgen van het project?
- Indien er later nog vragen zijn, zou ik u dan via de mail of telefonisch kunnen benaderen?

Topiclijst:

Proces

- Vergunningprocedure, betrokkenheid in welk stadium, de manier van communiceren,
- Informatieverschaffing, interactie met omwonenden, transparantie.

Draagvlak

- De mate van draagvlak, verschil in draagvlak tussen omwonenden
- onderscheid tussen omwonenden, zo ja vooral in houding of ook actiegeneigdheid?
- Verandering in draagvlak naarmate het proces vordert.

Inhoud

- Doelgroep, uitstraling gebouw, beheer (en afspraken), toegevoegde waarde voor de buurt
- Grootte van het project, man/vrouw, type bewoners, locatie
- Landelijk/stad/dorp, inkomensniveau of opleidingsniveau, fysieke dichtheid, huur/koop.

Bijlage 3: Codes en codegroepen analyse

Codegroep	Code	Subcode
Verloop project	Tijdlijn	
	Relevante besluiten	
Draagvlak	De mate van draagvlak	
	Aantal omwonenden die argumenten delen	
	Sleutelmomenten	
	Verhouding inhoud, proces en context	
Inhoudelijke factoren	Manier hoe het draagvlak zich uit	
	Doelgroep	Verdeling doelgroepen
		Beheer of convenant
	Uitstralingseffecten op wooncomfort	
	Fysieke kenmerken	Grootte van het gebouw/ aantal Units
		Uitstraling
	Originele bestemming of functie van de locatie	
	Toegevoegde waarde voor de buurt	
	Waardedaling woningen	
	Beheer of convenant	
	Flexwoningen	Type woonvorm
		Tijdelijke aard
Context		Ruimtelijke context
		Sociaaleconomische context
Procedurele factoren	Bestuursrechtelijke aspecten	Vergunningprocedure
		Bestuurlijk draagvlak
	Afstand tot diegene die het proces bepalen	Verhouding overheidsinstantie
		Commerciële partijen
	Informatieverschaffing	
	Transparantie	
	Media	
	Participatie	Betrokkenheid in welk stadium
		Intensiviteit participatie
		Wie participeert
Het volgen van twee sporen		
	Context	Geschiedenis